

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra tělesné výchovy

**HISTORIE A SOUČASNOST HORSKÉ SLUŽBY
V ČESKÝCH ZEMÍCH A ČESKOSLOVENSKU**

Past and Present Mountain Rescue Service of the Czech Republic and
Czechoslovakia

Barbora Kabešová

Vedoucí diplomové práce: PhDr. PaedDr. Ladislav Kašpar, Ph.D.
Studijní program: Učitelství pro základní školy (M7503)
Studijní obor: pro I. ST (7503T047)

Praha 2016

NÁZEV: Historie a současnost Horské služby v českých zemích
a Československu
AUTOR: Barbora Kabešová (rodné příjmení Pilátová)
studijní obor: I. ST (7503T047), typ studia: kombinované
KATEDRA: Katedra tělesné výchovy
VEDOUCÍ PRÁCE: PhDr. PaedDr. Ladislav Kašpar, Ph.D.
ROK DOKONČENÍ: 2016

Abstrakt: Práce sleduje vznik, historii a současnost Horské služby na území České republiky a Československa v jednotlivých historických úsecích. Je zaměřena na podmínky, za kterých horská služba vznikala. Zabývá se porovnáním jednotlivých oblastí ve vybraných ukazatelích (např. počty a struktura členů, podmínky členství, druh zásahů, intenzita zásahů, velikost spravovaného území, počet stanic apod.). Zmíněno je i fungování a kvalita příhraniční spolupráce v jednotlivých oblastech.

Klíčová slova: Horská služba, organizace Horské služby, členové Horské služby, oblasti, okrsky, zásahy, stanice, vybavení

THEME: Past and Present Mountain Rescue Service of the Czech Republic and Czechoslovakia

AUTHOR: Barbora Kabešová (maiden name Pilátová)

DEPARTMENT: Department of Physical Education

SUPERVISION: PhDr. PaedDr. Ladislav Kašpar, Ph.D.

YEAR OF COMPLETION: 2016

Abstrakt: The work follows the establishment, the history and the present of the mountain rescue service in the territory of the Czech Republic and Czechoslovakia in the particular historical periods. It focuses on the conditions under which the mountain rescue service was established. It compares particular regions regarding selected indicators (e.g., the number and structure of its members, the membership conditions, the type of interventions, the intervention intensity, the size of the territory, the number of rescue stations, etc.). The work also deals with the functioning and the quality of the cross-border cooperation in various areas.

Key words: Mountain rescue, mountain rescue service organisation, the members of the mountain rescue service, areas, districts, interventions, station, equipment

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci „Historie a současnost Horské služby v českých zemích a Československu“ vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně, za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato diplomová práce nebyla využita k získání stejného nebo jiného titulu.

Prohlašuji, že odevzdaná elektronická verze diplomové práce, je identická s její tištěnou podobou.

V Abertamech dne 30. března 2016

.....

Poděkování

Chtěla bych tímto poděkovat vedoucímu diplomové práce PhDr. PaedDr. Ladislavu Kašparovi, Ph.D. za jeho cenné rady a připomínky, které mi poskytl při vedení mé diplomové práce. Také bych ráda poděkovala panu Petru Kollarikovi, Antonínu Šulovi a Stanislavu Kabešovi za zapůjčení historických kronik Horské služby a fotografií. Panu Rudolfu Chladovi, Milanu Maxovi, Petru Kollarikovi, Janu Šmídovi a Miroslavu Kabešovi za zajímavé rozhovory.

Souhlasím s půjčováním diplomové práce v rámci knihovních služeb.

Obsah

1 Úvod.....	8
2 Cíle práce.....	9
3 Metody práce.....	9
4 Rozbor zdrojů	9
5 Aktivita na horách	10
5. 1 Počátky lyžařských sportů	10
5. 2 Turistika na horách	11
5. 3 Cyklistika na horách.....	11
5. 4 Horolezectví a jeho počátky u nás	12
6 Vznik a vývoj Horské služby v ČR a Československu.....	12
6. 1 První osídlování hor – první obětaví zachránci	12
6. 2 Situace po první světové válce	15
6. 3 Období vzniku Horské služby.....	16
6. 4 Druhá světová válka a krátce po ní.....	16
6. 5 Vznik dalších družstev HZS na českých horách po roce 1948	17
6. 6 Horská služba jako součást ČSTV	18
6. 7 Změny v organizačním začlenění HS po roce 1989	20
6. 8 Současná organizační struktura Horské služby ČR, o.p.s.	21
6. 9 Současná organizační struktura Horské služby ČR, o.s.	24
6. 10 Zákon o Horské službě	25
7 HS v jednotlivých pohoří - oblastech	27
7. 1 Informace o jednotlivých oblastech poskytnuté náčelníky oblastí.....	27
7. 2 Krkonoše.....	29
7. 3 Jizerské hory	33
7. 4 Jeseníky.....	35
7. 5 Orlické hory.....	37
7. 6 Beskydy.....	40
7. 7 Šumava.....	43
7. 8 Krušné hory	46
7. 8. 1 Vznik Horské služby v Krušných horách.....	46
7. 8. 2 Práce Horské služby v Krušnohoří.....	53

7. 8. 3 Okrsky oblasti Krušné hory	54
7. 8. 4 Rozhovor s Rudolfem Chladem a Milanem Maxou.....	56
7. 8. 5 Rozhovor s Petrem Kollarikem	62
8 Preventivní činnost Horské služby	67
9 Celkové srovnání jednotlivých oblastí a srovnání podle vybraných ukazatelů	69
9. 1 Rozloha a členitost terénu spravovaného HS	71
9. 2 Počet stanic a technika	72
9. 3 Počet zaměstnanců HZS a HS.....	73
9. 4 Počty členů Horské služby	74
9. 5 Převážná kapacita lanovek a vleků.....	75
9. 6 Počet zásahů a struktura úrazů	75
10 Technické vybavení Horské služby	77
11 Horská služba a spolupráce s leteckou záchrannou službou	78
12 Záchranné horské organizace v zahraničí.....	79
13 Diskuse	83
14 Závěry	85
15 Seznam literatury a pramenů	87
16 Seznam obrázků	89
17 Seznam tabulek a grafů.....	89
18 Seznam použitých zkratk	90
19 Seznam příloh.....	92

1 Úvod

Existence současného člověka je naplněna spěchem, stresem, nervozitou a nedostatkem pohybu na čerstvém vzduchu. Naše hory jsou místem, které nám stále ještě poskytují čistý vzduch, krásnou přírodu, hluboké lesy, klid a pokoj. Pobyt v tomto prostředí jistě působí na člověka blahodárně. Na hory jezdíme za odpočinkem, přírodou či sportem. Právě aktivitami, které člověk na horách může provozovat, si často přivodí zranění či jinou újmu, která ho může i ohrožovat na životě.

Horská služba ČR je záchranná organizace působící na našich horách. Tedy v horských terénech, kam běžná záchranná služba nemá, zejména v zimním období, přístup. Úkolem Horské služby je zajišťovat první pomoc na území své působnosti, pomáhat lidem v nouzi a chránit návštěvníky před nebezpečím, které je na horách může potkat. Součástí práce horských záchranářů je i preventivní činnost.

Pro svou diplomovou práci jsem si vybrala právě Horskou službu, její vznik a činnost v době minulé i v současnosti. Domnívám se, že toto téma je velmi aktuální. Rozvoj techniky, zvyšování životní úrovně a rozvoj turistického ruchu i sportovních aktivit na horách naznačují, že služby této záchranné organizace jsou stále potřebné.

Obrázek č. 1: Jeden z prvních členů Horské služby Boží Dar Miroslav Kabeš

Foto: rodinný archiv Miroslava Kabeše

2 Cíle práce

Hlavní cíl práce

Hlavním cílem této práce je zmapovat vznik Horské služby na našich horách, její historii a změny, kterými v průběhu let prošla. Popsat současný stav v jednotlivých oblastech, zejména v Krušných horách.

Dílčí cíle a úkoly práce

- Shromáždit primární a sekundární zdroje informací a existující statistická data
- Shromážděné informace prostudovat a utřídit
- Uskutečnit rozhovory s pamětníky, zakládajícími i současnými členy Horské služby
- Podle získaných informací zdokumentovat vznik a vývoj existence Horské služby na našich horách
- Ve stručném přehledu nastínit vývoj úrazovosti v horském prostředí

3 Metody práce

Ve své diplomové práci jsem použila metody historické. Tedy vyhledávání a analýza dat, informací a faktů o minulosti dané problematiky. Informace a materiály byly získány z dostupné literatury, z pramenů poskytnutých jednotlivými oblastmi Horské služby – dále jen HS (kroniky, fotografie, letáky, brožury a informační materiály HS). Dále jsem využila možnosti setkání s některými členy HS Krušné hory, kteří mi poskytlí informace a rozhovory k danému problému.

4 Rozbor zdrojů

Primárními informacemi byly rozhovory s některými členy Horské služby, kteří stáli u zrodu vzniku stanic HS v Krušných horách, které byly pro práci velkým přínosem.

Sekundárními zdroji informací byly písemné materiály. Nejvíce informací jsem získala z kronik, drobných publikací HS vydávaných k různým příležitostem a ze statistických údajů vedených jednotlivými oblastmi. Těchto informací je méně, protože teprve poměrně nedávno HS své statistické údaje začala systematicky sbírat a třídit. Některé informace jsem získala i z dostupných periodik (Luft, Abertamské noviny, České hory, Jetík).

V práci jsou použity fotografie, hlavně pak z rodinných archivů.

5 Aktivity na horách

5. 1 Počátky lyžařských sportů

K jedné z hlavních aktivit, za kterými návštěvníci na hory jezdí, je bezpochyby lyžování a dnes také snowboard. Počátky tohoto sportu sahají hluboko do historie lidstva. Za první zmínky o pohybu lidí na lyžích lze považovat 4500 let staré jeskynní malby v Rödöy na severu Norska. V Evropě lyžování aktivně rozšiřovali hlavně norští studenti.

Předchůdci lyží byly různě vyrobené typy sněžnic. Umožňovaly pohyb v zasněženém terénu hlavně dřevařům a lesníkům v horských oblastech. V první polovině 19. století jsou zaznamenávány ojedinělé případy jízdy na lyžích v našich nejvyšších horách. V roce 1838, trutnovský rodák kněz Antonín Marek poprvé používá slovo lyžky k označení lyží. Slovo lyže pochází z ruštiny, pojmenování ski, které používali členové Kroužku lyžařů v Praze od roku 1887, je původem z Islandu. První představení lyží, které nesloužilo k práci v horách, ale k turistice či sportu, se u nás datuje do roku 1880. Tehdy přijeli na lyžích na Petrovu boudu v Krkonoších bratři Krausové. Lyže jim zakoupil jejich otec ve Štětíně od kapitána norské lodi. Na Moravě se objevují lyže také, např. u lesníka Vinceta Wenera (rok 1882–1884) a také u učitele Františka Houdka, který v letech 1885–1886 dojížděl v zimním období na lyžích do své školy. Netrvalo dlouho a lyžování se rozmohlo po českých i moravských horách. První manufakturní výroba lyží na sebe nedala dlouho čekat. Na sklonku 19. století bednář Tomáš Řehořek a obuvník Titus Krška začali s výrobou lyží a vázání. První exhibiční závod na našem území proběhl v roce 1894 a zorganizoval ho norský kapitán ve výslužbě Otto Vorweg.

Josef Rössler-Ořovský vynikající sportovec a oddaný vlastenec, organizátor mnoha sportovních soutěží mimo jiné také založil v Praze v roce 1887 při bruslařském klubu lyžařský kroužek. V roce 1896 byly schváleny stanovy Českého ski klubu. Po pražském klubu následovaly další: v roce 1894 Český krkonošský spolek ski v Jilemnici, v roce 1903 Český ski klub ve Vysokém nad Jizerou. V roce pak 1906 došlo ke sjednocení českých lyžařských spolků. Svaz lyžařů v Království českém se stal prvním lyžařským svazem na světě. Počátky činnosti byly nelehké a narážely na nepřejícnost rakouských úřadů. Stanovy byly schváleny 15. prosince 1906. V roce 1907 měl Svaz sedm klubů a 575 členů. V roce 1914 bylo klubů již 61 a členská základna čítala téměř sedm a půl tisíce nadšených lyžníků. Zvyšoval se nejen počet členů, ale

také úroveň lyžování. Přibývalo lyžařských závodů, lyžovat se učily děti školou povinné, lyžování se stalo i módní záležitostí. Mnoho nadšenců a dobrovolníků pracovalo na vydávání prvních zimních map, zřizování lyžařských stanic, zajišťování železničních slev pro lyžaře a podobně. Hory se plnily lyžaři, přibývalo úrazů i ztracených turistů, bylo nutné zajistit pro návštěvníky hor co největší bezpečnost.¹

5. 2 Turistika na horách

Toto sportovní odvětví patří na našich horách mezi nejhojnější. Možnosti ubytování, kvalitně značené turistické trasy, vybavená horská střediska pro letní i zimní aktivity, krása české horské přírody, cenová dostupnost to všechno jsou důvody, proč turistika zažívá v posledních letech znovu velký rozmach. Spojením v letním období s cyklistikou a v zimním období s běžeckým či skialpinistickým lyžováním jsou hory atraktivní oblastí pro odpočinek a sportovní vyžití.

Počátky organizovaného provozování turistiky lze vypočítat již v druhé polovině 19. století, kdy se pořádaly pod vedením Sokola turistické výlety či setkání na místech významných pro české vlastence. Dne 11. 6. 1888 byl založen Klub českých turistů. Prvním předsedou byl známý český cestovatel Vojtěch Náprstek. V roce 1920 byly vytvořeny nové stanovy a klub byl přejmenován na Klub československých turistů. Klub postupně rozšiřoval svou činnost a k turistice přibýlo i lyžování, vodáctví či jeskyňářství. V roce 1929 došlo k dohodě se Svazem lyžařů o jednotné organizaci závodní činnosti.²

5. 3 Cyklistika na horách

Další oblíbenou aktivitu provozovanou na horách se stala i cyklistika. V posledních dvou desetiletích přibýlo cyklistických tras i na vrcholcích hor. Ušetřeny jsou pouze národní parky, kde pravidla neumožňují tento sport provozovat v plném rozsahu.

Historie cyklistiky začíná v roce 1818, kdy Karl Friedrich Christian Ludwig Freiherr Drais von Sauerbronn přihlásil jako patent své říditelné běhací kolo. Velmi důležitý pokrokem ve vývoji kola, bylo použití řetězového pohonu k zadnímu kolu Angličanem H. J. Lawsonem kolem roku 1879. Němec Ernst Sachs zase na konci 19.

¹ David, P. a kolektiv, 110 let našeho lyžování. Praha: Nakladatelství a vydavatelství S & D, s.r.o., 2013
ISBN 978-80-86899-68-8

² Informace dostupné na <<http://www.kct.cz/cms/historie-kct>>

století přidal volnoběžný náboj a zpětnou brzdu na kolo. V dalších desetiletích přišly nové konstrukce s měnitelnými převody, koncem roku 1909 bylo možno použít tři možnosti převodů.³ Tak jak se kolo vyvíjelo, zlepšovaly se jeho technické a jízdní vlastnosti a rozšiřoval se okruh aktivních jezdců. Lidé objevili kouzlo cykloturistiky a začali na kole navštěvovat i horské oblasti. Specifika pohybu na kole v horském terénu přinesla i nové zásahy pro záchranáře Horské služby.

5. 4 Horolezectví a jeho počátky u nás

V roce 1893 vznikl na našem území první úředně uznaný horolezecký spolek vedený Čechy. Byl založen jako pobočka Slovinského planinného družstva, které vzniklo téhož roku v Lublani. Tento rok je považován za počátek organizovaného horolezectví v Čechách. Studenti z Jičína v roce 1907 založili lezecký kroužek Prachov. Tato skupina neměla žádnou právní subjektivitu, ale přesto se uvádí jako první organizovaná skupina lezců. Po rozpadu Rakousko-Uherska členové Horolezeckého spolku tuto organizaci rozpustili. Hlavním důvodem bylo že, přerozdělení Evropy postavilo českým horolezcům do cesty do Julských Alp dvoje hranice. Čeští horolezci využili možnosti a po založení Klubu československých turistů v roce 1921, vstupovali do této organizace. Dne 13. 11. 1924 si pak horolezci zřídili samostatnou organizaci – Klub alpinistů československých.⁴

Horolezecká činnost se na našem území začala úspěšně rozvíjet. Ve skalních oblastech horolezci značili a zajišťovali výstupové cesty. Postupně se zlepšovalo i vybavení horolezců. To s sebou přineslo i větší množství úrazů, které si vyžadovaly odbornou a rychlou pomoc. Další oblast, která vyžaduje speciálně vyškolené pracovníky Horské služby.

6 Vznik a vývoj Horské služby v ČR a Československu

6. 1 První osidlování hor – první obětaví záchránci

Hory byly odpradáвна zahalené tajemstvím. Lidé se postupně odvažovali vstoupit do míst, kde číhala mnohá nebezpečí. Materiální potřeby, zvědavost a touha lidí objevovat nové nutily člověka pronikat do nepřístupných hor. V horách pracovali dřevaři, lovili lovci, horníci dolovali vzácné rudy, bylinkáři hledali léčivé rostliny.

³ Informace dostupné na: <<http://www.kolemkola.cz/historie-cyklistiky.html>>

⁴ Informace dostupné na <<http://www.horosvaz.cz>>

Zároveň překonávali nástrahy, které jim drsná horská příroda připravovala. Docházelo k postupnému osidlování horských oblastí. Využívání prostoru k bydlení, hospodaření, zkrátka k životu. Na horách se žije stále, ale dnešní lidé hledají na horách také klid, odpočinek, místo k relaxaci a sportovní vyžití.

Už první osidlování a pronikání člověka do neznámých a nebezpečných horských oblastí bylo spjato i s prvními obětmi a prvními obětavci, kteří se snažili pomoci člověku v nouzi. První důkazy o obětech v prostoru Obřího dolu v Krkonoších přinesl italský hledač pokladů už v roce 1456, o němž se zmiňuje ve svém rukopise Bohuslav Balbín. Postupem času začal člověk horské oblasti stále častěji využívat ke svému prospěchu. Dostal se hluboko do hor a po celých horách stavěl příbytky. Život v horách je tvrdý. Drsné klima, dlouhá zima, náhlé a prudké zvraty počasí si vybíraly svou daň.

Mezi hojně navštěvované horské oblasti od počátku patřily Krkonoše. Lidé sem jezdili obdivovat krásnou horskou přírodu. První návštěvníci Krkonoš se obraceli na domácí obyvatele nejen s požadavky na ubytování a stravu (v tuto dobu vzniká mnoho horských bud a hostinců, mezi nimi např. 1811 Petrovka, 1830 Labská, 1847 Obří), ale i na první „průvodcovské“ služby. Někteří se však vydávali na cesty do neznámých koutů hor sami. S přibývajícími návštěvníky rostl i počet zbloudilých či zraněných. V roce 1850 vznikla v Krkonoších koncesovaná služba průvodců a nosičů, která své služby nabízela za úplatu. Tuto službu prováděli lidé proškolení v poskytování první pomoci. Tady tedy zaznamenáváme první zmínku o organizované a částečně i kvalifikované pomoci lidem v nouzi v horských oblastech.⁵

Ke zvýšení návštěvnosti hor hojně přispělo založení lyžařského kroužku při bruslařském klubu v Praze Josefem Rösslerem-Ořovským v roce 1887 a turistické organizace Klub českých turistů (KTC) JUDr. Eduardem Parmou v Praze roku 1888.

První výstupy na Sněžku, Praděd a Radhošť na lyžích se uskutečnily v roce 1893. V roce 1895 vznikl lyžařský spolek v Jilemnici (Krkonošský Ski klub) a v roce 1903 lyžařský spolek ve Vysokém nad Jizerou. V roce 1906 došlo díky neutuchající aktivitě Josefa Rösslera-Ořovského ke sjednocení českých lyžařských spolků pod hlavičku Svazu lyžařů v Království českém. Přičiněním řady obětavých a nadšených sportovců (řídící učitel v Dolních Štěpanicích Jan Buchar, Josef Aleš-Lyžec) se dostalo lyžování v Krkonoších na vysokou úroveň. Lyžování se pak před první světovou válkou rozšířilo do všech horských oblastí v Čechách i na Moravě. První závody se pořádaly

⁵ Novák, T. V., Proti rozbouřeným živlům, 70. výročí Horské služby Krkonoše 2004. ISBN 80-900803-4-0

v Jeseníkách již v roce 1899, na Pancíři na Šumavě v roce 1908 a v Novém Městě na Moravě roku 1910. V roce 1907 byly na Šumavě organizovány první lyžařské kurzy. Před propuknutím první světové války bylo na našich horách 61 lyžařských spolků sdružujících 7483 členů.⁶ Tato čísla svědčí o vzrůstající popularitě lyžařského sportu i o nárůstu počtu návštěvníků na českých horách. Se zvyšujícím se počtem návštěvníků je spojen i nárůst úrazů, zbloudění v nepřehledném horském terénu či jiných situací, kdy je nutno postiženým pomoci.

Jako první organizovanou záchrannou akci v Krkonoších v prostoru Sněžných jam uvádí Tomáš Vladislav Novák akci členů dobrovolného hasičského sboru ze Špindlerova Mlýna. Ti v zimě roku 1900 zachraňovali jednoho z lyžařů ze skupiny Josefa Rösslera-Ořovského, pod kterým se utrhla sněhová převěž a nešťastník spadl do propasti.

19. února 1909 v Jizerských horách přišla znenadání vánice, která zastihla na Holubníku tři turisty. Jednoho z nich zachránil hostinský Linke se synem. K záchraně použili kanadské saně. Po této nehodě zavedli členové Německého horského svazu na Ještědu a v Jizerských horách zimní tyčové značení, které se stále používá.

Na jaře 24. března roku 1913 zahynuli v Krkonoších při závodu v běhu na lyžích na 50 kilometrové trati Bohumil Hanč a Václav Vrbata. Při náhlé změně počasí, ve sněhové vánici přenechal Vrbata vysílenému a promrzlému Hančovi část svého oděvu. Byl si vědom, že ohrožuje vlastní život. Tato událost skončila tragicky a jako symbol obětavosti, kamarádství a pomoci člověka člověku v nouzi je tento den připomínán jako den Horské služby. Na hřebech Krkonoš stojí kamenná mohyla coby symbol přátelství a obětavosti. Tento hluboce lidský a obětavý akt je brán jako nejdůležitější i pro současné členy Horské služby.⁷

Situace na Slovensku byla obdobná jako na českých horách. I tady lidé postupně pronikali do vyšších částí hor. Byli to většinou obyvatelé chudých podhorských oblastí, kteří hledali v horách zvěř, byliny i poklady. Až do poloviny 19. století byla horská turistika na Slovensku něčím výjimečným. Ve Vysokých Tatrách bylo ve Starém Smokovci jediné turistické středisko a Rainerova útulňa byla jediná chata, která poskytovala návštěvníkům přístřeší. Po otevření železniční trati směrem na Poprad

⁶ David, P. a kolektiv., 110 let našeho lyžování. Praha: Nakladatelství a vydavatelství S & D, s r. o., 2013. ISBN 978-80-86899-68-8

⁷ Novák, T. V., Proti rozbouřeným živlům, 70. výročí Horské služby Krkonoše 2004. ISBN 80-900803-4-0

a Štrby, se počty návštěvníků hor mnohokrát zvýšily. Došlo i budování nových komunikací a ubytovacích zařízení.

Roku 1873 byla založena turistická organizace Uherský karpatský spolek, která působila hlavně v oblasti Tater.⁸

Rok 1913 byl významným i pro horské záchranáře na Slovensku. V tomto roce vzniká ve Vysokých Tatrách Dobrovol'ný záchranný komitét. Členy komitétu se stali tatranští horští vůdci, vedoucí chat a lidé pohybující se v horách. Roku 1919 byl v Bratislavě ustanoven odbor Klubu československých turistů, pod jeho vedením se v roce 1923 zformoval Zbor tatranských horských vodcov. Byla to první slovenská organizace tohoto zaměření.⁹

6. 2 Situace po první světové válce

Obliba lyžařského sportu v období po první světové válce rostla. Budovaly se nové horské boudy a turistické chaty. Poblíž nich vznikaly lyžařské louky. Lyžaři čím dál častěji podnikali túry po hřebenech hor. V té době nebyly vleky a lanovky. Stále tak přibývalo i lyžařských úrazů a zbloudilých turistů. Bylo potřeba zraněné kvalifikovaně ošetřit a transportovat k odbornému lékařskému ošetření. Řada nehod končila tragicky.

Nejznámější středisko Krkonoš, Špindlerův Mlýn, se postaralo o zvýšení bezpečnosti návštěvníků hor proškolením členů dobrovolných hasičů zdejšími lékaři. Přidružili se členové místního spolku zimních sportů i obyvatelé jednotlivých chat a bud. Na popud Svazu lyžařů RČS došlo k průzkumu situace, zda je vůbec možné zorganizovat záchrannou akci v exponovaném terénu hor. V jednotlivých horských obcích (Jánské Lázně, Pec pod Sněžkou, Benecko, Horní Malá Úpa, Špindlerův Mlýn) byly pro záchranu připraveni dobrovolníci speciálně vycvičení pro záchranu v horách. Byli mezi nimi místní lesníci, dřevorubci, listonoši, hasiči i zdejší sportovci. Tito lidé na horách žili a hory dobře znali. Jejich práce byla velmi prospěšná a skupiny dobrovolníků se osvědčily při poskytování pomoci v horách.¹⁰

⁸ Kele, F., Tatry, Nakladatelství Euromedia Group k.s. – Knižní klub 2001, ISBN 80-242-0705-2

⁹ Novák, T. V., Proti rozbouřeným živlům, 70. výročí Horské služby Krkonoše 2004. ISBN 80-900803-4-0

¹⁰ David, P. a kolektiv., 110 let našeho lyžování. Praha: Nakladatelství a vydavatelství S & D, s r. o., 2013. ISBN 978-80-86899-68-8

6. 3 Období vzniku Horské služby

Zima roku 1934 byla velmi tvrdá. V Krkonoších zahynulo během zimní sezony osmnáct lidí. 5. 5. 1934 se konalo první oficiální školení horských záchranářů pod vedením Dr. Vladimíra Vainy. Školení se zúčastnilo 40 lidí, kteří byli seznámeni s možnostmi využití transportních prostředků při dopravě zraněných a se základy první pomoci. V únoru 1935 se v Krkonoších nepodařilo zachránit šest zbloudilců, kteří zaplatili svými životy horám tvrdou daň. Vytvoření jednotné, dobře organizované a materiálně vybavené záchranné služby bylo nutné. A tak dne 12. května 1935 byla ve Špindlerově Mlýně založena jednotná organizace Horská záchranná služba (dále HZS) v Krkonoších. Byl ustanoven výbor o dvaceti členech, předsedou se stal okresní hejtman ve Vrchlabí Dr. Vladimír Vaina. Pět ústředních stanic sídlilo v Rokytnici nad Jizerou, Špindlerově Mlýně, Peci pod Sněžkou, Malé Úpě a Jánských Lázních. Každá stanice měla svého vedoucího. Pod tyto stanice pak spadaly stanice sídlící ve vyšších polohách Krkonoš. V tomto období měly Krkonoše třicet šest stanic a 320 členů. Členové měli odznaky a legitimace s fotografií, vydanými Okresním úřadem ve Vrchlabí z pověření Zemského úřadu. Služba hlídek byla honorována. I když, různé organizace a spolky finančně podporovaly HZS, přesto se členové potýkali s nedostatkem finančních prostředků a nedostačujícím záchranným vybavením. Materiální a finanční problémy byly vyvažovány neutuchající obětavostí, skromností a pevným kamarádstvím členů HZS.¹¹

Na Slovensku rovněž docházelo k rozvoji sportovních odvětví provozovaných na horách a ke zvýšení návštěvnosti horských oblastí. Vzhledem k většímu pohybu lidí na horách se v roce 1933 ustanovilo Združenie pre záchrannú službu a to se v roce 1937 přeměnilo Spolok záchrannej služby v Tatrách.¹²

6. 4 Druhá světová válka a krátce po ní

Počátek druhé světové války a obsazení českého pohraničí znemožnily Horské záchranné službě činnost. Hřebeny Krkonoš osiřely a horský terén obsadil wehrmacht. Němci vytvořily organizaci „Berg-dienst“, která od HZS přebrala veškeré metody a postupy pro záchranu lidí z exponovaného horského terénu.

¹¹ Lukášek, J., Rampušák vypravuje, OFTIS Ústí nad Labem, 2009, ISBN 978-80-7405-052-7

¹² Novák, T. V., Proti rozbouřeným živlům, 70. výročí Horské služby Krkonoše 2004. ISBN 80-900803-4-0

Záhy po skončení druhé světové války (30. září 1945) došlo k obnovení činnosti Horské záchranné služby v Krkonoších pod vedením předsedy JUDr. Františka Bedřicha Krátkého. Činnost HZS bylo potřeba zastřešit jednotným vedením. Byl zpracován návrh statusu HZS a zároveň bylo požádáno o její registraci u vrchlabského okresního národního výboru. Členství v HZS zavazovalo pomáhat a zachraňovat zbloudilé a zraněné.

Organizační vedení HZS bylo zajištěno užším a širším výkonným výborem. Širší výkonný výbor zajišťoval financování horské služby a řešil otázky statutární. Byl složen ze zástupců ministerstev (národní obrany, zdravotnictví, pošt, školství a osvěty, vnitra, vnitřního obchodu a zemědělství) a ze zástupců HSZ. Užší výkonný výkon HSZ byl složen ze zástupců z každého členského okrsku, ze zástupců svazu lyžařů a klubu turistů a z vedoucích jednotlivých oblastí. Užšímu výkonnému výboru příslušelo řešit otázky organizační (rozdělování obvodů, určování vedoucích, velitelů stanic). Rozhodoval o využití finančních prostředků a řídil běžnou činnost HZS.

První státní kurz, kde byly prezentovány zkušenosti se záchrannou v alpských zemích, a byl prováděn praktický výcvik, se konal na jaře v roce 1946 na Labské boudě.

Na Slovensku ve 40. letech (období Slovenského státu) působil v oblasti Vysokých Tater Záchranársky zbor Klubu slovenských turistov a lyžiarov. Zájem o vůdcovské a průvodcovské služby za války značně poklesl. Po válce se činnost zboru znovu oživila.¹³

6. 5 Vznik dalších družstev HZS na českých horách po roce 1948

V únoru 1948 bylo vše přebudováno. Občanům socialistického státu bylo umožněno využívat volný čas i rekreaci, sportu a turistice ve všech horských oblastech. Horské záchranné službě přibýlo několik nových oblastí. Zkušení záchranáři pomáhaly zakládat stanice v horách po celé republice. Jako pobočky HZS Krkonoše byly zřízeny následující stanice:

Jeseníky	21. května 1948	vedoucí Václav Myšák
Šumava	16. června 1948	vedoucí Antonín Říha
Orlické hory	rok 1949	vedoucí strážmistr Bláha
Beskydy	rok 1951	vedoucí Jaroslav Uhlář

¹³ Valterová, H., Zdroje financování Horské služby ČR, Bakalářská práce, Západočeská univerzita v Plzni, Cheb 2008

V roce 1950 byly schváleny nové Stanovy HZS (do té doby HZS fungovala podle předpisů zanesených na Národním výboru ve Vrchlabí). Valná hromada byla svolána do Vrchlabí (rok 1951). Zároveň bylo požádáno o zařazení HZS do Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport. Předsedou se stal MUDr. Miroslav Žďára. O rok později ho ve funkci vystřídal Otokar Štětka. Rozšiřování HZS na českých horách v tomto období naráželo jak na nedostatečné materiálové vybavení, tak na nedostatek profesionálních pracovníků.

S podobnými problémy se potýkali i na Slovensku. V roce 1950 vznikla Tatranská horská služba (sídliла ve Starém Smokovci), která měla šest profesionálních pracovníků. Slovenští záchranáři se podíleli i na preventivní činnosti (přeznačkování turistických chodníků) a došlo ke zřízení záchranných a ohlašovacích stanic.

1. prosince roku 1954 došlo ke sloučení slovenských a českých horských záchranářů a vznikla jednotná Horská služba s celostátní působností. Dřívější pobočky HZS v Jeseníkách, na Šumavě, v Orlických horách, v Jizerských horách, v Malé Fatře, v Nízkých Tatrách, v Západních Tatrách (založena 15. 5. 1954) a ve Velké Fatře (založena 22. 10. 1954), se staly samostatnými jednotkami. Postupně byly zakládány samostatné celky Horské služby ve Slovenském ráji (založena 2. 12. 1956) a v Krušných horách (založena 28. 1. 1955). Byly vytvořeny oblastní komise, které byly řízeny ústřední šestičlennou komisí.

Podle návrhu Ing. Petříka z Krkonoš byl změněn členský odznak (používá se dodnes).¹⁴

6. 6 Horská služba jako součást ČSTV

V roce 1957 došlo ke zrušení Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport a k vytvoření nové organizace Československého svazu tělesné výchovy, pod jejíž křídla se schovala i Horská služba v celé republice. Profesionální sbor ve Vysokých Tatrách přešel od 1. července 1957 pod správu Tatranského národního parku.

Horská služba zvyšovala úroveň své práce, navyšoval se i počet základních i speciálních záchranných pomůcek (svozná saně, zdravotnický materiál, lyžařská i horolezecká výstroj). Členové HS dostávali i jednotné oblečení, kde od počátku figurovala červená a modrá barva. Samozřejmě nechyběl ani znak Horské služby.

¹⁴ Novák, T. V., Proti rozbouřeným živlům, 70. výročí Horské služby Krkonoše, 2004. ISBN 80-900803-4-0

V tomto období bylo zavedeno mezinárodní značení sjezdových tratí a lyžařských tras. V roce 1952 se začaly používat SOS telefony a v roce 1952 radiostanice při záchranné i hlídkové činnosti. V letech 1958–1959 začala práce psů při záchranných akcích. V období mezi lety 1962–1964 pořídila Horská služba německé ovčáky pro oblast Vysoké Tatry a Krkonoše. V roce 1957 se začalo s pravidelným průzkumem a měřením lavin v Krkonoších. Postupně se do záchranných akcí HS zapojuje i vrtulník Mi-8, který byl poprvé použit pro pátrání po nezvěstných turistech v exponovaném terénu Tater v roce 1963.

Důležité bylo i setkávání se zahraničními partnery z alpských zemí, kde si záchranaři vyměňovali své zkušenosti. Horská služba se postupně stala jednou ze špičkových organizací ve východní Evropě. Členové HS v čele s Jaroslavem Mikolášem se pravidelně účastnili kongresů IKAR - Mezinárodní federace záchranných služeb při UIAA (Union Internationale des Associations d'Alpinisme). V prosinci 1967 ve Vysokých Tatrách proběhlo mezinárodní symposium, které se zabývalo problematikou právního postavení záchranných služeb a bezpečnosti na horách. HS ČSSR zde byla slavnostně přijata za člena této organizace. Velký podíl na tomto důležitém kroku má právě Jaroslav Mikoláš.

V roce 1969 došlo ke změnám v organizaci tělovýchovy na základě federativního uspořádání republiky. Vznikly tak nové organizace Horská služba ČSR a Horská služba SSR. V Jeseníkách 27. 9. 1969 byla schválena Rada HS jako nejvyšší orgán v čele s Františkem Mrazíkem. Předsedou ČÚV se stal Zdeněk Zerzáň.¹⁵

Další změna nastala v roce 1975, kdy byl ustanoven nový statut HS. V roce 1986 byl pak opět nahrazen statutem novým. V obou byly stanoveny povinnosti Horské služby jako poskytování pomoci postiženým, organizování záchrany, příprava návštěvníků hor na pobyt na horách, zabezpečování a zpřístupnění nebezpečných míst, značení turistických a lyžařských cest, ochrana přírody, výzkum sněhu a sněhové zpravodajství, lavinová prevence. Samozřejmě s duchem doby bylo nutné zabezpečovat i „politicko-výchovnou činnost“. Soutěžilo se o „tituly“ vzorná oblast a vzorný okrsek. Stále byla HS začleněna do struktury ČSTV a byla součástí Národní fronty mezi společenskými a politickými organizacemi, kde byla vedena jako příspěvková a rozpočtová organizace.¹⁶

¹⁵ Břach, J. a kolektiv, Dobrý vítr do druhé padesátky. Tiskárna R&K servis, spol. s r.o., Děčín, 2005

¹⁶ Informace dostupné na < <http://www.horskasluzba.cz/cz/horska-sluzba/historie> >

6. 7 Změny v organizačním začlenění HS po roce 1989

Další změny čekaly horské záchranáře po revoluci v roce 1989. Hned v roce 1990 se Horská služba ČR stala speciální záchranářskou organizací. Jednotlivé oblasti (Šumava, Krušné hory, Jizerské hory, Krkonoše, Orlické hory, Jeseníky a Beskydy) byly spojeny ve Sdružení horských služeb ČR a měly svoji právní subjektivitu.

V následujících letech si Horskou službu „přehazovalo“ několik ministerstev. Do 31. 12. 1993 byla HS zastřešena Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Od 1. 1. 1994 patřila HS pod Ministerstvo zdravotnictví, jako organizace s převahou záchranářské a preventivní činnosti. Zároveň se HS stala součástí Integrovaného záchranného systému ČR na vyžádání. (IZS zahrnuje pozemní a leteckou záchrannou službu, báňskou, vodní a horskou službu, policii a hasičský sbor. Celý systém funguje při neštěstích, nehodách, haváriích a přírodních katastrofách na území ČR).

Trochu nešťastně byla řešena vnitřní organizace HS. Každá oblast měla svou právní subjektivitu. Tato situace značně komplikovala různá jednání a úřední řízení. V roce 2001 vznikl jeden právní subjekt – občanské sdružení Horská služba České republiky, což velmi zjednodušilo průběh jednání s jednotlivými úřady na všech úrovních. Občanské sdružení bylo financováno především ze zdrojů Ministerstva zdravotnictví. V roce 2004 se jednotlivá ministerstva, pro které HS vykonávala svou činnost, dohodla, že dále bude HS ČR patřit pod Ministerstvo pro místní rozvoj.

21. 12. 2004 došlo na základě rozhodnutí vlády k založení obecně prospěšné společnosti – Horská služba ČR, o.p.s., která je od tohoto data plně odpovědná za činnost HS v České republice. Dobrovolní horští záchranáři se sdružili pod organizaci Horská služba ČR, o.s., která je samostatným právním subjektem založeným podle zákona č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů. Obě organizace jsou těsně provázané a svou činnost provozují společně na jednotlivých stanicích Horské služby.

Dne 15. prosince 2012 začala HS provozovat jednotné nouzové číslo 1210. Spojení je automaticky přesměrováno na dispečink HS příslušné oblasti, a tak se pro návštěvníky hor zjednodušil kontakt s Horskou službou. Další novinkou je aplikace pro operační systémy mobilních telefonů iOS (Apple) a Android, které má čtyři informační oblasti. První je desatero Horské služby. Druhou návod, jak poskytnout první pomoc, ve

třetí jsou uvedena pravidla jízdy na sjezdovkách a v poslední instrukce, jak předcházet nebezpečí v lavinových oblastech.¹⁷

Na Slovensku došlo také k řadě změn. V roce 1990 se oddělila HS na Slovensku, ve které zůstali dobrovolní členové, od HS TANAP, ve které zůstali profesionálové. HS na Slovensku poté spadala pod nově vzniklou organizaci Slovenské združenie telesnej kultúry. Obě organizace byly okolnostmi i společným zájmem nuceny spolupracovat.

V následujícím období pracovali na Slovensku tři záchranné organizace: Horská služba na Slovensku, Tatranská horská služba TANAP a Dobrovoľný sbor tatranské horské služby. V roce 2000 byla Tatranská horská služba přijata do mezinárodní organizace sdružující horské záchranné služby IKAR. Od 1. ledna 2003 se horská služba rozdělila na dobrovolnou a profesionální organizaci. Dobrovolníky zastřešilo občanské sdružení, na které byly převedeny veškeré nemovitosti. Státní příspěvková organizace Horská záchranná služba byla zřízena Ministerstvem vnitra SR na základě zákona č. 544/2002 Z.z., o Horskej záchrannej službe. Dále v oblasti Tater působí dobrovolnická Tatranská horská služba, která má asi 100 členů.¹⁸

6. 8 Současná organizační struktura Horské služby ČR, o.p.s.

Horská služby ČR, o.p.s., je řízena správní radou, jejíž členy jmenuje zakladatel. Statutárním orgánem je ředitel – náčelník. Funkční období člena správní rady jsou tři roky. Kontrolním orgánem společnosti je dozorčí rada. Funkční období je rovněž tříleté.

Současné složení správní rady Horské služby ČR, o.p.s.:

Ing. K. Dostálová – předsedkyně

Ing. J. Mattyašková – místopředsedkyně

Rudolf Chlad – člen

Mgr. Stanislav Berkovec – člen

Adolf Klepš – člen

JUDr. M. Netolický, Ph. D. – člen

MUDr. Marek Slabý – člen

plk. Ing. František Zadina – člen

¹⁷80. výročí založení Horské služby, propagační a informační materiál vydaný k 80. výročí vzniku HS, Špindlerův Mlýn, HS ČR, o.p.s., 2014

¹⁸ Informace dostupné na <<http://www.ths-dz.sk>>

Současné složení dozorčí rady Horské služby ČR, o.p.s.

Mgr. L. Krynski – předseda

Mgr. F. Lukl, MPA – místopředseda

JUDr. L. Deverová – členka

Michal Klimeš – člen

Mgr. J. Pastuchová – členka

Bc. R. Polma – člen

Ředitel – náčelník Horské služby je statutárním orgánem společnosti a jedná jejím jménem. Ředitele jmenuje a odvolává správní rada. Současným náčelníkem Horské služby ČR, o.p.s., je Mgr. Jiří Brožek. Činnost Horské služby je organizovaná v rámci jednotlivých horských oblastí na území České republiky. Jsou to oblasti: Šumava, Krušné hory, Jizerské hory, Krkonoše, Orlické hory, Jeseníky a Beskydy. V čele jednotlivých oblastí stojí náčelník oblasti, jmenovaný republikovým náčelníkem. Současní oblastní náčelníci jsou: Šumava – Michal Jand'ura, Krušné hory – Miroslav Güttner, Jizerské hory – René Mašín, Krkonoše – Adolf Klepš, Jeseníky – Michal Klimeš, Orlické hory – Josef Hepnar, Beskydy – Ing. Radim Pavlica. Organizaci společnosti, činnost správní i dozorčí rady má na starosti Úřad Horské služby (Ekonomické centrum), které řídí ředitel úřadu Ing. Lubomír Veselý.

Odborné komise

Odborné komise se podílejí na zefektivnění práce členů HS.

- Metodická komise

Organizuje systém vzdělávání, školení a doškolování členů. Provádí školení i pro jiné subjekty. Zajišťuje výběr a zavádění nových postupů a pomůcek v horolezeckém a záchranném materiálu.

- Letecká komise

Řídí a organizuje činnost leteckých záchranářů HS. Vytváří a ověřuje nové postupy při záchranné práci v součinnosti s vrtulníkem.

- Lékařská komise

Sdružuje lékaře ze všech oblastí. Tvoří a realizuje jednotné proškolení členů HS v poskytování první pomoci.

- Lavinová komise

Sleduje lavinovou situaci, sestavuje jednotnou metodiku podle získaných materiálů organizace IKAR.

- Materiálová komise

Posuzuje a vybírá nejvhodnější materiály pro celou členskou základnu (členy o.p.s. i členy o.s.) HS.

- Technická komise

Provádí výběr nejvhodnější techniky pro práci HS.

Horská služba ČR, o.p.s., zejména:

- organizuje a provádí záchranné a pátrací akce v horském terénu,
- poskytuje první pomoc, zajišťuje transport nemocných a raněných,
- vytváří podmínky pro bezpečnost návštěvníků hor,
- zajišťuje provoz záchranných a ohlašovacích stanic Horské služby,
- provádí instalaci a údržbu výstražných a informačních zařízení,
- vydává a rozšiřuje preventivně-bezpečnostní materiály,
- informuje veřejnost o povětrnostních a sněhových podmínkách na horách a svých opatřeních k zajištění bezpečnosti na horách,
- sleduje úrazovost, zpracovává úrazovou statistiku, na základě které provádí rozbor příčin úrazů na horách, navrhuje a doporučuje opatření k jejímu snížení,
- provádí hlídkovou činnost na hřebenech hor a na sjezdových tratích, pohotovostní službu na stanicích a domech Horské služby a lavinová pozorování,
- ve vztahu k občanskému sdružení Horská služba České republiky:
 - provádí a zajišťuje školení členů občanského sdružení Horská služba České republiky a dalších osob účastnících se na záchranných a pátracích akcích v horském terénu,
 - zajišťuje materiálně technické vybavení občanského sdružení Horská služba České republiky,
 - podporuje činnost občanského sdružení Horská služba České republiky.
- spolupracuje s ostatními záchrannými organizacemi v České republice i v zahraničí,
- spolupracuje s orgány veřejné správy, ochrany přírody a životního prostředí a jinými orgány a organizacemi.¹⁹

¹⁹ Horská služba ČR, o.p.s. Dostupné na < <http://www.horskasluzba.cz/cz/horska-sluzba/horska-sluzba-cr-o-p-s>>

6. 9 Současná organizační struktura Horské služby ČR, o.s.

Základní organizační jednotkou HS ČR je okrsek, jehož činnost řídí vedoucí okrsku, kterého si volí členové daného okrsku. Oblast je potom vyšší organizační jednotka, složená z jednotlivých okrsků. Úkolem oblasti je samostatně zabezpečit veškerou činnost HS ČR na svém území, a to v souladu s požadavky Horské služby ČR, o.p.s. Tedy v souladu s jejími Stanovami, Statutem, vnitřními předpisy i obecně platnými normami. Oblast je řízena Radou oblasti tvořenou vedoucími jednotlivých okrsků a dvěma zaměstnanci HS ČR, o.p.s., přesněji náčelníkem oblasti a metodikem oblasti. Do čela oblasti je volený předseda Rady oblasti.

Nejvyšším orgánem je Valná hromada. Nejvyšším orgánem HS ČR je Rada HS ČR, která je složena z předsedů rad jednotlivých oblastí. Ti pak mezi sebou volí předsedu.

Nynější předsedové v jednotlivých oblastech:

Šumava – Martin Kocum

Krušné hory – Jaromír Holub

Jizerské hory – Vladimír Hošic

Krkonoše – Adolf Klepš

Orlické hory – Čeněk Petr

Jeseníky – Michal Klimeš

Beskydy – Jan Camřla

Adolf Klepš je současně i předsedou Rady HS ČR.

Členství v HS ČR může mít několik forem. Čekatel, dobrovolný člen, lékař HS a čestný člen.

Čekatel

Podmínky pro přijetí čekatele do řad členů HS jsou: fyzická zdatnost, morální a charakterové vlastnosti, znalost terénu oblasti, dobrý zdravotní stav potvrzený lékařem, věk maximálně 37 let (v den podání přihlášky), dosažitelnost pro záchranné práce v dané oblasti, písemná žádost o přijetí s doporučením dvou členů HS (ti musí být řádnými členy nejméně čtyři roky).

Dobrovolný člen

Tím se může stát čekatel (minimálně jeden rok, maximálně čtyři roky), který splňuje podmínky čekatele. Absolvoval základní školu HS v plné šíři a složil předepsané

zkoušky. Musí být schválen členskou schůzí okrsku a složit do rukou Předsedy Rady HS ČR předepsaný slib.

Lékař HS

Lékařem HS se může stát osoba, která má ukončeno medicínské vzdělání a chce se aktivně podílet na činnosti HS. Jeho povinnostmi je výuka zdravotní výchovy v okrsku či oblasti, podle potřeb okrsku či oblasti. Absolvuje přezkoušení z lyžování u metodika oblasti. Ve službě musí být viditelně označen jako „lékař HS“. Nemusí mít trvalou působnost v dané oblasti.

Čestný člen HS

Stává se jím dobrovolný člen HS, který ukončil své aktivní působení u HS. Dlouhodobě aktivně pracoval v HS. V souvislosti s výkonem služby v HS utrpěl trvalé následky znemožňující plnit povinnosti člena HS.²⁰

6. 10 Zákon o Horské službě

Problematika úpravy činnosti Horské služby zákonem se projednává již řadu let. Podle slov dlouholetého republikového náčelníka Horské služby byly první návrhy zákona o Horské službě předkládány České národní radě náčelníkem Jaroslavem Koldovským (1990 – 1991). V tomto období iniciativu převzali poslanci KSČM a KDU-ČSL. Tenkrát se návrh zákona dostal do druhého čtení, poté sněmovna ukončila svou činnost a k dalšímu projednávání se zákon již nedostal. Jak Rudolf Chlad v rozhovoru (viz. Kapitola 5.8.5) uvádí, pracovali zaměstnanci i dobrovolníci na znění zákona asi 30 let. Bohužel stávající politická situace je pro možnost dalšího projednávání a schválení zákona nepříznivá. Rudolf Chlad dále uvádí, že problematika fungování Horské služby je poměrně složitá. Návaznost na pojišťovny, platby, závazky vůči dalším subjektům, financování ze státních zdrojů, zahrnutí do rozpočtu či odpovědnost při vzniklých škodách to je jen jedna část činnosti Horské služby, kterou by zákon měl řešit. Další otázkou je bezpečnost při pohybu na horách, zodpovědnost návštěvníků za své chování na sjezdových tratích či cyklostezkách. A v neposlední řadě pak začlenění Horské služby do systému integrované záchrany, zmínka je sice v zákoně

²⁰ Horská služba ČR, o.s. Dostupné na < <http://www.horskasluzba.cz/cz/horska-sluzba/horska-sluzba-cr-o-s>>

O některých podmínkách podnikání v oblasti cestovním ruchu, ale ta zdaleka neřeší celou problematiku.

Poslední předložení návrhu bylo v listopadu 2015 poslankyní Soňou Markovou z KSČM. Tento návrh je podle slov Rudolfa Chlada pro současné fungování Horské služby nepoužitelný a správní rada Horské služby i Ministerstvo pro místní rozvoj vyjádřilo své negativní stanovisko k tomuto návrhu. K projednání je připraven další návrh zákona s pracovním názvem: O bezpečném pohybu na horách.

Zákon č. 159/1999 Sb., O některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu. S účinností od 1. ledna 2010 v úplném znění (se zapracovanou novelou o obsahu činnosti a výkonu horské služby).

ČÁST DRUHÁ

OBSAH ČINNOSTI HORSKÉ SLUŽBY A JEJÍ VÝKON

§ 11a

Obsah činnosti horské služby

Obsahem činnosti horské služby je

a) organizování a provádění záchranných a pátracích akcí v horském terénu, kterými se rozumí vyhledávání a pomoc osobám v tísni, v případě potřeby poskytování první pomoci

těmto osobám a zajištění jejich přepravy k nejbližšímu zdravotnickému zařízení nebo dopravnímu prostředku zdravotnického zařízení, včetně zajištění pohotovostní služby,

b) vytváření podmínek pro bezpečnost návštěvníků hor,

c) zajišťování provozu záchranných a ohlašovacích stanic horské služby,

d) provádění instalace a údržby výstražných a informačních zařízení mimo lyžařské areály

podle § 11c,

e) spolupráce při vydávání a rozšiřování preventivně-bezpečnostních materiálů mezi návštěvníky hor,

f) informování návštěvníků hor o povětrnostních a sněhových podmínkách na horách a opatřeních k zajištění jejich bezpečnosti na horách,

g) spolupráce s orgány veřejné správy, orgány ochrany přírody a životního prostředí, orgány

obcí a krajů a jinými orgány a organizacemi působícími v horách,

h) sledování úrazovosti a provádění rozborů příčin úrazů na horách, navrhování a realizace

opatření k jejímu snížení,

i) provádění lavinových pozorování,

j) příprava a školení členů a čekatelů vykonávajících horskou službu,

k) spolupráce s ostatními složkami Integrovaného záchranného systému 13a).

§ 11b

Výkon činnosti horské služby

(1) Výkon činnosti horské služby zajišťuje v rámci své územní působnosti samostatně nebo jako složka Integrovaného záchranného systému 13a) obecně prospěšná společnost

založená za tímto účelem podle jiného právního předpisu 13b) ministerstvem.

(2) Činnost horské služby zajišťuje výhradně obecně prospěšná společnost založená v

souladu s odstavcem 1. Výkonem této činnosti není nijak dotčen výkon činnosti základních a

ostatních složek Integrovaného záchranného systému 13c).

(3) Obecně prospěšná společnost založená podle odstavce 1 může zajišťovat činnosti uvedené v § 11a smluvně v lyžařských areálech podle § 11c při dodržení podmínky, že má

zajišťování této smluvní činnosti uvedeno v základací listině nebo ve statutu a nebudou ohroženy ostatní činnosti uvedené v § 11a.

§ 11c

Lyžařské areály

Lyžařským areálem se rozumí lyžařská oblast vytvořená za účelem provozování zimních sportů, vybavená dopravními zařízeními, sjezdovými a běžeckými tratěmi, lyžařskými cestami a ostatními specifickými tratěmi, značená podle českých technických norem určených pro značení, zabezpečení a pohyb v lyžařském areálu 13d).²¹

7 HS v jednotlivých pohořích - oblastech

7. 1 Informace o jednotlivých oblastech poskytnuté náčelníky oblastí

Krkonoše: Informace poskytl náčelník oblasti Adolf Klepš.

Podle informací Adolfa Klepše obsluhuje Horská služba v Krkonoších 410 km² exponovaného terénu, což jsou zejména hřebeny a údolí, která jsou hojně navštěvována. HS Krkonoše má zhruba 190 až 200 členů. Funguje v deseti okrscích (Harrachov na západě až po Žacléř na východě).

V Krkonoších je jedno ze středisek lavinové prevence, kde se lavinoví preventisté věnují zkoumání lavin a lavinové prevenci.

Šumava: Informace poskytl náčelník oblasti Michal Jand'ura

Jak uvádí náčelník oblasti, zásahové území Horské služby Šumava je rozprostřeno na celém území Národního parku Šumava a také v části Chráněné krajinné oblasti Šumava. Celková výměra činí 1068 km². Oblast je rozdělena na tři základní pracovní obvody, západní část, centrální část a jižní část Šumavy. Celkem jsou na tomto území čtyři okrsky, Špičák, Zadov, Kubova Huť a Kramolín.

Celkem se na záchranné činnosti podílí 11 profesionálních zaměstnanců, 2 sezónní zaměstnanci, 23 dobrovolných zaměstnanců a tři lékaři. Statistika úrazů na Šumavě stoupá, a to především během letní sezóny. V tomto období ošetří pracovníci HS Šumava přibližně 500 úrazů.

²¹ Zákon č 159/1999 Sb, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Dostupné na <<http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch/Pravo-Legislativa/Prehled-platnych-pravnich-predpisu/Novela-zakona-c-159-99-Sb-o-obsahu-cinnosti-a-vy>>

Krušné hory: Informace poskytl náčelník oblasti Miroslav Güttner

Záchrannou činností se zabývá osm profesionálních členů a 71 dobrovolných členů. Ročně tu řeší až 700 událostí.

Jizerské hory: Informace poskytl náčelník oblasti René Mašín

Nejzápadnější část oblasti, kterou záchranáři z Jizerských hor zajišťují, ač to nepatří přímo do Jizerských hor, je Ještědský hřeben, pak hlavní hřeben Jizerských hor v oblasti Bedřichova a Jizerky a nejvýchodnější část Jizerských hor oblast Pasek nad Jizerou, Štěpánky a Vysokého nad Jizerou. Zajišťují také oblast Nového Města pod Smrkem, kde jsou vybudované singl - trekové cyklistické trasy.

Členská základna v Jizerských horách je v současné době asi kolem 50 členů, 8 profesionálů a v zimním období přicházejí pomoci 4 sezónní zaměstnanci. V letním období se slouží na třech místech. Je to Ještěd, Bedřichov a Jizerka. Sezóně o prázdninách ještě lázně Libverda. V zimě slouží záchranáři ve všech lyžařských střediscích a je to celkem na osmi místech. Ošetří asi 1000 úrazů za rok. Zhruba 700 úrazů za zimní sezónu a 300 úrazů za letní sezónu. Co se týče zimní úrazovosti, většina úrazů je ze sjezdových tratí. V letním období je většina úrazů z cykloturistiky.

Orlické hory: Informace poskytl náčelník oblasti Josef Hepnar

Orlické hory se rozprostírají od Olešnice po Vernéřovice. Celá oblast má kolem 420 km² a je rozdělena do tří okrsků. Deštné v Orlických horách, Říčky a Čenkovice. Dohromady zde působí šest stálých zaměstnanců. V Orlických horách ošetří za rok kolem 900 až 1000 úrazů. V zimě jsou to lyžařské úrazy, v létě turistické a cyklistické úrazy.

Beskydy: Informace poskytl náčelník oblasti Ing. Radim Pavlica

Horská služba v Beskydech zasahuje na ploše 1200 km² a obhospodařuje ji 65 dobrovolných členů a 9 profesionálních pracovníků. V dobách největší slávy působilo v Beskydech téměř 150 dobrovolných členů. V zimním období ošetří zhruba 500 – 800 zásahů.

Jeseníky: Informace poskytl metodik oblasti Ladislav Bedeč

Jeseníky mají přibližně rozlohu 1200 km² ve kterých je 7 okrsků, 7 stanic a 4 služebny. Slouží v nich 47 dobrovolníků a 10 zaměstnanců. Co se týče úrazů, převládají hlavně zimní úrazy, kdy jsou to lyžařské nehody, nehody na snowboardu a v letním

období zase jsou to zase úrazy na kolech, na padácích i jiné turistické nehody. Záchranáři ošetří zhruba 800 až 900 úrazů za celý rok.²²

7. 2 Krkonoše

Práce horských záchranářů v Krkonoších

Krkonoše se staly kolébkou horských záchranářů. Začátkem 20. století došlo na českých horách k velkému rozmachu lyžařských sportů. Návštěvníci hor přijížděli bez znalosti terénu a často přeceňovali své síly. První dobrovolníci poskytující na horách pomoc lidem v nouzi byli průvodci, nosiči a také členové lyžařských spolků. Právě lyžaři organizovaní v různých svazích a spolcích si uvědomovali, jaké nebezpečí může na nezkušené návštěvníky hor čekat. V tomto období se do čela lyžařského sportu u nás postavil Svaz lyžařů Republiky československé, jehož členové se již v lednu 1930 obrátili na okresní úřad ve Vrchlabí s požadavkem na vytvoření korporace, která by mohla vyslat záchrannou expedici do hor, když se za nepohody někdo ztratí, anebo když je třeba jakékoliv jiné první pomoci²³.

Trvalo ještě pár let než, dobrovolní záchranáři začali svou činnost vykonávat pod jednotným vedením. Prvním vedoucím Horské záchranné služby v Krkonoších byl v letech 1934 – 1938 Dr. Vladimír Vaina. Práce a podmínky prvních členů vznikající horské služby zmiňuji v kapitole 4. 3 „Období vzniku horské služby“.

Ve válečném období byla činnost horských záchranářů přerušena. Po válce se Horská záchranná služba vrátila zpět do kopců. V letech 1951–1952 byl předsedou oblasti MUDr. Miroslav Žďára. V letech 1952–1975 byl náčelníkem Otokar Štětka. Zpočátku zde působilo v osm profesionálů. S přibývajícím počtem návštěvníků hor přibývalo i zásahů HS. V roce 1954 byla vydána vyhláška o zajištění bezpečnosti hor a ochraně přírody na území Krkonoš. Vyhláška také právně upravovala postavení členů HS vůči veřejnosti a určila povinnosti majitelů a správců horských chat.

Začátky záchranářské práce byly hlavně o nadšení, obětavosti a lásce k horám. Po druhé světové válce měli členové Horské služby k dispozici minimální vybavení. Zdravotnický materiál získávali různě od místních lékařů, Červeného kříže nebo jako dary oblastních nemocnic. I svozné prostředky si zpočátku vyráběli svépomocí. První

²² Informace jsou dostupné z DVD 80 let Horské služby

²³ Novák, T.V., Proti rozbouřeným živlům, 70. výročí Horské služby Krkonoše 2004. ISBN 80-900803-4-0

vzor kanadských saní přivezl v roce 1949 z mezinárodního kurzu horské služby ve Švýcarsku Bedřich Krátký z Vrchlabí. Podle něho pak pan Albrecht, kolář z Vrchlabí, zhotovil první kanadské saně používané Horskou službou při záchraně z terénu. Do té doby využívali záchranáři pro svoz raněných bílé vojenské loďky, které zůstaly v Krkonoších po wehrmachtu, nebo improvizovali a vyráběli si vlastní svozné prostředky. Ovládání saní ve svahu bylo náročné a tak se první svozy prováděly pěšky. Až později jezdili záchranáři i se saněmi na lyžích.²⁴

Záchrana z lavin

V zimní, období v roce 1953, se začalo se systematickým výzkumem sněhu, lavin a s pravidelným sledováním počasí na hřebenech Krkonoš. Bylo ustanoveno lavinové družstvo. Členy družstva se stali profesionální pracovníci HS, dobrovolní členové HS a externí odborníci. Úkolem družstva bylo sledování lavinové situace, odhadování lavinového nebezpečí a výcvik členů HS.

Založení lavinového družstva bylo oprávněné, přestože jsou Krkonoše poměrně malé (cca 800 m²) a nejvyšší vrcholek dosahuje pouze do nadmořské výšky 1602 m. Jen na české straně hor se nachází 39 lavinových polí. První písemná zmínka o lavinovém neštěstí pochází z roku 1655. V obci Sklenařovice tam lavina strhla dvě chalupy. Od oné nešťastné události uplynula řada let a laviny si mezi obyvateli i návštěvníky hor vybraly svou krutou daň. Laviny zasypaly 92 lidí (počet zasypaných od roku 1655 přibližně do poloviny 20. století). 67 z nich pod lavinami zahynulo a 25 lidí bylo zachráněno. Od roku 1954 do konce roku 2003 bylo pracovníky HS zaznamenáno na české straně Krkonoš 727 lavinových sesuvů, ve kterých bylo zasypáno 41 lidí (sedm z nich našlo pod lavinou smrt). Vzhledem k přibývajícím počtem návštěvníků Krkonoš a k poměrně vysokému počtu lavinových sesunů, je nízký počet obětí úspěchem preventivní činnosti záchranářů. V této činnosti je nutné pokračovat i proto, že se mění způsoby pohybu v terénu v zimním období. Přibývá návštěvníků, kteří podceňují varování horských záchranářů a pohybují se ve volném terénu i přes hrozící nebezpečí. Naši odborníci si vyměňují své zkušenosti s kolegy v zahraničí, používá se modernější technika při hledání zasypaných. V padesátých letech 20. století používali horští záchranáři lopatu a ke spadlým lavinám chodili pěšky. Nyní mají k dispozici pátrací sondy, systém orientačního i přesného sondování, lyžaři bývají vybaveni lavinovými

²⁴ 80. výročí založení Horské služby, propagační a informační materiál vydaný k 80. výročí vzniku HS, Špindlerův Mlýn, HS ČR, o.p.s., 2014

vyhledavači, vzduchovými vestami či ABS batohy. V šedesátých letech přišli záchránářům pomoci lavinoví psi. Po tragédii na Kubínské holi (Slovensko – Oravská Magura) v zimě 1968, kde se práce lavinového psa osvědčila, se chov a výcvik lavinových psů ještě zintenzivnil. Členové HS se účastnili výcvikových škol psůvodů a lavinových psů v Rakousku. Začalo se s pravidelným průzkumem a měřením lavin, v Krkonoších v roce 1957 začal s touto činností Kácovský a Ing. Urbánek. Byla založena střediska lavinové prevence v Krkonoších a v Nízkých Tatrách (1972). Profesionální pracovníci HS se zúčastnili kurzů pro záchranu v lavinách ve švýcarských Alpách. V současné době jsou pro záchranu v lavinách cvičeni všichni členové HS. Lavinoví psi jsou cvičeni jak pro záchranu v lavinách, tak i pro záchranu v terénu. Psi jsou cvičeni i pro rychlý přesun terénními vozidly a vrtulníky.

Ochrana přírody v Krkonoších

Současně se vznikem organizované HS se její pracovníci intenzivně podíleli na ochraně hor. Významným milovníkem a ochráněm krkonošské přírody byl Josef Šourek, znalec horské květeny, který neúnavně pracoval na ochraně horského bohatství. Mnozí členové HS neúnavně bojovali za realizaci národního parku na území Krkonoš. V roce 1963 byl zřízen Krkonošský národní park.

Hory vybírají svou daň i mezi záchránáře

V lednu 1975 panovalo na vrcholcích Krkonoš velmi špatné počasí. Stezka vedoucí na vrchol Sněžky namrzla a stala se neschůdnou. Někteří nezodpovědní turisté se i přes nepřízeň počasí vydali na vrchol. Jan Messner a Štefan Spusta, dva členové HS, se vydali pro neukázněné turisty zajistit nejnebezpečnější úsek stezky na vrchol Krkonoš. Při práci na stezce, byli svědky toho, jak jeden z turistů uklouzl po strmém svahu hory. Oba záchránáře mu okamžitě šli na pomoc. Při záchranné akci se všichni tři zřítily po polském svahu Sněžky. Celá akce skončila tragicky a hory si vyžádaly tři lidské životy. Jan Messner a Štefan Spusta byli prvními členy HS, kteří položili život pro záchranu nezodpovědného člověka.²⁵

Další léta v Horské službě

V letech 1976–1993 byl náčelníkem oblasti Krkonoš Jaroslav Koldovský. Jako profesionální pracovník začínal v Harrachově, ve službě zůstal až do roku 1993, kdy

²⁵ Novák, T. V., Proti rozbouřeným živlům, 70. výročí Horské služby Krkonoše 2004. ISBN 80-900803-4-0

odešel do důchodu. Jeho nástupcem se stal Jiří Dunka a po něm převzal náčelnický post Adolf Klepš, který svou oblast řídí dodnes.

V průběhu dalších let pracovala Horská služba dál na úkolech zakotvených i ve statutu HS. Mimo záchrany postižených a zabezpečování exponovaných míst, to bylo i značení turistických a lyžařských tras, ochrana přírody, výzkum sněhu a lavin, sněhové zpravodajství, prevence a příprava návštěvníků na pobyt na horách. Řada členů Horské služby (a to nejen v Krkonoších) se stala horskými vůdci, kteří provázejí turisty po hřebenech hor. V zimě Horská služba značí cesty tyčovým značením. Krkonošští záchranáři převzali péči o systém němých značek – Muttichovek. V letech 1923 – 1924 je na hřebeny Krkonoš nechal nainstalovat Svaz lyžařů Republiky československé. Výtvarného zpracování se ujal malíř, výtvarník a nadšený lyžař Karel Vladislav Muttich. Toto značení se zdá dnes dávno překonané všemi možnými technickými vymoženostmi. Ale své opodstatnění mají Muttichovky stále. *Náčelník HS Krkonoše Adolf Klepš ale tvrdí: „Jsou v Krkonoších tradiční a užitečné. Jen by bylo potřeba, aby je lidé více znali, aby znali jejich význam a dokázali si je dát do souvislostí. Kdo chce chodit po kopcích, měl by znát alespoň těch deset nejdůležitějších, které označují hřebenové boudy a směry do jednotlivých středisek. To samo o sobě způsobí, že se nejen budou bezpečněji cítit, ale skutečně bezpečnější i budou.“* (Novák, V. T., str. 59).²⁶

V Krkonoších se opravovaly, modernizovaly i stavěly nové stanice (rok 1971 nový Dům Horské služby ve Špindlerově Mlýně, 1979 nová stanice HS Černý důl, 1982 nová stanice v Harrachově, atd.). Každoročně se záchranáři z evropských zemí scházeli v Krkonoších na mezinárodní zimní soutěži horských záchranářů, kde poměřovali své síly a dovednosti při záchrane lidí v horském terénu. Úspěšné hlídky pak reprezentovaly tehdejší ČSSR na soutěžích v zahraničí. Horská služba i nadále spolupracovala s pracovníky KRNAP, v roce 1987 byla uzavřena nová smlouva o spolupráci. V roce 1989 byla odhalena pamětní deska Otokaru Štětkovu u Pančického vodopádu na hraně Labského dolu. V roce 2000 se na Luční boudě konalo mezinárodní soustředění lavinových psů. Mezi krkonošskými záchranáři je i řada těch, kteří mají kvalifikaci pro záchranu na podvěsu vrtulníku. Práci pod vrtulníkem trénují i spolu se záchranářskými psy.²⁷

²⁶ Novák, T. V., Proti rozbouřeným živlům, 70. výročí Horské služby Krkonoše 2004. ISBN 80-900803-4-0

²⁷ 80. výročí založení Horské služby, propagační a informační materiál vydaný k 80. výročí vzniku HS.

V současné době se v oblasti nachází deset okrsků.

okrsek	počet zaměstnanců	počet dobrovolných členů
Harrachov	2	17
Rokytnice nad Jizerou	2	19
Benecko	-	13
Špindlerův Mlýn	6	27
Strážné	1	26
Černý Důl	-	10
Jánské Lázně	-	17
Pec pod Sněžkou	5	16
Pomezní boudy	-	5
Žacléř	-	8
Velká Úpa	pouze pro zimní sezónu	

Tabulka č. 1: Orientační počty členů v jednotlivých okrscích²⁸

7. 3 Jizerské hory

Oblast Jizerských hor byla vždy poměrně hustě osídlená. Na Liberecku a Jablonecku se rozvíjely sportovní činnosti a to hlavně turistika a lyžování. Větší rozvoj lyžování po druhé světové válce s sebou nesl i větší množství nehod, které lyžaře na svazích hor potkávaly.

Právě skupina lyžařů sdružená kolem Vladimíra Veleho a Jožky Chruňáka se ujala záchranné činnosti na zdejších horách. Na sraz Horské služby konané 16. ledna 1954 na chatě Na Pláních pod Ještědem bylo pozváno 30 osob – potencionálních členů vznikající pobočky Horské služby. Na sraz tehdy dorazilo 17 lidí. Byl ustanoven výbor, jehož předsedou se stal Vladimír Vele, místopředsedou Jaroslav Novotný, jednatelem a matrikářem Jožka Chruňák. Zdravotníkem se stal MUDr. Čestmír Nápravník. Dalších pět lidí bylo členy výboru. Pečlivě se projednávala i náplň činnosti pobočky. Pro služebnu na Pláních byla stanovena dvou až tříčlenná hlídka a na stanici Ještěd sloužil jako člen Horské služby stálý zaměstnanec hotelu. Další obvody byly v Rudofově na Jizerské chatě a v Bedřichově na chatě Svoboda. Později, byl pro oblast Jizerské hory, jmenován instruktor Antonín Mrklas z Harrachova. První rok po založení část členů

²⁸ 80. výročí založení Horské služby, propagační a informační materiál vydaný k 80. výročí vzniku HS.

odešla a někteří nadšenci a milovníci hor se k horským záchranářům přidali. V sezóně 1955–1956 měla Horská služba 16-ti člennou základnu.

V lednu roku 1960 se Vladimír Vele stal profesionálním pracovníkem. Další profesionální pracovníci byly až v roce 1964 Jiří Kott a později Jaroslav Křížek.

Spolu s členskou základnou se postupně rozšiřovalo i materiální vybavení horských záchranářů. Zajímavé je, že první auto GAZ získala Horská služba až v roce 1966. Přičinil se o to tehdejší armádní generál Ludvík Svoboda, který měl v Jizerských horách chatu. Díky němu došlo k odprodeji auta od armády za pouhých 100 Kčs. Další technika se v oblasti objevila až v roce 1969. Byl to sněžný skútr, byl ve špatném stavu a mnoho pomoci záchranářům nepřinesl.

V průběhu let se stanice stěhovaly podle možností a aktuální potřeby horských záchranářů. Čtyři stanice na hotelu Ještěd, na chatě Na Pláních, na chatě Svoboda v Bedřichově a na Jizerské chatě v Rudofově byly v roce 1955 posíleny stanicí na chatě Severák a v roce 1956 na Liščí boudě na Kristiánově. V roce 1958 přibyla ještě služebna na Královce. Členové Horské služby Jizerské hory odpracovali v sezóně 1955–1956 mnoho brigádnických hodin, během kterých opravovali a odvodňovali turistické cesty, zhotovovali a umísťovali na cesty značení, informační tabule a mapy.

V sedmdesátých letech vznikl nový dům Ústředí HS v Bedřichově, stanice v Hraběticích, Albrechticích, na Smědavě a ve staré škole na Jizerce. Rozšířila se i členská základna, oblast měla v tomto období 81 členů. Během sezóny 1974–1975 bylo provedeno 156 zásahů, 89 ošetření. 147 hodin záchranáři věnovali hledáním ztracených osob. Členové se účastnili i preventivní činnosti.

Důležitá byla i kvalitní příprava, o kterou se postarala metodická skupina cvičitelů. Cvičitele vedl Mirek Vele a později legendární František Hošic. Díky Mirkovi Velemu, který připravil pravidla, se v Jizerských horách již více než čtvrt století pravidelně koná letní soutěž hlídek HS. Těchto soutěží se pravidelně účastní nejen hlídky z jednotlivých oblastí České republiky, ale i mnoho záchranných týmů z celé Evropy.

V osmdesátých letech měla oblast již 112 členů a čekatelů. V roce 1981 ukončil svou činnost náčelník Mirek Vele. Na jeho místo byl jmenován Miroslav Voborník. Velmi významnou osobností celé oblasti byl nový metodik Miroslav Bíca. Miroslav Bíca byl autorem prvního metodického filmu, metodické příručky pro výuku členů HS a působil v komisích Ikaru. V roce 1991 byl Miroslav Bíca jmenován do funkce metodika HS ČR.

V roce 1992 se podařilo založit v Liberci středisko Letecké záchranné služby. V roce 1998 bylo rozhodnuto o reorganizaci okrsků. Zůstaly okrsky Ještěd, Bedřichov, Severák, Špičák a Jizerka. Členská základna se ustálila na počtu 48 členů. V roce 2001 došlo k dalším změnám v organizaci a do čela byl jmenován René Mašín.

René Mašín je náčelníkem i nyní. Horská služba v Jizerských horách ročně likviduje necelou tisícovku úrazů. Velký podíl tvoří úrazy lyžařů v zimním období a cyklistů v letním období.²⁹

Obrázek č. 2: Zimní oblastní doškolení Jizerské hory – 2016

Foto: Jan Kostík

7. 4 Jeseníky

Horská záchranná služba v Jeseníkách byla založena 21. 5. 1948 jako pobočka Horské záchranné služby Krkonoše Václavem Myšákem, který byl i jejím oblastním náčelníkem. Na části hřebene Barborka – Jelení studánka zbudoval, ve spolupráci s vojáky, první zimní tyčové značení. Svou aktivitou i působením na stálé obyvatele získal první dobrovolníky. Postupně vznikaly nové okrsky a záchranáři byli schopni pokrýt celé území Jeseníků. Ve funkci náčelníka se postupně vystřídali: Václav Myšák (1948-1961), Arnošt Klam (1961-1967), Zdenek Zerzán (1967-1986), Ing. Ivan Bank (1986-1990), Mgr. Ivan Gracias (1990-2001).

²⁹ Bíca, M., Kronika – Padesátiny Horské služby v Jizerských horách

okrsek	rok založení	zakladatel
Karlovy	1948	Ing. Karel Neumann
Loučná nad Desnou (dnes Červenohorské sedlo)	1949	Arnošt Klam
Domašov (dnes Šerák)	1950	Ing. Schálek
Karlova Studánka (dnes Praděd)	1950	Milan Malík
Kralický Sněžník (dnes Staré Město)	1953	Josef Miler
Skřítek	1968	Karel Stuchlík
Čenkovice (od roku 1994 součást Orlických hor)	1973	Ing. Jaroslav Hodáň
Dolní Morava	1982	Jiří Sedlmayer

Tabulka č. 2: Okrsky oblasti Jeseníky a rok jejich vzniku

V současné době působí HS Jeseníky na rozloze 1200 km², na území tří krajů. Nepřetržitá služba je zajišťována v zimním období ve střediscích Karlov pod Pradědem, Ovčárna, Červenohorské sedlo, Ramzová a Dolní Morava. Během víkendu se služba rozšiřuje ještě na střediska Skřítek a Staré Město pod Sněžníkem.

Ročně tu ošetří okolo tisícovky úrazů, převážně na sjezdových tratích. Horská služba upravuje téměř 40 km turistických tras pomocí tyčového značení. To vede přes celý jesenícký hřeben. V zimním období je tyčové značení nezastupitelným prvkem zajišťující bezpečnou orientaci v nejvyšších partiích Jeseníků.

Jeseníky patří mezi lavinové horské oblasti. Je tu zmapováno a sledováno dvacet lavinových drah v šesti lavinových katastrech (Velký kotol, Jelení žleb, Malý kotol, svahy Vysoké hole, kotlina Červené hory a Kralický Sněžník). Lavinovou prevencí se HS systematicky zabývá od roku 1969. Každý týden pracovníci měří složení sněhové pokrývky a lavinovou předpověď vydává prostřednictvím webových stránek HS. Pracovníkům pomáhají v Jeseníkách také vycvičení lavinová psi.

Mezi profesionální pracovníky patří i specialisté, kteří prošli výcvikem leteckých záchranářů a efektivně tak zlepšují možnosti záchrany z exponovaného horského terénu.

V současné době je náčelníkem oblasti Jeseníky Michal Klimeš.³⁰

³⁰ 60 let Horské služby Jeseníky, propagační a informační materiál k 60. výročí vzniku HS Jeseníky

7. 5 Orlické hory

První lyže do oblasti Orlických hor nechal přivést kníže Colorado-Mansfeld v roce 1895 pro lesní dělníky na svém panství. Tento nový způsob pohybu v terénu v zimním období se zde rychle rozšířil a 14. února 1897 se v Sedloňově konal první lyžařský závod, který měl dvě délky tratí. Trať dlouhou 11,7 km absolvovali dospělí a kratší trať 3,4 km absolvovali žáci zdejší školy. Lyžování tak postupně získávalo stále více příznivců. Na přelomu 19. a 20. století v Orlických horách probíhala řada závodů organizovaná českými i německými lyžařskými spolky. Přibývalo i nehod a vznikla potřeba zraněné dobře ošetřit a hlavně je dopravit z hřebenů hor k lékařskému ošetření.

Deštné

Záchrané družstvo v Orlických horách bylo založeno 19. listopadu roku 1949, jako pobočka HZS Krkonoš. Impuls ke vzniku HZS v Orlických horách vzešel z KNV v Hradci Králové, který celou věc projednal se zástupci ústředí v Krkonoších. Z Krkonoš přijeli Otokar Štětka a Bedřich Krátký a oslovili vrchního strážmistra Eduarda Bláhu. Projednali možnost vzniku záchraného družstva HZS a seznámili strážmistra Bláhu s nejdůležitějšími úkoly a poradili mu, jak si počínat při výběru členů. Eduard Bláha se úkolu zhostil s největší pečlivostí a již 19. listopadu 1949 putovala do Krkonoš zpráva o založení horského záchraného družstva ve složení:

Eduard Bláha – vrchní strážmistr SNB, Jaroslav Jabůrek – strážmistr SNB, Oldřich Hofman – vedoucí konsumu, Václav Vojtěch – lesní adjunkt, Ladislav Dvořák – vedoucí pošty, Ladislav Trtík – vedoucí hotelu Šerlišský mlýn, Josef Synek – vedoucí Masarykovy chaty a Augustin Donát – řezník.

Právě poslední zmiňovaný, byl vybrán, protože výborně znal terén, vlastnil koně a sáně a mohlo tedy být využito těchto prvních svozných prostředků k transportu zraněných. Po první sezóně pan Donát opustil řady záchranářů, ale dál pokračovala spolupráce při svozech zraněných. Toto bylo pro HZS v Deštné první a jediné materiálové zabezpečení. Během sezóny 1949–1950 bylo družstvo postupně vybavováno nejnütnějším materiálem. První zásilka z Krkonoš obsahovala obvazový materiál a propagační letáky s tzv. Lyžařským desaterem. Další vybavení následovalo (pět příkrývek, čtyři svetry, čtyři páry lyžařských bot, šest větrovek a dva svozné čluny). Bylo rozděleno do dvou služeben HZS (do hotelu Orlice a na Masarykovu chatu).

První výcvik se svoznými čluny absolvovali členové družstva bez instruktora. Teorii nastudovali z příručky a pak jednoduše na svahu zkoušeli, jak to s člunem půjde.

Před sezónou 1950–1951 prošli všichni členové kurzem první pomoci vedeným MUDr. Marií Hégrovou, která se v roce 1954 stala členkou HZS. V první sezóně zasáhla HZS pouze ve třech případech. V Orlických horách v tu dobu nebyl žádný lyžařský vlek ani sjezdovka. První nadšenci lyžování jezdili na stráni nad Orlicí nebo projížděli po hřebenech. První dva zásahy byly podobné. Zlomená noha a úrazy ošetřil pan Synek z Masarykovy chaty. Třetí zásahem byla hledačka, tedy „opravdový“ zásah členů HZS. 19. ledna 1950 hledali dva zbloudilé listonoše, Cimra a Groha. Pamětníci vzpomínají na velmi zlé počasí, vánici a silný mráz. Oba listonoši byli v bezpečí napůl cesty mezi Sedloňovem a Deštným v chalupě pana Krejčího. Ten měl zrovna zabíjačku a u něj v tomto hrozném počasí našlo útočiště ještě několik dalších poutníků. Listonoši pak pokračovali v cestě do Sedloňova. Tato jejich pochůzka však zůstala nejhorší v jejich listonošské kariéře.

Na jaře v dubnu 1950 se člen HZS Orlické hory Ladislav Dvořák účastnil kursu HZS na Labské boudě v Krkonoších. Byl první v Orlických horách, kdo měl potřebný výcvik. Na podzim 1950 složili členové HZS slavnostní slib, dostali služební odznak a legitimaci. Další sezóna už proběhla pod lepší organizací a za trochu příznivějších materiálních podmínek.

Činnost horskoslužebníků se rozšiřovala. Vedle pravidelných hlídek v terénu, členové pracovali na odklizení překážek z frekventovaných cest, cesty postupně opatřili tyčovým značením a také prováděli asistenci při závodech. Začalo se i s preventivní činností, členové připravovali přednášky o bezpečném pohybu po horách, do chat a hotelů byly zavedeny vycházkové knihy, kam návštěvníci hor zapisovali údaje o svých cestách.

Zajímavostí je i to, že v Orlických horách byla k dispozici dvě pásová vozidla, tzv. pásáky, které členové HZS využívali nejen ke svozu raněných, ale i k dopravě materiálu na hřebeny hor.

Rozvoj turismu a zvyšování počtu návštěvníků hor s sebou neslo i nárůst zásahů HZS. Během sezóny 1961–1962 bylo ošetřeno 19 větších zranění, 119 drobných ošetření a bylo vyhlášeno pět hledáček. Dále se členové Horské služby účastnili pohotovostí, asistencí u závodů a pokračovali ve své přednáškové činnosti.

Říčky a Olešnice

Turistický ruch na horách stále stoupal. Hory hojně využívali i sportovci hlavně z okolí Dobrušky, ale i rekreační lyžaři. Postupně se začala budovat tělovýchovná

zařízení, sjezdovky i první vleky. Budovaly se i skokanské můstky. Rozvíjela se lyžařská střediska v Říčkách a Olešnici. V šedesátých letech minulého století se návštěvníci hor potýkali s nedostatečným ubytovacím a stravovacím zázemím. Vzhledem k tomu, že byl v Říčkách rozsáhlý sportovní areál a do nejbližší vesnice to bylo asi 1 km, snažili se členové HS v Deštné o založení okrsku HS v Říčkách. Probíhala jednání a vše bylo velmi zdlouhavé. Podobná situace byla i v Olešnici, i když tam v tomto období ještě nebyl lyžařský vlek, návštěvnost byla poměrně velká. Práce dobrovolných členů horské služby byla náročná. Horskoslužebníci nestíhali zajistit všechna sportovní střediska a tak se začalo uvažovat o zaměstnanci pro oblast Orlické hory. Tím se, 9. října 1963, stal Ivo Košťūr. Pod jeho vedením pak byly založeny na obou zmiňovaných místech okrsky HS Orlické hory.

V Říčkách nastoupili do dobrovolnické služby: Jaroslav Uhlíř – lesník, Karel Jakoubek – vedoucí polesí, Arnošt Fiedler – lesní zaměstnanec a Jindřich Priesel – rovněž lesní zaměstnanec. V Olešnici to byli: Josef Duben – chatař, Václav Čejka – lesník a Jaroslav Zatloukal – vedoucí polesí. Všichni tyto dobrovolníci byli dne 12. prosince 1963 přijati za čekatele. Po absolvování jednoho roku služby a odborného kurzu byli přijati za řádné členy Horské služby. V Olešnici okrsek po čtyřech letech činnosti zanikl.

Práce stále přibývalo a proto 9. ledna v roce 1965 byla slavnostně vyhlášena nová oblast Orlické hory, jejímž náčelníkem se stal Ivo Košťūr. Vznikla tedy nová oblast, která byla nejmenší v celé republice a měla i nejméně okrsků i členů. Zajímavé je, že se, jak uvádí Jan Hégr, v tomto období Orlické hory potýkají s nedostatkem zájemců o dobrovolnickou činnost v horské službě. V roce 1969 nastoupil do oblasti další profesionální pracovník Václav Drašnar. Oblast získala nové možnosti spojení. Záchranáři byli vybaveni vysílačkami a také prvním sněžným skútre, který byl umístěn do okrsku Říčky.

Členové HS okrsku Deštném neměli dlouhá léta vlastní stanici a v podstatě ani služebnu. Od roku 1960 byla služebna (místnost 3x3 metry) v prostorách vleku ČSTV v Deštném. Od roku 1965 se pracovníci i dobrovolní členové snažili o prosazení stavby vlastní stanice. Dlouhých šest let trvala jednání na různých místech, až konečně v roce 1971 začala výstavba stanice, která byla slavnostně otevřena koncem roku 1974. Opět tu členové horské služby odpracovali tisíce brigádnických hodin. Do Deštného byl v roce 1973 přidělen druhý skútr.

V červnu 1974 končí svou náčelnickou práci Ivo Košťūr a je vystřídán Jaromírem Jindrou, který do Orlických hor přišel z Krkonoš. Pod jeho taktovkou se

začalo v roce 1977 s přístavbou a rekonstrukcí Domu HS v Deštném, slavnostní otevření bylo v listopadu roku 1983.

V zimní sezóně 1983–1984 byl poprvé návštěvníkům hor k dispozici přístřešek „Na Pěticestí“ o jehož stavbu se postarali členové okrsku Říčky. Druhý přístřešek chránící turisty na hřebenech před vrtochy počasí byl srub na Velké Deštné, o který se zasloužili členové okrsku v Deštném.

Změny v organizaci Horské služby po roce 1989 se dotkly i Orlických hor. Po změnách museli vedoucí okrsků rozepsat služby dobrovolných členů pro zimní sezónu 1993-1994 pouze bez dojíždějících členů. Z celkového počtu třiceti osmi členů jich nakonec zůstalo pouze čtrnáct.

Čenkovice

Zajímavá je historie okrsku Čenkovice, který byl založen 16. listopadu roku 1973. I když geomorfologicky je území součástí Orlických hor, byl okrsek přidělen oblasti Jeseníky. Z pramenů lze zjistit, že spolu nebyli v tu dobu schopni efektivně spolupracovat provozovatelé vleků v Čenkovicích, což komplikovalo i práci horských záchranářů. Zpět pod oblast Orlických hor, se okrsek zařadil v roce 1994. V tomto roce končí jako náčelník Jaromír Jindra a je jmenován jeho nástupce Josef Šifra z Čenkovic.

V červenci 1998 poznamenala Orlické hory tragická událost. Nad pohořím se prohnala velká bouřka, která měla katastrofální následky. V Deštném napršelo v noci z 22. na 23. července 204 mm srážek, vydatný déšť pak způsobil povodně, které si vyžádaly i sedm lidských životů. Záchranáři Horské služby se nemalou měrou podíleli jak na záchranných pracích, tak i na odstraňování povodňových škod. V letech 2001 až 2002 byla postavena nová stanice HS v Říčkách.

V současné době působí Horská služba Orlické hory ve všech výše zmiňovaných okrscích (Deštné, Říčky a Čenkovice). Náčelníkem je Josef Hepnar.³¹

7. 6 Beskydy

Beskydy jsou rozsáhlé a členité pohoří zasahující na území severovýchodní Moravy, jižního Polska a severního Slovenska. Nejvyšší vrchol dosahuje 1323 m n. m. Svými hřebeny a krásnými údolími lákají návštěvníky z blízkého i dalekého okolí.

³¹ Lukášek, J., Rampušák vypravuje, OFTIS Ústí nad Labem, 2009, ISBN 978-80-7405-052-7

Pustevny

Asi nejznámějším místem Beskyd jsou Pustevny a Radhošť. Pustevny byly již před druhou světovou válkou vyhledávaným místem turistů a sportovců z celé republiky. I tady nárůst sportovních aktivit přinesl současně nárůst nehod, zranění i těžších úrazů. Pomoc postiženým byla neorganizovaná, nahodilá a často i velmi neodborná. V roce 1951 21. listopadu se skupinka pěti nadšených lyžařů rozhodla a založila Horskou záchrannou službu. Velmi zásadní pro první období byla spolupráce s MNV v Trojanovicích. První služebna byla přímo v areálu hotelu na Pustevnách. Později se stěhovala do garáží hotelu Ráztoka. Svépomocí členů v akci „Z“ vznikla záchranná stanice v Ráztoce a později v roce 1978 opět přímo na Pustevnách.

Staré Hamry – Gruň

Okrsek byl založen v lednu 1952. Hlavním iniciátorem byl Vladimír Janošec. Stanice a ošetřovna byla umístěna v bývalé trafice a později od roku 1965 do roku 1982 v jednom z pokojů hotelu Gruň. V roce 1982 se během krátkých pěti měsíců podařilo svépomocí členům okrsku vystavět vlastní stanici.

Javorový

Celá oblast Javorového je velmi oblíbená, jak mezi lyžaři, tak mezi turisty či cyklisty. Vysoká návštěvnost i zde vedla k založení okrsku Horské služby. Tohoto úkolu se zhostil Ota Gavena a v roce 1954 okresek vznikl. V roce 1969 si členové okrsku postavili záchrannou stanici. Do té doby byli záchranáři na jednotlivých chatách, kde měli k dispozici kanadské saně.

Jablunkov – Velký Polom

Hřebeny Těšínských Beskyd jsou značně rozvětvené. Nejvýše položeným bodem je Velký Polom na česko-slovenské hranici. Celé okolí je oblíbené mezi turisty, velmi populární byl závod běžkařů „Polomská třicítka“. Nejen závodníci, ale i ostatní návštěvníci hor se často dostávali do situace, kdy potřebovali pomoc. MUDr. Arnold Kříbek, Marian Linhart, Karel Avrat, Ing. Rudolf Gemroth a Edwin Schneider v listopadu roku 1954 založili okresek Horské služby s názvem Jablunkov. Člen okrsku Pavel Kluz vyrobil podle kanadských saní z Krkonoš čtyři kusy této nepostradatelné pomůcky. Záchranáři sloužili v provizorních služebnách na turistických chatách na Gírové, Skalce, Velkém Polomu a Čantoryji. Svou služebnu zřídili členové okrsku vlastními silami u oblíbené sjezdovky Severka v roce 1969.

Velké Karlovice – Soláň

Prekrásný a hojně navštěvovaný kout Valašska se zřízení okrsku dočkal v roce 1960. První členové okrsku zajišťovali preventivní i záchranářskou činnost od Soláně až po Bumbálku. Rozsáhlost a členitost terénu vyžadovala velké úsilí při všech aktivitách záchranářů. Provizorní stanice byly umístěny na horských chatách Třeštík a Bumbálka. První stanici si členové vystavěli v roce 1971 na Bumbálce. Po rozdělení Československa byla stanice prodána soukromé osobě.

Rožnov pod Radhoštěm – Radhošť

Dalším okrskem vzniklým na území Beskyd, byl 16. března 1954 založen okrsek se sídlem v Rožnově. Členové okrsku měli od počátku problém s prostory, které by mohli při své práci využívat. Stále se stěhovali po různých chatách. Nakonec se přestěhovali do kotelny. Po zdoluhavých jednáních o pozemku, finančním zajištění materiálu i jeho dopravě na vrchol Radhoště se začalo v roce 1969 se stavbou montované chaty. Členové Horské služby odpracovali na její výstavbě 4 700 brigádnických hodin a výstavba byla dokončena v roce 1971.

Lysá hora

Ve středu celého masivu Beskyd se nachází nejvyšší vrchol Lysá hora. Již koncem 19. století tu byla vybudována první turistická chata německými sportovci. Členové českých turistů postavili svou chatu začátkem století dvacátého. Na cestě z Ostravice poté přibyla ještě Ostravská chata. Vzhledem k poloze Lysé hory a vysokému úhrnu srážek v této oblasti, byl vrchol vyhledávaný lyžaři již ve třicátých letech dvacátého století. Na začátku padesátých let byl na vrcholu členy TJ Válcovny plechu vystavěn lyžařský vlek. Sportovní aktivity se na vrcholku Lysé hory i v jeho okolí mohutně rozvíjel. Okrsek zakládali členové zmíněné tělovýchovné jednoty v roce 1954 pod vedením Josefa Veličky. Provizorní ošetřovny byly zřízeny v chatách Petra Bezruče, Německé a Válcoven plechu. S výstavbou vlastní záchrané stanice začali členové okrsku v roce 1975, dokončena byla o dva roky později.

Vsetín – od roku 1992 Javorníky

Okrsek vznikl v roce 1959. Hlavním organizátorem byl Jaroslav Uhlář a Vojtěch Menšík. Ing. Čestmír Čihánek se po absolvování kurzu Horské služby stává vedoucím okrsku. I v této oblasti Beskyd se začínalo se skromným vybavením a velkým nadšením dobrovolníků. Provizorní ošetřovny byly umístěny v prostorách hotelu Portáš, na

Vsackém Cábú a ve finském domku na Kasárnách. Postupně se služba části okrsku přemístila do Velkých Karlovic a v roce 1968 se začalo s výstavbou vlastní stanice.

Jak je patrné, i první členové Horské služby Beskydy, začínali svou činnost s minimálním vybavením. Jaroslav Uhlář a Pavel Kluz vyrobili kanadské saně. Okrsky byly bez telefonického spojení. V roce 1956 nechal MNV v Trojanovicích na své náklady zřídit telefonní linku náčelníkovi oblasti Jaroslavu Uhlářovi. Vysílací stanice obdržela oblast v roce 1966. První dopravními prostředky byla ojetá JAWA 250 v roce 1955 a v roce 1958 vyřazený vojenský JEPP- Willis.

Od roku 2001 je náčelníkem Ing. Radim Pavlica. Oblast působí v těchto okrscích: Lysá hora, Velký Polom, Javorový, Gruň, Bílá, Soláň, Pustevny a Kohútka.³²

7. 7 Šumava

Šumava, stejně jako ostatní pohoří v naší republice, byla hojně navštěvovaným pohořím. Také zde, podobně jako v Krušných horách, bylo dlouhá léta hraniční pásmo, do kterého nebyl turistům umožněn přístup. I tady vznikla potřeba existence Horské služby.

Špičák

Horská služba na Šumavě vznikla 16. června v roce 1948 za účasti členů HZS Krkonoše. Nejvíce se o to zasloužil Antonín Říha. Prvních šest nadšených dobrovolníků včetně dlouholetého přítele obvodního lékaře, se scházelo v jeho bytě na Špičáku. Tam Antonín Říha pracoval v pensionu Stella a zde také vytvořil první provizorní stanici Horské záchranné služby. Celá organizace vznikající Horské záchranné služby, lyžařský i technický výcvik měl na starosti Antonín Říha. Dlouhá léta (až do roku 1971) působil i jako náčelník HS Šumava později i jako předseda HS ČSR. Mezi kamarády byl velmi oblíbený pro svou spolehlivost, nadšení a smysl pro humor. Díky jemu se získala Šumava patronát Tatranské horské služby. V začátcích pracovali záchranáři na Špičáku s velmi skromným vybavením. Později, když Horská služba patřila pod ČSTV, získali záchranáři od Ústavu národního zdraví zdravotnický materiál (Kramerovy dlahy, extenzivní dlahy, obvazový materiál...). Po roce 1975 dostala Horská služba také svozný prostředek – rakouské Akie a skútr Snowtrick.³³

³² Janošec, F. a kolektiv, 50 let Horské služby v Beskydech, Litografie: Infiniti art, s.r.o., Český Těšín, 2003

³³ Bárta, J., Čas letí jako bláznivý, já nechytím ho ani ty

Hojsova Stráž

Na podzim v roce 1949 byla horská služba na Špičáku posílena o dalších pět členů, kteří založili stanici na Hojsově Stráži. Postupně se členská základna rozrůstala. Noví členové se rekrutovali z řad stálých obyvatel i návštěvníků hor. V této oblasti se slibně rozvíjel turistický ruch a bylo nutné zajistit bezpečný pohyb návštěvníků i v další části Šumavy. Pomohlo tomu i zřízení širokého hraničního pásma, které znemožnilo přístup návštěvníkům do hraničních částí hor. Po roce 1956 se hraniční pásmo zúžilo (bylo dokončeno pásmo drátěných zátarasů nabíjených elektrickým proudem) a návštěvnost oblasti se zvyšovala. S tím byl spojen i nárůst úrazů a tak přibýlo i členů v Horské záchranné službě. V této době vznikala rekreační střediska různých podniků. V oblasti Špičák, Hojsova Stráž a Želená Ruda vzniklo na 70 těchto objektů. První služebna se nacházela v budově místní pošty. V roce 1964 byla postavena chata Horské služby, která splňovala požadavky pro práci záchranářů.³⁴

Klet' – Kramolín

Další stanice horských záchranářů se dočkala na podzim roku 1957 Klet'. I tady sahají počátky lyžařského sportu daleko do minulosti. První „prkna“ začal v Křemži vyrábět starosta Sokolů nadšený sportovec Tomáš Šimeček. Nadšení sportovci a milovníci hor začali v roce 1948 budovat na Kleti první sjezdovku. Hotova byla v roce 1955, měřila 1200 metrů s převýšením 280 metrů. První vlek tu byl vybudován v roce 1960. Na tehdejší skupinu sportovců se obrátil náčelník Antonín Říha a první dobrovolníci začali vykonávat svou práci. V roce 1964 byla na sjezdovce na Kleti vystavěna stanice HS. I tady se rozvíjel lyžařský sport velmi rychle a návštěvníků hor přibývalo. Postupně se modernizovalo vybavení a bylo potřeba i rozšířit členskou základnu. To se celkem dařilo a v 80. letech stoupl počet členů až na 22. Součástí okrsku Klet' se v roce 1976 stala i malá stanice Horské služby na Kramolíně. Členská základna tu nebyla silná a postupně se počet aktivních členů snižoval. Největší úbytek členů nastal v roce 1997, kdy sloužil pouze jeden dobrovolník. Lyžařský areál se v tomto období rychle rozvíjel a bylo proto potřeba zajistit službu na stanici. V sezóně 2000-2001 bylo ujednáno, že služby na Lipně převezmou dobrovolníci ze služebny na Kleti. V současné době slouží na Kramolíně stálá profesionální služba o víkendech posílená dobrovolnými členy. Pro sezónu 2004–2005 byla otevřena nově postavená stanice se špičkovým vybavením. Podobný osud měla i stanice na Jeleních vrších, která

³⁴ Šmíd, F., Okrsek Hojsova Stráž

zahájila svou činnost v roce 1991. Zanedlouho byla stanice přesunuta Na Klápu do objektu pohraniční policie. V roce 2007 po ukončení činnosti pohraničníků se znovu stanice stěhovala do nové budovy ve Staré Peci v sadě Láz. Pravidelné služby včetně sloužícího profesionálního pracovníka převzal opět okrsek Klet'. Okrsek Klet' byl nakonec přejmenován podle svého největšího střediska na okrsek Kramolín a začal zajišťovat služby na poměrně rozsáhlém území.³⁵

Zadov

V roce 1957, díky náčelníkovi horské služby Šumava Antonínu Říhovi, vzniká okrsek Zadov. Velkou zásluhu na tom měl i předseda TJ Sokol Stachy, který přivedl mezi horskoslužebníky řadu místních lyžařů. Vznikající okrsek si pak vzal na starost Milouš Voldřich. Všichni čekatelé se v roce 1960 stali řádnými členy a absolvovali všechna potřebná školení a výcvik. Než byla na Zadově vystavěna v letech 1964–1965 záchranná stanice, ošetřovali záchranáři úrazy v pokladně sjezdovky Kobyla a ty těžší případy čekaly na příjezd sanity v bytě Milouše Voldřicha, o které se tam starala paní Eva Voldřichová. Prvním profesionálním pracovníkem okrsku Zadov se v lednu roku 1975 stal Jiří Beneš. Dalším zaměstnancem byl František Kortus a poté Jan Štoural.

Aktivity na horách, ať už to bylo sjezdové či běžecké lyžování či skoky na lyžích, přiváděli do hory stále větší množství sportovců, diváků nebo turistů. Služebna, kterou byla malá celodřevěná chatička, přestala stačit pro ošetřování úrazů. Těžké úrazy, které delší dobu čekaly na příjezd sanitky, přenášeli záchranáři do ošetřovny přes okno. Rozšiřovalo se i technické vybavení, které bylo třeba někde uskladnit. V akci „Z“ se začala stavět nová stanice, které byla slavnostně otevřena 11. listopadu 1989. Po roce 1989 přibyl okrsku Zadov nový obvod. Stanice Bučina byla provizorně zřízena v budově finských domků. Velkou změnou bylo otevření hraničního pásma, které bylo dlouhá léta nepřístupné a špatně zmapované. To samozřejmě komplikovalo pátrání po zbloudilých turistech. Pokračovalo vybavování stanice technikou, moderní výstrojí a výzbrojí. V okrsku Zadov, postupně vznikaly a zanikaly stanice v Nových Hutích a na Kvildě.

Kubova Hut'

Stanice Horské služby na Kubově Huti byla zřízena v roce 1975 a patřila pod okrsek Nové Hutě. Původně měla stanice své zázemí v pronajaté místnosti na statku Státních lesů. Sloužila jako ošetřovna i ubytovna sloužící členů. Dopravní prostředek

³⁵ Carda, D., Okrsek Kramolín

v tu dobu členové neměli k dispozici a tak vše bylo třeba na místo nehody dopravovat pěšky. Tuto situaci vyřešila stavba nové stanice poblíž sjezdovky Střecha. Dobrovolníci a čekatelé odpracovali na 3900 brigádnických hodin. V roce 1982 byla přistavěna garáž na svozné prostředky a sněžný skútr. V roce 1994 se struktura Horské služby reorganizuje a Kubova Huť se stává samostatným okrskem.

V současné době pokrývá Horská služba území celé Šumavy, tedy od Hojsovy Stráže až po Lipno. Vybudovány byly stanice Horské služby s ošetřovny, skladišti záchranného materiálu, garážemi pro potřebnou techniku, ale i zázemím pro službu konající záchranáře. Horská služba na Šumavě je napojena na integrovaný záchranný systém i Leteckou záchrannou službu. Šumava se rozkládá, podobně jako Krušné hory, na území dvou krajů – Plzeňského a Jihočeského kraje. Zasahuje na celém území Národního parku Šumava a na části Chráněné krajinné oblasti Šumava. Vzhledem k blízkosti státní hranice záchranáři hojně spolupracují se záchrannými složkami sousedního Bavorska. Během let se i na Šumavě vystřídal na pozici náčelníka oblasti několik pracovníků. Prvním byl již zmiňovaný Antonín Říha, kterého v roce 1971 na dva roky vystřídal Antonín Kurz. V letech 1973-1978 byl náčelníkem František Stupka, poté nastoupil na náčelnický post Karel Láska (1978-2002). V roce 2002 ho vystřídal opět František Stupka, kterého v roce 2007 zastoupil Michal Jandura. Ten je i současným náčelníkem oblasti Šumava.³⁶

7. 8 Krušné hory

7. 8. 1 Vznik Horské služby v Krušných horách

První zmínky o použití lyží v Krušnohoří pochází z roku 1894. Saští lyžaři z Drážďan přišli s lyžemi do obce Moldava ve východní části Krušných hor. Na západ pronikla do hor dřevěná prkénka přes Kraslice, Jáchymov a Vejprty. Obyvatelům horských obcí a odlehlých samot lyže sloužily k pohybu zasněženými oblastmi. Tak jako v Krkonoších, tak i v Krušných horách byli prvními „lyžaři“ lesní dělníci, dřevaři a hajní z panství knížete Clary – Aldringena. V obci Hrob působil podučitel Karel Lím, který se svými žáky lyžaril na prknech, která byla k tomuto účelu vyrobena.

Válka rozvoj lyžování pozastavila, lyže používali převážně lidé z hor. Po roce 1920 se znova objevuje lyžování i mezi návštěvníky hor. V Novém Městě byl postaven

³⁶ Dostál, L., Kubova Huť

první skokanský můstek. V roce 1926 tu proběhli první závody, kde závodil i norský skokan Sigmund Runda.

Lyžařský sport velmi podpořil vznik sokolské Krušnohorské župy. Rozvoj lyžařství zastavila opět válka. Po skončení okupace se znovu v horských oblastech obnovil život a postupně i turistický ruch.³⁷ Jak narůstal počet turistů a lyžařů, zvyšoval se i počet nehod. I proto trvalo poměrně dlouho, než v této oblasti vznikly první stanice Horské služby.

Krušné hory i díky své poloze, čekaly na vznik pobočky krkonošské Horské služby, poměrně dlouho. Několik let se snažili nadšenci a milovníci hor o její založení. Během let 1954 a 1955 probíhalo mnoho jednání mezi Lyžařskou sekci KV ČSTV a ústředím Horské služby o založení pobočky HS v Krušných horách. Z Nízkých Tater přišel do Krušných hor Jaroslav Mikoláš, který měl bohaté zkušenosti s prací v Horské službě z tamních hor. Neúnavným spolupracovníkem mu byl i Karel Bohuslav, předseda lyžařské sekce KV ČSTV v Ústí nad Labem a také František Suk. V roce 1954 byl ustanoven prozatímní výbor HS Krušné hory, ale zatím tento výbor neměl žádný právní podklad. Předběžně byly také stanoveny okrsky (Telnice, Nové Město, Pyšná a Mezihoří). 28. ledna 1955 konečně došlo k založení Horské služby v nově vzniklém samostatném celku Krušné hory.³⁸ Podle jiného zdroje – Kronika Horské služby – Krušné hory, psaná Jaroslavem Břachem, je den ustanovení samostatné oblasti Krušné hory uveden 17. prosinec 1957.³⁹ Proč k tomuto téměř dvouletému rozdílu v tak významné události došlo, se mi nepodařilo zjistit. Domnívám se, že nejspíš autoři odlišovali vznik samostatného celku a vznik oblasti. Z materiálů, které se mi podařilo získat, není patrné, kdy přesně se začal používat termín oblast v souvislosti s dělením správních celků, které vyplývají z rozložení jednotlivých pohoří v naší zemi.

Na východě Krušných hor byly v roce 1955 ustanoveny tři okrsky: Telnice s vedoucím Jaroslavem Mikolášem, Nové Město (později Bouřňák) s vedoucím Františkem Sukem a okrsek Pyšná s vedoucím Karlem Bohuslavem.

Všechny okrsky byly doposud ve východní části Krušných hor. Všichni, kteří stáli u zrodu HS v Krušných horách měli velkou chuť pomáhat lidem na horách, byli zkušení lyžaři, horolezci a sportovci, ale chyběly jim zkušenosti se záchrannářskou prací

³⁷ Kolektiv autorů, 110 let našeho lyžování, Nakladatelství a vydavatelství S&D, s.r.o., Praha 2013, ISBN 978-80-86899-68-8

³⁸ Novák, T. V., Proti rozbouřeným živlům, 70. výročí Horské služby Krkonoše 2004. ISBN 80-900803-4-0

³⁹ Břach, J., Kronika Horské služby - Krušné hory

v exponovaném horském terénu. HS Pec pod Sněžkou, která měla bohaté zkušenosti, se ujala nově vzniklých okrsků Krušnohorské oblasti. Poskytla prvním záchranářům nejen metodické vedení, první školení v poskytování pomoci, ale i první záchranářské vybavení. V té době to byly jedny kanadské saně a batoh s vybavením pro poskytování první pomoci v terénu.

První kroky byly učiněny a členové HS po absolvování odborného výcviku byli schopni poskytovat pomoc v horském terénu i při sportovních soutěžích. Nová organizace brzy získala důvěru veřejnosti a k prvním čtrnácti nadšencům se přidávali další zájemci o práci mezi horskoslužebníky. Členové Krušnohorské oblasti byli proškoleni a prověřeni v celostátních kursech a postupně vytvořili vlastní metodické komise, jejíž členové školili členskou základnu po odborné stránce.⁴⁰

Krušné hory stály v tuto nelehkou dobu trochu v pozadí Krkonoš i ostatních horských oblastí Čech a Moravy. Západní část byla zahrnuta do pohraničního pásma a turistům byla zpřístupněna až po roce 1958. V tomto období začal boj několika milovníků hor o vznik Horské služby i na západě Krušných hor. Komplikací byla i rozlehlost krušnohorského pásma, které na západě zasahovalo do území Západočeského kraje a na východě do kraje Severočeského. Otevřením zakázaného pásma s sebou neslo zvýšený zájem o tuto oblast. S narůstajícím počtem turistů a lyžařů vzrostl i počet zraněných. V samotném začátku o zřízení HS na západě Krušných hor bojovali dva nadšenci vodák a lyžař Miroslav Polák (člen TJ Rudá hvězda Karlovy Vary) a Josef Jindra člen turistického oddílu TJ Slovan Karlovy Vary. Ze začátku o sobě tito dva pánové nevěděli. Společná snaha je však svedla na stejnou cestu a začátkem roku 1959 už společně podali žádost na ČÚV ČSTV o zřízení HS na Božím Daru. Žádost byla 17. listopadu 1959 schválena a okrsek Boží Dar byl začleněn do HS Krušné Hory.

⁴⁰ Břach, J., Kronika Horské služby - Krušné hory

1960

HORSKÁ SLUŽBA

V září tohoto roku byl ustaven okrsek Horské služby Boží Dar se stanicemi HS na Klínovci, na Neklidu, v Božím Daru a výpomocná stanice na Švýčárně pod Plešivcem.

Členové HS pracují urychleně na vyznačování horských cest, aby zpříjemnili pobyt návštěvníků Krušných hor, školí se ve zdravotnictví, aby byli připraveni poskytnouti pomoc při úrazech.

Jindra.

To je vlastně zakládající listina našeho okrsku.

Obrázek č. 3: Kronika HS Boží Dar vedená Josefem Jindrou

Z Kroniky Horské služby Boží Dar psané Josefem Jindrou je patrné, že první sezóna (tedy roky 1960-1961) byla na pracovní povinnosti náročná. Čekatelé odsloužili 150 hlídek v terénu, což činilo 796 hodin pochůzek, 17 asistencí (210 hodin) a 64 zásahů při ošetřování zraněných. Uskutečnily se dvě hledačky, obě byly úspěšné a zbloudilé osoby byly nalezeny. Dále členové okrsku zhotovili 29 kusů rozcestníků, 10 kusů orientačních map, 22 poutačů a 85 kusů směrovek. Tyčovým značením opatřili cestu z Božího Daru na Špičák, Plešivec a do Perninku. Vyčistili a zprůchodnili

turistickou cestu z Klínovce na Suchou, vybudovali 5 kusů laviček v okolí Klínovce. Na splnění těchto úkolů bylo třeba odpracovat 1421 brigádnických hodin a to v počtu deseti lidí, z nichž sedm ještě stihlo úspěšně ukončit základní školu HS v Krkonoších a stali se řádnými členy Horské služby.⁴¹

V tomto období byly všechny oblasti Horské služby zařazeny pod Krajské výbory ČSTV. Krušné hory spolu s Jizerskými horami patřily pod KV ČSTV v Ústí nad Labem. 1. ledna 1962 nastoupil do zaměstnaneckého poměru Jaroslav Břach, který byl do té doby dobrovolným členem. Stal se prvním profesionálem v oblasti Krušných hor. Byl jmenován oblastním náčelníkem a referentem. Zakrátko k Jaroslavu Břachovi přibyl další zaměstnanec, terénní pracovník okrsku Boží Dar Ludvík Marek (duben 1962). Do tohoto období spadá i vytištění prvního propagačního materiálu s textem a fotografiemi z činnosti Horské služby Krušných a Jizerských hor. V roce 1962 vzniká služebna na Měděnci, která je začleněna pod okrsek Boží Dar.

Členové okrsku Boží Dar nezaháleli ani v následujících letech. V roce 1963 v zimním období členové okrsku ošetřili 112 zranění. Jak uvádí Josef Jindra v již zmiňované kronice, dle vyjádření lékařů OÚNZ v Ostrově, ani jednou nedošlo ke komplikaci z důvodu špatného ošetření zraněných členy HS.

V letním období odvodnili dobrovolníci okrsku bažiny na rašeliništi u Božího Daru a vybudovali čtyři můstky přes odvodňovací stružky. (O toto rašeliniště se členové HS starali i v následujících letech. Později pod vedením Rudolfa Chlada a sdružení Rosnatka, pomáhali vybudovat na rašeliništi naučnou stezku.) Během léta se členům okrsku podařilo vyznačit tyčovým značením cestu z Hřebečné k Perninku a Blatenskému vrchu. Prvá část cesty byla pojmenována po jejím autorovi Josefu Jindrovi tedy Jindrova cesta nebo také Jindrovka (cesta je stále horskými záchranáři udržována). Tuto práci zahrnovalo i zhotovení 96 kusů tyčí, 98 kusů směrovek, 14 kusů poutačů a 21 kusů rozcestníků. Do značení cest se pustili i na stanici na Měděnci a na Švýcárně. Okrsek se tak stal nejlépe značenou částí Krušných hor.⁴²

⁴¹ Jindra, J., Kronika Horské služby – Boží Dar

⁴² Břach, J., Kronika Horské služby - Krušné hory

Obrázek č. 4: Členové okrsku Pernink – zleva: Miroslav Kabeš, Josef Jindra a Jan Jensen

V roce 1963 probíhala stavba první nové stanice v Krušných horách na Bouřňáku. Nešťastnou shodou okolností dřevěná montovaná chata, která se měla stát stanicí HS do základů shořela. Trvalo dlouhý rok, než se vše objasnilo a náčelníka Jaroslava Břacha úřady a kriminálka propustily ze všech výsledků a prověřování. Postupem doby se úkoly a práce v HS množily a bylo nutné umístit „náčelnickou kancelář“ přímo do hor, aby náčelník nemusel dojíždět svou úřednickou práci vykonávat do Ústí nad Labem. Ústředí HS Krušných hor se stěhovalo na několik míst. Nakonec zakotvilo v Mikulově. V roce 1968 byla dostavěna nová stanice HS v Zadní Telnici, to už byl dalším zaměstnancem Lojza Kricner, který zajišťoval zdárný průběh výstavby.

V roce 1967 se další posilou horských záchranářů stal Jula Hönig, který nastoupil do okrsku Bouřňák. Byl odborníkem přes techniku a udržoval všechna vozidla HS ve výborném stavu.⁴³

⁴³ Břach, J., Kronika Horské služby - Krušné hory

V roce 1970 se osamostatnil okrsek Klíny (do té doby součástí okrsku Bouřňák). Lyžování zde má dlouhou tradici, ve zdejším lyžařském oddíle lyžoval i náš úspěšný olympionik Kurt Hennrich (7. místo ve sjezdu na ZOH 1956 v Cortině d'Ampezzo).

O rok později se začalo jednat o možnosti vzniku okrsku na Bublavě. V roce 1973 okrsek vzniká pod vedením Karla Šáška a Jana Šmída, který je sem převeden z okrsku Boží dar. První zimní sportovní akce se zde konala již 22. února 1914. Byly to Zimní sportovní hry s názvem Aschberglauf s třemi disciplínami – běh na lyžích, slalom a skok.

Posledním okrskem vzniklým na západní straně Krušných hor byl okrsek Pernink. Součástí okrsku Boží Dar byla sice i výpomocná stanice na chatě Švýcárna pod Plešivcem, ale její pracovníci již nezvládali množství zásahů, které s sebou nesl rostoucí počet návštěvníků hor. Zakládajícími členy stanice na Švýcárně byli Miroslav Kabeš, Josef Jindra (spoluzakladatel HS na Božím Daru) a Ivan Šimon. V roce 1976 došlo ke vzniku samostatného okrsku Pernink. Od počátku byl tvořen třemi stanicemi, respektive třemi provizorními služebnami. Prvním vedoucím okrsku se stal Miroslav Kabeš, dalšími členy byli, Kurt Wrbík, František Forejt, Alfréd Šindelář, Petr Kollarik, Jan Jensen a Jan Šmíd. V Perninku se první služebna nacházela v domě zakládajícího člena Rudolfa Däubnera. V roce 1982 byla poblíž vleku Pod nádražím slavnostně otevřena vlastní stanice postavená v akci „Z“ v rekordním čase necelého roku. Následovala stavba stanice v Nových Hamrech, kde se do otevření stanice v roce 1985, sloužilo v dřevěné boudě vedle nástupní stanice vleku Velké sjezdovky. Provizorní služebna na Švýcárně se na čas přestěhovala do dnes už neexistující horské chaty Orion. Samostatná stanice byla vystavěna přímo na vrcholu Plešivce v roce 1986.⁴⁴

S postupujícím masovým rozvojem lyžařského sportu se zvyšovaly nároky na terénní pracovníky. Postupně přibývali další profesionálové. Petr Kreš a Rudolf Patzelt v okrsku Telnice, v okrsku Boží Dar Rudolf Chlad (1974–2009), Rudolf Kovář (1982–2009), Pavel Hrnčíř (1988–2010), Stanislav Kabeš (2000 – dosud), Arnošt Zettl (2009 – dosud), Zdeněk

Mašek (2009 – dosud), v okrsku Bouřňák Václav Ryč a Tomáš Plíva.

Všechny stanice postavené v průběhu sedmdesátých a osmdesátých let byly stavěny v rámci „akce Z“. Mnoho brigádnických hodin odpracovali členové HS bez nároku na

⁴⁴ Kollarik, P., Kronika Horské služby - Pernink

odměnu. Obětavost a píli, se kterou stanice HS vznikaly je dnes pro mnohé mladé často nepochopitelná.⁴⁵

7. 8. 2 Práce Horské služby v Krušnohoří

Tak jako ve všech oblastech je nedílnou součástí činnosti horských záchranářů poskytování první pomoci raněným, jejich transport k lékařskému ošetření a hledání zbloudilých osob v horském terénu.

Také preventivní a osvětová činnost patřila již od počátku k hlavní náplni pracovníků HS. Předcházet úrazům, neštěstí a zbytečným nehodám bylo vždy prioritou v práci zaměstnanců i dobrovolných členů HS.

Jednou z důležitých stálých aktivit členů HS bylo (a stále je) instalovat a udržovat v horském terénu spolehlivé orientační značení. Již jsem se zmínila o tom, že se každoročně na horských loukách a pláních značí desítky kilometrů tyčového značení, které je nepostradatelnou pomůckou pro orientaci v mlze, sněhové vánici či hustém dešti. Na sjezdovkách se používalo značení barevnými kulatými terči, které označovaly obtížnost sjezdovky (modrá, červená, černá). Na lesních cestách upozorňovaly na nebezpečí mezinárodní výstražné značky. Na důležitých místech byly informační tabule, sloužící návštěvníkům a turistům ke snadnější orientaci. Před sezónou museli členové HS instalovat, zkontrolovat, opravit a doplnit až 600 ks takovýchto orientačních a informačních cedulí. Specialitou bylo více než 186 rozcestníků, které patří ke koloritu horské krajiny. Každý kus je originál, vyrobený některým ze členů HS. Členové HS budovali v horské krajině přístřešky, kde se mohl turista skrýt před nepřízní počasí. Byl osazen nespočet laviček na vyhlídkách do krajiny. Cesty byly zabezpečovány lávkami, mostíky či jiným prostředky, které pomáhaly zajistit větší bezpečnost na místech, kde mohlo dojít k úrazu.

V zimním období se na třech místech ve střediscích Klínovec, Boží Dar a Bouřňák sledovala a měřila výška sněhové pokrývky. Na vlnách Československého rozhlasu tak každý čtvrtek odvysílali aktuální informace z horských oblastí v pořadu „Sněhové zpravodajství Horské služby“.⁴⁶

Někteří členové HS se stali Horskými vůdci, jejichž činnost v minulosti využívali návštěvníci hor. Mezi ně patří i členové oblasti Krušné hory Petr Kollarik nebo

⁴⁵ 60 let Horské služby oblast Krušné hory, Horská služba ČR

⁴⁶ Břach, J., Kronika Horské služby - Krušné hory

Miroslav Kabeš, kteří již opustili aktivní službu. V současné době probíhají školení Horských průvodců. Termín Horský vůdce se již nepoužívá, protože je to mezinárodně platný certifikát, pro jehož udílení nemá HS ČR potřebné oprávnění.

Významnou součástí osvětové a preventivní činnosti bylo (a stále je) pořádání besed a přednášek zaměřených na bezpečný pohyb po horách. Besedy se pořádají jak pro širokou veřejnost, tak i pro děti a mládež přijíždějící do hor na lyžařské a cykloturistické výcviky. Profesionální pracovníci i dobrovolní členové Horské služby spolupracují i se školami a to ne jen přímo v horských obcích, ale i se školami v Ostrově či Karlových Varech. Děti se prostřednictvím praktických ukázek a vlastní činnosti učí zásadám první pomoci, seznamují se s pravidly bezpečného pohybu po horách i se základy topografie.

Nedílnou součástí dnešních pracovníků Horské služby je i záchranářská činnost ve spolupráci s leteckou záchranou službou. Řada profesionálních pracovníků získala osvědčení pro práci s vrtulníkem.

7. 8. 3 Okrsky oblasti Krušné hory

Bouřňák - tvořen stanicemi Bouřňák a Moldava (později Mikulov)

- 1955 vznik okrsku Nové Město v Krušných horách (později přejmenován na Bouřňák)
- 1963 stavba stanice, která v témže roce shořela
- 1965 dokončení nové stanice na Bouřňáku
- 1984 dokončena stanice v Mikulově
- 1989 zrušena stanice v Mikulově a prodána jako nadbytečná

Telnice - tvořena stanicemi Telnice, Komářův vížka, Tisá

- 1955 vznik okrsku na Telnici
- 1968 dostavba stanice na Zadní Telnici
- 1972 služebna na Komářův vížce v dřevěné maringotce
- 1980 zahájení činnosti na nové stanici Komářův vížka
- 1987 zajištění profesionálního pracovníka během zimní sezóny na Zadní Telnici
- 1990 zahájení činnosti v prostoru skalního útvaru Tisá (chatka v kempu, poté služebna v hasičské zbrojnici obce)
- 2006 zkolaudována nová stanice na Tisé
- 2008 nová stanice na Zadní Telnici

Pyšná

- 1955 první požadavky na vznik HS na Pyšné
- 1962 zahájena stavba služebny
- 1965 kolaudace služebny

Boží Dar - tvořen stanicemi - Boží Dar, Neklid, Klínovec

- 1959 17. listopadu zřízen okrsek Boží Dar, zpočátku nemá vlastní prostory a slouží se v opuštěných prostorách po odsunutých německých obyvatelích
- postupně (bez přesného roku vzniku) vznikají služebny na Neklidu (chata Bejčák ve vlastnictví karlovarských vodáků, na Klínovci chata U Zabitého, v Božím Daru v hotelu Praha, chata Švýcárna na Plešivci, který zpočátku patřil pod Boží Dar)
- 1962 nastoupil profesionální záchranář Ludva Marek, koupě domu v Božím Daru k účelům zřízení služebny, ostatní prozatímní služebny se stěhovaly většinou do soukromých chat členů HS
- 1962 vznik služebny na Alšově boudě na Měděnci
- 1982 dokončena stavba nové stanice na Neklidu a na Klínovci
- 2008 zrušení stanice na Neklidu, stanice prodána v dražbě

Měděnec

- 1962 vznik služebny na Alšově boudě pod okrskem Boží Dar
- 1971 osamostatnění a vznik nového okrsku HS Měděnec, vedoucí Čeněk Zedníček
- 1978 zkolaudována nová stanice

Klíny - tvořen stanicemi Klíny a Český Jiřetín

- 1970 oddělení od okrsku Bouřňák a vznik samostatného okrsku
- 1973 vznik stanice v Českém Jiřetíně
- 1984 dostavba nové služebny na Klínech

Bublava:

- 1971 první jednání o možnosti vzniku okrsku
- 1973 vznik okrsku
- 1975 okrsek Bublava přiřazen pod okrsek Pernink
- 1977 stanice Bublava získává samostatný dům zakoupený pro účely zřízení služebny
- 2004 stanice na Bublavě prodána, HS prozatímně funguje v prostorách Skiareálu Bublava

- 2009 schválen projekt na výstavbu nové stanice, dotace zamítnuta
- 2014 schválena výstavba nové stanice z prostředků HS

Pernink: - tvořen třemi stanicemi – Nové Hamry, Pernink, Plešivec (součástí okrsku Pernink od 7. 2. 1976, do té doby patřil pod okrsek Boží Dar)

- 1976 7. února vzniká odtržením od Božího Daru samostatný okrsek Pernink, už od počátku zde fungují v provizorních podmínkách bez vlastních prostor výše zmíněné stanice
- 1982 zkolaudována stanice v Perninku
- 1985 zkolaudována stanice v Nových Hamrech
- 1986 dokončena výstavba stanice na Plešivci⁴⁷

7. 8. 4 Rozhovor s Rudolfem Chladem a Milanem Maxou

Rudolf Chlad je dlouholetým členem okrsku Boží Dar. V letech 1989–2009 byl náčelníkem HS Krušné hory. Jako republikový náčelník působil v letech 1991–1994, v letech 1997–1999 a v letech 2001–2002. V letech 2010–2013 působil jako poslanec Parlamentu České republiky.

Milan Maxa je členem okrsku Boží Dar od roku 1963. Působil jako metodik okrsku.

Rudy bychom se chtěli zeptat, jak viděl vývoj Horské služby, postupy a změny v průběhu let. Jak vidíš horskou dnes?

Rudolf Chlad: Minulost velice krátce, jednoznačně horská byla národní fronta jako politické strany a ČSTV a tak dále. To bylo do roku devadesát, což se muselo pochopitelně změnit. Pak se to transformovalo do občanského sdružení, v tu dobu to bylo to nejlepší řešení, to se ukázalo, protože občanské sdružení ze zákona má možnosti v podstatě stejné jako soukromá firma. Podařila se nakoupit technika, podařily se věci, které se v době minulé nedařily. Horší bylo, že vždycky za komunismu byl stálý rozpočet, na který byl nárok každý rok. Po devadesátém roce ten nárok nebyl, takže o peníze se muselo docela válčit. To byla dost změna zásadní, když máme mluvit o těch změnách. Takže po transformaci jsme byli pod ministerstvem zdravotnictví, kde jsme museli každý rok peníze nárokovat. Dělat smlouvu a podle toho potom dostala republika peníze na svoji činnost.

⁴⁷ 60 let Horské služby oblast Krušné hory, Horská služba ČR

A pak nastala další fáze, kdy nový náčelník Jirka Brožek transformoval horskou na ópeesku (o.p.s. – obecně prospěšná společnost, pozn. autora), kterou zřídilo ministerstvo pro místní rozvoj. Co je nyní, to nové, co má přijít, tak je třeba prosadit zákon, aby horská měla jednoznačné zakotvení právní. Aby byla v zákoně ustavená, že tady dělá tu a tu práci, že má nárok na peníze na tu činnost a to je to podstatné, co zatím chybí. Zákon by mohl vyřešit, také to zásadní, aby horská měla zakotvení na horách. A ne aby se do toho pletly jiné záchranné složky, policie, hasiči, ochránáři přírody a podobně.

To jsou ty změny posledních let, ale ty změny a určitě i vývoj byly i předtím. Jak ty to Milane, vnímáš?

Milan Maxa: Já jsem začínal v třiašedesátém na Klínovci, tam ještě jsme první rok šlapali sjezdovku s lyžemi, nebyl tam ani háček, nic. Pak se tam objevil první háček. Byl tam Ludva Marek jako profík, který tam bydlel celý život, i když měl barák ve Varech, ale byl na Klínovci stále. My jsme byli jenom dobrovolní, silná složka dobrovolných členů. Já mám na to názor takový, tím, že přišla mechanizace, samozřejmě skútry, rolby, čtyřkolky, takže není v současné době potřeba taková základna, jako bývala. My jsme sloužili ve čtyřech na Klínovci a většinou bylo pořád co dělat. Dneska stačí dva v pohodě. Tak to já bych řekl k vývoji. Myslel jsem, že úplně upadne ta dobrovolná činnost, že se to bude víc profesionalizovat, ale jak tady mluvím s kluky, tak moře nových zájemců a čekatelů se objevuje, kteří by chtěli tady tu činnost dělat, tak myslím, že je to dobře.

Rudolf Chlad: Jestli můžu jenom doplnit, to co říkal Milan, jasně, bylo dva a půl tisíce lidí u horské, Česká republika měla dva a půl tisíce lidí, to znamená, profíci i dobrovolní a dneska je to pět set padesát členů Horské služby. Díky té technice, co říkáš, tak to prostě šlo takhle. Dříve z Neklidu zlikvidovat úraz pěšky, na běžkách, sáně přetáhnout přes hřeben, no to byly dvě hodiny práce. Takže kolikrát, když jsem tam byl sám jako profík a přišly prázdniny, tak mi tam chodili kluci, Milan Dočekal pomáhat. Tahat sáně tím jarním sněhem, protože opravdu nebyl skútr, žádná technika.

Jaké legislativní postavení měla v minulosti Horská služba, jak to bylo dřív? A jak veřejnost vnímala Horskou službu?

Rudolf Chlad: Říkal jsem, byli jsme součástí Národní fronty. To se zakládalo tak, jak se to zakládalo postupně od Krkonoš. To je osmdesát let do dneška, šedesát let tady. Ale ta

legislativa. Nikdy nebyla horská zákonem stanovena nebo určená, takové postavení, jako mají záchranné složky, jako jsou hasiči, to nebylo nikdy. V minulosti jsme byli součástí státního rozpočtu, Horská služba měla kolonku a to se opakovalo každý rok, nic moc se neměnilo. A když jsme se měli dostat do Evropy, na úrovni horských služeb vyspělých zemí, tak to nemohlo zůstat u Národní fronty a musela se udělat změna. Ta změna se udělala tak, jak se udělala, možná se mohla udělat lepší, to budou posuzovat v budoucnu jiní. Prostě znamenalo to, že jsme dnes, Horská služba České republiky, na úrovni evropských zemí. Jako náčelník české Horské služby, jsem byl na světovém kongresu, v Zell am See. Tam jsme přednášeli, jak Horská služba v České republice funguje. A mohu říct a to už bylo deset let po revoluci, že bylo konstatováno, že Horská služba České republiky je na úrovni evropských horských služeb. Myslím si, že ta horská funguje velice dobře

Jinými slovy, už několik let se věnujete tomu prosadit zákon o horách a do zákonodárství Horskou službu dostat. Jak dlouho to už trvá?

Rudolf Chlad: Bylo to ještě za předchozího režimu, v podstatě za komunismu jsme předkládali, bývalý náčelník Koldovský z Krkonoš začal. Pak jsem šel náčelníkovat já, takže jsem to převzal ten začátek a mělo to dlouhou historii. Nejhorší bylo na tom to, že se toho chytli komunisté a tenkrát lidovci a zrovna ve sněmovně nebyli ti silnější. A my jsme nemohli nic dělat. Prostě to převzali, tu iniciativu si vezmou poslanci sami. Kluci z horské na mě koukali, ty ses spolčil s komunisty. Ne, prostě si vezmou, ten návrh, osvojí si ho a předkládají ho oni. To byla chyba, protože byl v prvním čtení, prošel do druhého čtení (ten původní zákon o Horské službě) a pak skončila sněmovna a do třetího se nedostal, takže to bylo pod stolem. Tak jsem to přepracoval, předkládal jsem ho znova. Byla to taková historie, možná kolik, pětatřicet let, třicet let bych řekl, že se o to snažíme všichni. To není Chlad nebo Koldovský, na tom pracovala spousta lidí, kteří pomáhali kudy, jak, co udělat, takže to je hrozně dlouhá doba.

Takže v podstatě nestabilní politická situace tomu moc nenahrává.

Rudolf Chlad: Naprosto ne. Naprosto přesně, protože už mohl být schválený zákon, měl hlavu, patu, ať to byli komunističtí právníci. Ti právníci to dělali dobře, to nebyli politici, to byli právníci, kteří řekli, tady tudy se to dá, tady tudy se to nedá, ale bohužel vždycky ta politika do toho zasáhla a to byla škoda, jinak už zákon platil a byla spousta věcí. Není jenom o Horské službě, že Horská služba je. Tam jsou návaznosti na

pojišťovny, na platby, to je trošku širší problém, to není jenom to, že Milánek má odznak a jede na skútru na kopec. To je opravdu ošetření i celého provozu na horách, protože tady žádná legislativní úprava není a v Evropě je všude.

Milan Maxa: Ošetřování cizích lyžařů...

Rudolf Chlad: Ale normálně to funguje, vedlejší státy to mají. I Slováci prostě mají normu, která funguje, u nás se to pořád ještě nepodařilo. I když malinkatá zmínka v zákoně o cestovním ruchu je, ale to je málo.

Zeptám se ještě na druhou část otázky...

Rudolf Chlad: Teď momentálně, náš zřizovatel je Ministerstvo pro místní rozvoj a my jsme ópeeska, jako obecně prospěšná společnost svázaná smluvně s občanským sdružením dobrovolných kluků. Snažil jsem se, co jsem mohl, aby se to nerozdělilo, aby to zůstalo jako Horská služba v České republice. Člověk, který se zraní, je mu jedno, jestli přijede dobrovolný kluk nebo zaměstnanec. Čili dneska jsme oblečení v jednom oblečení a nás vnímají jako člena Horské služby a ne jako profíka nebo dobrovolného. Podařilo se to, že se smlouva udělala mezi zřizovatelem a občanským sdružením dobrovolných a funguje to pohromadě jako Horská služba a tak nás i veřejnost bere. Jenom to přirovnám k jedné věci, to je strašně důležité. Vodní záchranná služba se nedovedla takhle dohodnout. A to byly boje i u nás, abychom se sjednotili. Krkonoše se nechtěly s Krušnými horami, že jsou to malé kopce. To byl v padesátém roce boj. Pak jsme se dohodli, že teda ano. To bylo vítězství, protože vodní záchranka dneska má asi čtyřicet občanských sdružení a nedovedou udělat jednu vodní záchrannou službu České republiky a nemají ani korunu. Protože nikdo nebude jednat s padesáti nebo se čtyřiceti občanskými sdruženími. A to bylo to, co se nám povedlo díky všem klukům z horské, protože jsme řekli ano. Sice se pošťkáme, pohádáme, ale budeme jedna horská a to bylo štístko, že žijeme tak, jak žijeme, že máme stanice, že máme skútry, máme čtyřkolky a vodní záchranná služba je chudá.

Milan Maxa: Já bych ještě k tomu, k těm dobrovolníkům řekl, že co jsem léta dělal metodiku, tak si myslím, že příprava čekatelů, že je na takové úrovni, že každý může normálně obstát při zásahu a všude v terénu. Jde i o znalost terénu, která se požaduje. Myslím, že příprava dobrovolných členů je dobré úrovni, opravdu.

Rudolf Chlad: Je právě důležité i to, co zůstalo, že profík musí projít tím vším, co dobrovolný člen od začátku. Čili čekatelství, letní škola, zimní a pak tedy se stane dobrovolným, čili všichni jsou na stejné úrovni, a z toho se teprve můžou...

Milan Maxa:rekrutovat profesionálové.

Rudolf Chlad: Tak. Čili ten začátek a ta úroveň, jak říká Milan, by měla být obdobná. Nerozděluji to osobně. Protože ti lidi slouží na horách, praxi mají z toho, že dělají tu práci. Myslím, že je to tak dobře.

Já bych se ještě zeptala, jak se vyvíjela spolupráce v historii s těmi ostatními složkami záchranného systému, ať jsou to hasiči, záchranka, jak to bylo u nich, jak jste dřív spolupracovali?

Rudolf Chlad: No dřív, jako prostě přijela sanitka a to bylo bez nějaké domluvy, prostě jsme zavolali sanitku. Ti přijeli a to bylo všechno. A potom v devadesátém roce se díky tomu, že hasiči na to slyšeli, tak jsme se dostali do zákona o integrovaném záchranném systému jako složka na vyžádání. Čili dneska jsme v zákoně jako záchranná složka na vyžádání, to znamená, pilířové složky jsou hasiči, policajti a pozemní záchranka. My jsme na vyžádání, to znamená, že můžeme mezi sebou komunikovat a když potřebuje policie, hledá někoho na horách, tak jako pilířová složka vyzve Horskou službu, abychom jim pomohli. Protože znalost terénu, techniku, kterou máme, oni nemají. Čili funguje dneska IZS celkem solidně a myslím si, že je ještě třeba to prohloubit, abychom si vyhranili, kdo kam a kdo co má, abychom si pomáhali. Čili je to na vzájemné komunikaci, která si myslím, že funguje, i když někdy je třeba si vysvětlit, jak by to mělo fungovat.

Milan Maxa: A oni dokonce si od nás, od horské vyžádali doškolování, co se týče horolezeckých příprav.

Rudolf Chlad: A letecká záchranka, hasiče jsme školili. Léta jsme školili hasiče. To už bohužel není. My s tím začali v podstatě jsme školili všechny. URNU, URNA se školila při letecké záchrance, policie i hasiči.

Milan Maxa: No, já si teďko vzpomínám, já jsem byl jednou v Sedmihorskách na škole a dostali jsme tam tu rychlou přepadovou službu, policisty..

Rudolf Chlad:policajty, ano, černé kukly.

Milan Maxa: V létě a absolvovali s námi celou školu. A v zimě vlastně také, pak v Krkonoších. Byl tam kapitán Škoda, vzpomínám si na jméno.

Milane, ještě se zeptám, Jak vnímá veřejnost horskou službu? Jak dřív a dneska, je tam nějaká změna nebo je to stále stejné?

Milan Maxa: Já si myslím, že vždycky u lidí bylo uznání. Že nás brali jako někoho, kdo jim může pomoci a tak dále. Jako instituci na horách, která by tam měla být. Myslím si, nepoznal jsem, že by někdo řekl, že jsme tam zbyteční nebo něco. A myslím, že dneska je to o to víc, že je to víc preferované, víc se o tom ví.

Rudolf Chlad: Nám to hodně pomohlo při změnách, které byly, protože, jak říká Milan, to uznání vždycky člověk cítil. Že horská má to renomé a nezkazila si ho díky tomu, protože se to dělá, jak se to dělá. Jako za léta, kdy jsem náčelníkoval nebo dělat zástupce České republiky, tak jsem dostával i veškeré stížnosti nebo veškeré podněty a můžu říct, že za tu dobu jsem nedostal, žádný, kde by se to muselo řešit kázeňsky. Ti lidi byli rádi, že horská přijela a udělala práci, kterou měla udělat. Takže to je argument, že nebyly žádné stížnosti, soudy, natož abych musel někoho vyhodit z práce, takže myslím si, že to funguje dobře a to renomé u lidí má.

Milan Ten respekt, byl vždycky. Lidi si vážili toho, když tam přijel člověk v uniformě a pomohl.

Ale nová generace, ta je trochu jiná. Jak se vlastně teď spolupracuje s mladými zájemci nebo členy?

Milan Maxa: Ale jo, tak pravda je, že doba se převratem změnila. Za totality jsme trávili čtyřicet a možná i víc víkendů vždycky na chatě na horách a všichni jsme byli dohromady. Ať byla nějaká akce, byla brigáda, cokoliv... Léto, zima, všichni tam byli. Přišel převrat, byla schůze Horské služby, neříkám, že by se lidi na to vykašlali, ale pracovní povinnosti a všechno už je zavazovalo jinde, Přijeli na Boží Dar na schůzi autem, po schůzi domů, už to bylo trochu jiné.

Rudolf Chlad: Jako vždycky, je to o lidech a myslím si, že já chodím mezi kluky na horskou skoro každý týden. Bavím se s mladými, jsou to lidi, jeden by se mi líbil víc a jeden míň, ale to je normální, to není nic špatného. Ale jak říká Milan, dřív to bylo, že jsme se i jako party scházeli častěji a byli jsme tam v létě i v zimě.

Milan Maxa: No protože nic nebylo jiného, tak jsme každý pátek balili kufr a jeli na chatu, tam byla parta.

Rudolf Chlad: Dneska si myslím, že i ti mladí, které to baví a dělají to rádi, tak to dělají dobře. Váží si toho, jsou nadšení a zrovna tak, jsou lidi, kteří si bohužel jenom splní tu povinnost, která je předepsaná a není to ono.

Milan Maxa: Ale to bylo vždycky. Ale já bych chtěl říct ještě jednu věc. Já jsem sloužil na Klínovci celý život. Teď travíme prakticky osmdesát procent času na Stříbrné na chatě, se ženou a kdykoliv přijdu na Bublavu, Bohouš Havel, kluci, Míra, ti mě prostě vítají a úžasný přijetí je tam vždycky.

Rudolf Chlad: Ještě jednu věc, kterou jsem chtěl říct k té minulosti, že trošku si myslím, že je to někdy až moc o penězích. Že se trošku předběhlo tím, musíme mít tolik peněz a jakoby mi připadlo, ale to je můj dojem, protože už čtyři roky nesloužím, že se to spíš ubírá materiálním směrem. Musíme ještě nakoupit takovou techniku, takové oblečení a mám strach jenom z toho, aby se to vyloženě neubralo, nebo nezhoršovalo jen tímto směrem. Peníze jsou potřeba, bez nich se to nedá dělat, to je jasné. Ale je také potřeba mluvit, že jsou změny v technice a zdravotní školení, nové věci, resuscitace.....

Děkujeme za rozhovor

(Stanislav Kabeš, Barbora Kabešová 2014)

7. 8. 5 Rozhovor s Petrem Kollarikem

Petr Kollarik je dnes již čestný člen okrsku Pernink v Krušných horách. Zasloužil se o výstavbu stanice v Perninku a vede Kroniku okrsku.

Jak začínala Horská služba tady v Perninku? Jak jste se k Horské službě dostali, jak jste sloužili, co tě tady bavilo, co třeba jste dělali jinak, než se to dělá teď?

Tak nejdřív se představím, jmenuji se Petr Kollarik a jsem dobrovolný člen horské služby v okrsku Pernink, kde jsem také začínal. Začal jsem jezdit už jako školák sem do Perninku lyžovat a v pozdější době jsem se seznámil s klukem, s kamarádem Rudou Däubnerem, který už byl členem Horské služby. Tehdy jsem tu měl u něj jednu takovou místnost, kam jsem jezdil se svými dětmi a zúčastňoval jsem se i takových těch akcí, které oni podnikali, ale říkal jsem, že tohle nikdy dělat nebudu. Potom po nějakém čase jsem tomu přišel na chuť, vzali mě s sebou kluci na schůzi, kde jsem byl poprvé na

Božím Daru. Tam jsem se dostal poprvé do společnosti kluků z Horské služby a začal jsem se tomu trošičku víc věnovat. Potřeboval jsem hlavně zdokonalit fyziku, protože tu jsem moc neměl. S lyžováním to vcelku nebylo problémové, protože jsem jednak jezdil na běžkách, tak i na sjezdovkách. Když jsem měl jít do školy, v roce sedmdesát pět, tak jsem měl trošku rodinné problémy. Zůstal jsem se synem sám a tak jsem si zažádal o odklad do školy horské služby a skočil jsem, nebo absolvoval jsem ji v roce devatenáct set sedmdesát šest. Od té doby sloužím tady na Perninku jako dobrovolný člen. Začali jsme sloužit nejdříve u Rudy na baráku, kde jsme měli prvně takovou služebničku. Později jsme potom sloužili na různých místech tady v Perninku, nejdrsnější byla místnost v kamenné budově naproti dnešní policii. Nakonec, když jsme získali možnost, nebo bylo řečeno, že dostaneme nějaké peníze, když si postavíme služebnu, tak jsme se do toho dali a začali jsme stavět tuto služebnu. Stavěli jsme ji prakticky ve třech, Ruda Däubner, Ferda Šindelář a já. Postavili jsme ji v rekordním čase, dostali jsme za to nějakou pochvalu, nebo vyznamenání, nebo jak se tomu tenkrát říkalo a od té doby sloužím tady.

Po roce osmdesát osm jsem potom absolvoval školu horských vůdců a přednášejících v Krkonoších, kde jsem byl s dalšími kluky, s Pepíkem Zákouckým z Nových Hamrů a s Rudou Kovářem, s profíkem z Klínovce. Dneska chodím mezi ty kluky pomáhat, protože už nejsem oprávněn sloužit v terénu. Není to tím, že bych nemohl, nebo že bych na to najednou zapomněl, na všechno co jsem se naučil u Horské služby, ale je to kvůli tomu pojištění, proto sloužím tady s nimi na stanici a jsem rád, že můžu být ve společnosti kamarádů, s kterými si docela rozumím a myslím si, že mi to udržuje i při aktivním životě.

Pamatuješ si na nějaký zajímavý zásah?

Třeba si pamatuji předloni, když jsme hledali jednoho člověka, který byl trošičku nemocný, a bylo to v noci. Našli jsme ho na Horní Blatné, nebo respektive našel jsem ho já, ale byla to jenom náhoda, protože policie tam jezdila auty, hasičské vozy stály u kostela vyrovnané, ale nikdo nevěděl, jak má začít. Což je pochopitelné, neboť nejsou vycvičení na tuhle práci a my jsme prohledávali, pročesávali terén. A když jsme se už vraceli, protože policajti nám řekli, že už tam byli, tak jsem se s tou velkou svítilnou otáčel a říkal jsem, hele tam něco je. Přišli jsme tam a tam seděl ten pán. Odřený ruce a byl úplně dezorientovaný, tak jsme se ho ptali: „Otče, co tady děláte?“ No a on

opověděl: „Odpočívám.“ Takže to si pamatuji. Někdy jsou ty akce úsměvné, v těch horších případech už je to někdy až na hranici, nerad o tom mluvím. Třeba jsme tady zažili takové věci, kdy už nám bylo líto třeba i lékařů. Nebo jsme přišli k člověku na běžkách a byl tam také nějaký doktor, náhodný běžkař. Ten nám řekl, kluci tady už máte jenom tu práci přivést lékaře, který to musí na místě ohledat a pak ho jenom odvezete, ten člověk že už je mrtvý.

A první zásah, na který si pamatuješ?

První zásah? První zásah byl ten, že jsme přijeli na chalupu v pátek a byli jsme ještě ve fešáckých, já už jsem měl fešáckou uniformu, tehdy už jsem byl členem, pumpky modrý, červený podkolenky a když jsme táhli tašky nahoru k Rudovi na barák, tak proti mně běžel Ruda, že máme akci. To tenkrát napadlo opravdu dost sněhu, pamětníci jistě vědí, kolik ho tady umělo být a jeli jsme zachraňovat Němce, kteří zapadli pod Plešivcem. Byli tam s osobákem, vevnitř byli v polobotkách, měli obleky a jeli na Plešivec tančit. A řekli, že už nikdy sem nepřijedou. My jsme je museli tam odtud vytáhnout.

Každý člen horské služby absolvuje vždycky doškolení v létě. Splní si fyzické prověrky. Ty jsi zmínil, že už jsi tady od sedmdesátých let, to je pěkná řádka let. Chtěla jsem se zeptat, jestli se ještě účastníš těchto akcí?

No, zúčastním se, ale jenom tím, že pomáhám klukům třeba dělat časomíru nebo organizační věci, ale fyzické etapy už ani já běhat snad nemusím.

Určitě je příjemné se zúčastnit a s kluky se vidět.

Určitě, velice rád je vidím, protože se vždycky sejdou minimálně kluci z Bublavy a tady z toho okolí. Rád vidím i kluky ze severu, z Mědenice a z Telnice. Takže s těmi staršími kamarády se rád vidím alespoň dvakrát do roka, vždycky při prověrkách fyzických v létě a v zimě potom to bývá na Klínovci. Dvakrát to bylo tady u nás v Perninku, prostě se to vždycky mění tak, abychom se podívali i do jiných částí Krušných hor.

Když se zúčastňuješ prověrek, a třeba i tady na stanici se setkáváš s mladými členy i se zájemci o službu v HS. Vidiš nějaký rozdíl třeba v tom, když vy jste byli mladí a byli členy. A teď ta mladá generace, která sem nastupuje?

No v první řadě musím říct, že se snažím vždycky vyvarovat hodnotit, to se za mého mlada nemohlo stát. Na to jsem velice opatrný, ale pravdou je, že dneska ti kluci, i když je mám všechny skoro stejně rád jako členy, ale bohužel je to tak, že ti chlapci sem přijdou a přijdou pouze, jak bych to řekl, když se jim to nadiktuje. Aby přišli z nějaké své vlastní vůle, že to mají rádi, s je tím veliký problém. Ale to vědí asi nejlíp metodici, kteří k tomu mají jiný vztah. Jedna veselá historka. To jsme tady měli jednoho mládence, který přišel na výroční schůzi do Nových Hamrů, a od té doby jsme ho pak už dlouho neviděli a pak jsem se zeptal jednou Standy, kde je mu konec. Standa nám řekl takovou, že mu volal z Anglie, jestli by tu Horskou službu nemohl dělat dálkově. Tak to byl jeden z nejkrásnějších okamžiků, když jsme se dozvěděli, jak je taky možno si představovat dobrovolného, nebo profesionálního člena Horské služby.

Jak se tady v oblasti začínalo, ty jsi v okrsku Pernink, ale těch okrsků je po oblasti víc, jak jste třeba spolupracovali? Jestli si pamatuješ na členy, kluky ostatních okrsků a jak to fungovalo mezi těmi okrsky navzájem?

Tak vzpomínám si na začátky, u kterých jsem byl ne jako člen, to znamená, jak jsem na začátku zmínil, bydlel jsem u toho člena Rudy. Tam jsem měl jednu místnost, kam jsem jezdil s rodinou, s dětmi a setkával jsem se lidmi, kteří nám nějakým způsobem vycházeli vstříc. Tehda v té době to bylo ještě, bohužel už se o tom ani radši nezmiňuji, o té době. Ale byli to lidé, kteří k tomu měli, i z těch politických sfér, k tomu měli nějaký vztah. Myslím, že docela kladný. I dneska by některým politikům slušelo, kdyby k tomu měli nějaký vztah. Pamatuji si, že jsme v začátcích, už nevím, v kterém to bylo roce, ale tuším, že v roce devatenáct set sedmdesát sedm, tak jsme tady uspořádali konferenci Horské služby, v Krušných horách. Bylo to v hotelu Perninský dvůr a byl tady velice známý a velice populární člen Horské služby z Tater, Fero Mrázik. A musím se pochlubit, že mně předával, jako symbolicky, můj služební průkaz a tehdy jsem si řekl, že se stanu trochu kronikářem. I když jsem se cítil tenkrát na to dost mladý, ale založil jsem tady kroniku, kde jsme začali tím, že jsme uvedli všechny členy. Tehdy jsme se odtrhli od Božího Daru, ke kterému jsme patřili, a založil se okrsek Pernink. Potom ještě okrsek Bublava, to jsme byli dohromady a to je počátek v té kronice, která sahá do roku sedmdesát šest. Tedy od toho začátku a od té doby to dělám, a pokud se mi podaří, že mi kluci přinesou nějaké ty materiály, které mi tedy neustále slibují, tak to dělám do dnešních dnů, a rád.

Vzpomínáš na nějaké kolegy z ostatních okrsků, ať už to byli božidarští nebo ze Švýcárny nebo na Plešivci.

No tak byli to starší kamarádi, kteří nás tehdy vedli, pamatuji si, když jsem já tehdy začínal, tak byl náčelníkem Mirek Polák, na Božáku, u nás to byl jeden z nejstarších. Potom to byl ten, co byl obrostlý mechem, takový ten nejstarší Mirek Kabeš. Nevzpomínám si samozřejmě na nejstarší kluky, nepamatuji třeba některé z jejich začátků. Ale pamatuji si třeba na dědka Maxovýho, nebo Šedivýho Frantu, nebo na Ludvu Marka. To bylo v té době, kdy už byli členové Ruda Chlad a Ruda Kovář, to byli tehdy úplní mladíčci a já jsem mezi ně přišel. Potom z kluků tam na severu to byl Standa Gruber nebo doktor Nához nebo i pan doktor Honza Němec, to jsou všechno kluci, s kterými se rád vidím. My jsme tady založili klub, jak se tomu teď hezky říká, klub seniorů. Takže když se tam setkáme, tak jsem opravdu rád, když se vidíme po roce a jsme pokud možno všichni v té sestavě, že nikdo nebyl.

U tebe se vlastně zájem o hory a ta povinnost, která je, když se člověk potom dá k Horské službě, tak se spojovala s láskou k horám a k tomu, že tě to bavilo. Povedlo se ti nějakým způsobem tomu přitáhnout i svoje děti? Jezdili jste na hory třeba všichni?

Jezdili jsme neustále a snažil jsem se, nebo bylo mým vroucným přáním, že to bude některý z mých kluků dělat. U staršího syna, tam se mi to nějak vymklo, protože ten se dal úplně na jinou dráhu. Ten mladší říkal, že by chtěl, ale nemá na to povahu, protože tady není úplně na místě, když je někdo víc vznětlivý a to on trošičku je. Ale teď mám radost z vnuka, kterému bude teď deset let a ten vždycky říká dědo, já to budu jednou dělat. Tak na to se těším, bohužel se toho nedožiju, abych ho viděl, že to bude dělat, ale byl bych rád, kdyby se to povedlo.

Co bys Horské službě popřál, ještě tak nakonec?

No já bych jim popřál, aby to bylo nejméně tak, jako je to teď. To znamená dobrá parta, spolehliví lidé, prostě aby to byl takový spolek lidí, jako to dělá doposud, protože si myslím, že ta parta lidí je opravdu dobrá. Důležité je mít velmi kladný vztah, zdůrazňuji to velmi kladný vztah k horám, ale nejen k horám, ale i k přírodě vůbec, takže já bych jim chtěl popřát, aby jim to vydrželo, nebo aby nám to vydrželo, ještě aspoň tak dlouho, jako to dělám já.

Já ti moc děkuji za povídání, bylo to moc příjemné.

(Barbora Kabešová, 2016)

8 Preventivní činnost Horské služby

Základním posláním Horské služby je zajištění bezpečnosti návštěvníkům hor. Samozřejmou součástí této činnosti je účinná a včasná prevence. Význam preventivní činnosti se zvyšuje díky intenzivnímu rozvoji cestovního ruchu, jednotlivých sportovních odvětví a v neposlední řadě, i potřebě návštěvníků provozovat různé druhy adrenalinových činností.

Prevenici Horské služby lze rozčlenit do tří základních skupin:

- poskytování informací
- hlídky v terénu a pohotovostní služby
- výstavba a využívání zařízení k preventivním účelům

Poskytování informací

Důležitou součástí činnosti Horské služby je včasné seznámení návštěvníků hor se zásadami bezpečného pohybu na horách. Často se tak děje na přednáškách a besedách členů HS, které probíhají např. v rámci lyžařských kursů základních a středních škol. Na besedách konaných v rámci preventivních programů na základních školách či ve školicích střediscích integrovaného záchranného systému nebo při přímých ukázkách v terénu.

Mezi zásadní informační materiál patří:

Deset pravidel FIS pro chování na sjezdových tratích:

1. Ohled na ostatní lyžaře
2. Zvládnutí rychlosti a způsobu jízdy
3. Volba jízdní stopy
4. Předjíždění
5. Vjíždění a rozjíždění
6. Zastavení
7. Stoupání a sestup
8. Respektování značek
9. Chování při úrazech
10. Povinnost prokázání se

Deset zlatých pravidel pro pohyb ve volném terénu:

1. Nikdy se do volného terénu nevydávejte sami.
2. Uzpůsobte túru předpovědi počasí a lavinovému nebezpečí. Informujte se u spolehlivé osoby na vámi zamýšlenou trasu.
3. Nikdy nezapomeňte na lavinový vyhledavač stejně jako lavinovou lopatu, sondu a mobilní telefon. Tam, kde je sníh velmi hluboký, používejte lyžařské brzdičky a ne řemínky. Nepoužívejte řemínky na hůlkách.
4. Vyhněte se místům s hlubokým sněhem alespoň tři nejbližší dny po velkém sněžení.
5. Nelyžujte mimo sjezdovky a v hlubokém sněhu bez dobře nacvičené záchrany, včetně první pomoci a bez schopnosti správného použití lavinových záchranných pomůcek.
6. Používejte airbag, ale nekládejte do něj příliš velkou naději, mohlo by to vést k podcenění rizik.
7. Udržujte bezpečnou vzdálenost mezi vámi a vašimi kamarády jak během výstupu, tak i během sjezdu, aby se případné riziko v kritických momentech omezilo pouze na jedinou osobu v danou chvíli.
8. Vyhněte se místům s navátým hlubokým sněhem (tzv. polštářům) na závětrných svazích.
9. Používejte pro sjezd stejnou trasu, jako jste použili pro výstup, tak totiž budete znát lépe stav sněhové pokrývky a terén.
10. V případě pochyb či dokonce zlé předtuch vždy řekněte NE.⁴⁸

Hlídky v terénu a pohotovostní služby

Hlídky v terénu se provádějí v místech, kde se pohybuje největší množství návštěvníků hor. Nejčastěji v hřebenových partiích, na frekventovaných turistických cestách či v lyžařských střediscích, v místech větší pravděpodobnosti vzniku nehody nebo úrazu. Dochází k přímému styku s lyžaři a turisty a členové HS jim poskytují potřebné informace. Členové hlídky udržují přehled o stavu lyžařských tratí a turistických cest. V případě nehody, úrazu nebo zbloudění operativně podají informace službě na stanici HS, poskytnou okamžitě první pomoc a zajistí transport poškozené osoby, eventuálně povolají na pomoc záchranné družstvo. Pohotovostní služba konaná na označených stanicích HS je návštěvníkům hor k dispozici 24 hodin

⁴⁸ Učebnice Horské služby, Horská služba ČR, o.p.s., 2013

denně. Podává ověřené informace, udržuje spojení s hlídkami v terénu a s ostatními stanicemi HS. Komunikuje s ostatními složkami integrovaného záchranného systému, s náčelníkem oblasti, svolává záchranné družstvo k akci.

Výstavba a využívání zařízení k preventivním účelům

Nejdůležitějším a základním prostředkem prevence pro bezpečný pohyb na horách je tyčové značení turistických a běžeckých tras, označení lavinových svahů a nebezpečných míst. Každoročně pracovníci HS i dobrovolní členové obnovují a udržují tyčové značení. Některé cesty jsou značeny celoročně, jiné se značí pouze na zimní sezónu, jako běžkařské cesty. Na jaře se tyče z horských luk a pastvin zase uklízí.

Lavinová prevence

Historie sledování lavinových svahů a měření sněhové pokrývky sahá, až do let 1957 kdy se začalo s pravidelným průzkumem v Krkonoších (Kácovský, Urbánek). Práce lavinových preventistů spočívá jednak ve sledování a měření sněhové pokrývky na lavinových svazích. Na základě těchto výsledků HS vydává prognózu lavinového nebezpečí, označuje výstražnými tabulemi nebezpečné svahy, rozcestí turistických cest a vydávají upozornění na horské chaty. Tyto informace jsou k dispozici na internetových stránkách Horské služby a jsou součástí aplikací v mobilních telefonech, kde tvoří jednou ze čtyř informačních oblastí. V této aplikaci se dozvíte i užitečné rady, jak předcházet nebezpečí v lavinových oblastech. Pokud je potřeba z nějakých důvodů lavinový svah zpřístupnit i za lavinového nebezpečí, mohou pracovníci horské služby provést odstřel sněhových vrstev.

Na českých horách jsou zřízena dvě odborná pracoviště lavinové prevence. První je v Krkonoších ve Špindlerově Mlýně a druhé na Ovčárně v Jeseníkách.⁴⁹

9 Celkové srovnání jednotlivých oblastí a srovnání podle vybraných ukazatelů⁵⁰

Jednotlivé oblasti, které HS ČR spravuje, jsou dány geografickou strukturou našich pohoří. Pro efektivní práci je nezbytná jednotná organizační struktura všech sedmi oblastí, zastřešená společným vedením. Jako velmi důležité se ukázalo, jednotné vedení a vystupování vůči státní správě a úřadům na všech úrovních. Rovněž společná metodika záchranných prací (záchrana z exponovaného terénu, záchrana při skalním

⁴⁹ Učebnice Horské služby, Horská služba ČR, o.p.s., 2013

⁵⁰ Statistická data v kapitole 9. jsou (pokud není uvedeno jinak) dostupná na:

<<http://www.horskasluzba.cz/cz/horska-sluzba/horska-sluzba-cr-o-p-s/vyrocní-zpravy>>

lezení, kynologické zásahy, lavinové zásahy, záchrana s využitím vrtulníku) se ukázala jako velmi vhodná. Umožňuje využití horských záchranářů v součinnosti s ostatními složkami IZS či při jiných příležitostech (např. zásahy při povodních).

Pro snadnou identifikaci záchranářů v terénu je důležité i jednotné oblečení (je stejné pro profesionální i dobrovolnou základnu) nebo jednotná úprava vozidel. Pro komunikaci a snadné získání informací slouží po celé republice jednotné telefonní číslo, k dispozici jsou aplikace pro mobilní telefony a samozřejmě jsou i webové stránky Horské služby.

Během let, kdy Horská služba v jednotlivých pohořích vznikala, se první členové potýkali s obdobnými problémy. Nejčastěji s umístěním záchranných stanic a služeben. První služebny byly zřízeny vždy v provizorních podmínkách. Po získání potřebných povolení a finančních prostředků většina stanic vznikala v akci „Z“ a členové při jejich výstavbě odpracovali tisíce brigádnických hodin.

V současnosti oblasti spojuje nedostatek spolehlivých a fyzicky zdatných dobrovolných členů. Zájem o dobrovolnou práci v HS upadá.

Rozdíly nastávají v jednotlivých oblastech hlavně díky specifickým terénním podmínkám. Na západě republiky jsou dvě naše nejrozsáhlejší pohoří Šumava a Krušné hory. Krušné hory jsou vůbec největší co do plochy. Od západu k východu je to téměř 200 km (na západě od Kraslic a na východě po Děčínský Sněžník). Celé pohoří je poměrně hustě obydlené a to i v nejvyšších partiích (Boží Dar – nejvýše položené město, které je trvale osídlené, 1020 m nad m.). Celá oblast je propojena komunikacemi a dosažitelnost složek IZS je relativně snadná, přesto je existence HS v tomto pohoří nutná. Hlavně v zimním období se záchranná služba často obrací na horské záchranáře s žádostí o pomoc při poskytování první pomoci nejen u návštěvníků, ale i u stálých obyvatel. Poměrně náročné je zajištění bezpečnosti návštěvníků v zimě na běžeckých stopách a v létě na cyklistických trasách, které jsou dlouhé. Krušné hory, jako jediné pohoří nemá celoplošné omezení pohybu návštěvníků z důvodu zařazení území do chráněné krajinné oblasti.

V Krušných horách se nachází hojně navštěvovaná skalní oblast Tiské stěny a Děčínský Sněžník, ve které má HS stanici a zabezpečuje záchranu při nehodách ve skalním terénu.

Šumavu pokrývá z větší části území Národní park. To s sebou nese specifika, která se týkají nejen pohybu návštěvníků, ale i práce horských záchranářů. Národní park je i na území Krkonoš. V obou zmiňovaných pohořích je významná spolupráce

pracovníků parku a záchranářů HS. Šumava je velmi oblíbená cyklisty, je to jediná oblast, kde počet letních úrazů převyšuje počet zimních úrazů.

Krkonoše jsou naším nejvyšším a historicky nejnavštěvovanějším pohořím. Nachází se tady lavinové oblasti. Spolu s Jeseníky jsou to dvě oblasti, které se lavinovou problematikou intenzivně zabývají. Krkonoše jsou specifické i tím, že vrcholové partie jsou takřka holé, vystavené silným větrům a změny počasí se tu projevují o to intenzivněji. Dochází k častému zbloudění a v to v kombinaci s chladným počasím přináší větší rizika promrznutí a podchlazení zbloudilých osob.

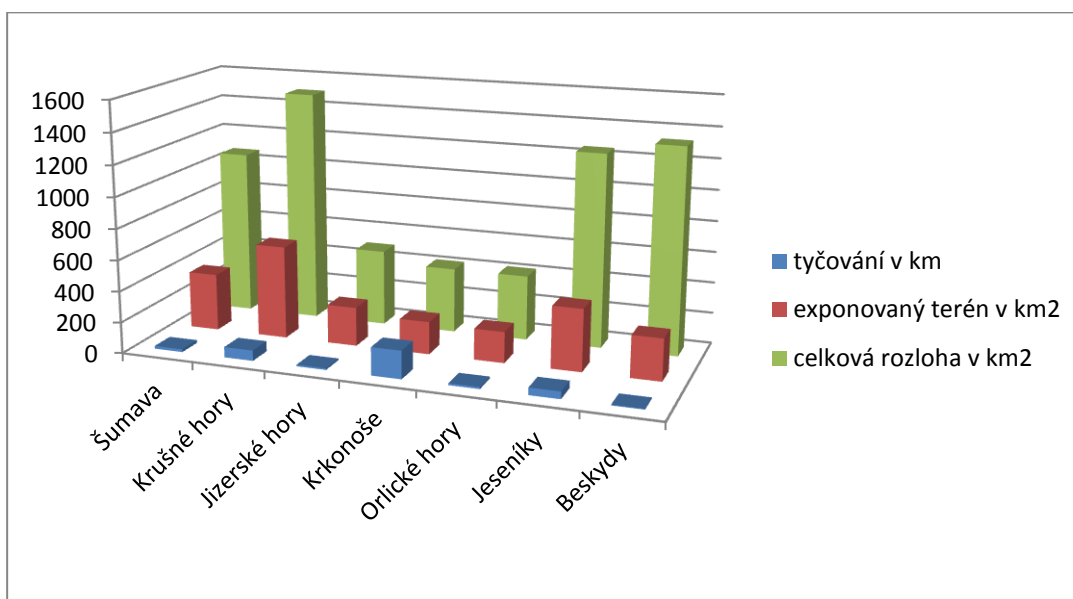
Oblast Jizerských hor je velmi oblíbená cyklisty a v zimním období běžkaři. V letním období jsou zdejší cykloturistické trasy vytížené a s tím souvisí i vytížení horských záchranářů při řešení nehod. V zimě je situace obdobná. Koncentrace návštěvníků je v poměru s plochou pohoří vysoká. Specifický je i terén, horské chodníky a stezky jsou strmé a obtížně schůdné a proto i záchrana není snadná.

Na východě republiky v Jeseníkách, Orlických horách a Beskydech se rovněž nalézají turisticky atraktivní oblasti. Jeseníky a Beskydy jsou oblíbené paraglidisty, jsou zde pro tento rozvíjející se sport ideální podmínky. Vrcholové partie Beskyd jsou poměrně těžko dostupné, pro dopravu se využívají průsmyky Jablunkovský a Makovský. Orlické hory jsou nejmenším pohořím. Díky své snadné dostupnosti, jsou hojně navštěvované. V posledních letech došlo k významné modernizaci tamních lyžařských areálů. Zvýšila se návštěvnost středisek a také počet nehod v této oblasti narůstá.

9. 1 Rozloha a členitost terénu spravovaného HS

oblast	rozloha v km ²	exponovaný terén km ²	tyčování v km
Šumava	1 068	370	18
Krušné hory	1 500	600	67
Jizerské hory	492	250	10
Krkonoše	420	210	180
Orlické hory	420	200	12
Jeseníky	1250	400	47
Beskydy	1330	270	5
Celkem	6060	2100	339

Tabulka č. 3: Rozloha a členitost terénu (stav k 1. 2. 2015)

Graf č. 1: Rozloha a členitost terénu (stav k 1. 2. 2015)

V tabulce a grafu jsou přehledně uvedeny údaje týkající se plochy v jednotlivých pohorích, které mají ve své péči horští záchranáři. Exponovaným terénem jsou myšleny vrcholové či problematické partie v jednotlivých oblastech.

9. 2 Počet stanic a technika

oblast	počet stanic	technika			
		auta	čtyřkolky	skútry	sněžná pás. vozidla
Šumava	8	8	7	11	0
Krušné hory	13	6	9	13	0
Jizerské hory	5	5	5	10	1
Krkonoše	10	9	10	20	2
Orlické hory	3	3	5	2	0
Jeseníky	7	7	9	8	0
Beskydy	8	5	8	12	0
Celkem (k 1. 2. 2015)	54	45	53	76	3
Celkem (k 31. 12. 2010)	55	43	32	98	2
Celkem (k 31. 12. 2005)	55	41	21	101	3

Tabulka č. 4: Počet stanic a techniky (stav k 1. 2. 2015 a vývoj od roku 2005)

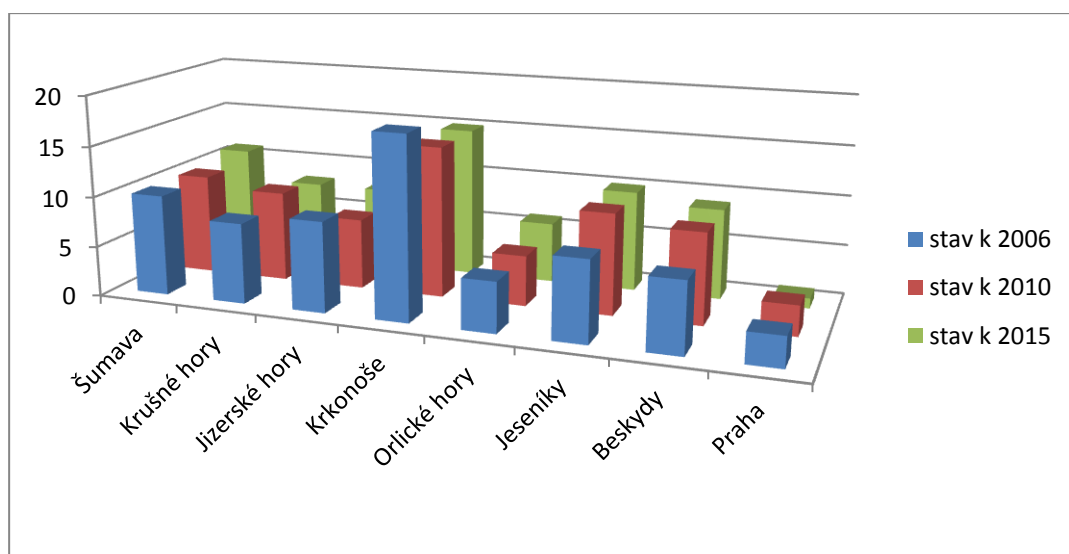
Z tabulky vyplývá, že stav techniky je za posledních deset let více méně stejný. V posledních letech se pro práci v terénu ve větší míře používají čtyřkolky. Důvodem je jejich lepší využitelnost. Používají se jak v letním období, tak i (po nasazení pásů) v zimním období.

9. 3 Počet zaměstnanců HZS a HS

oblast	stav k 2006	stav k 2010	stav k 1. 2. 2015
Šumava	10	10	11
Krušné hory	8	9	8
Jizerské hory	9	7	8
Krkonoše	18	15	15
Orlické hory	5	5	6
Jeseníky	8	10	10
Beskydy	7	9	9
Praha	3	3	1
Celkem	68	68	68

Tabulka č. 5: Stavby zaměstnanců

Také stavy zaměstnanců se během několika posledních let neměnily. V prvních poválečných letech (rok 1954) měla Horská služba pouze pět profesionálních záchranářů, zaměstnanců HS. V roce 1978 jich bylo již 55 a v roce 1990 bylo profesionálů 56. V roce 2014 bylo profesionálních záchranářů 67. Záchranu na horách tedy Horská služba zajišťuje dlouhá léta s téměř stejným počtem zaměstnanců.

Graf č. 2: Stav zaměstnanců jednotlivých oblastí

9. 4 Počty členů Horské služby⁵¹

rok	počet členů
1964	1290
1969	1474
1974	1730
1978	1935
1990	1670
2000	520
2004	491
2014	471

Tabulka č. 6: Počty členů Horské služby

Jak je z údajů uvedených v tabulce patrné, počty členů HS do osmdesátých let minulého století rostou. Mezi lety 1990 a 2000 byl výrazný pokles o více než tisíc záchranářů. O dobrovolnickou práci v Horské službě nebyl už po roce 1990 takový zájem. Mladým lidem se otevřely nové možnosti trávení volného času, a tak služba spojená a povinnostmi a častým pobytem na horách není tak atraktivní.

⁵¹ 80. výročí založení Horské služby, propagační a informační materiál vydaný k 80. výročí vzniku HS, Špindlerův Mlýn, HS ČR, o.p.s., 2014

9. 5 Přepravení kapacita lanovek a vleků

oblast	rok 2005		rok 2010		rok 2015	
	sjezdovky os/hod	návštěvnost v mil.*	sjezdovky os/hod	návštěvnost v mil.*	sjezdovky os/hod	návštěvnost v mil.
Šumava	-	-	-	-	47350	5,9
Krušné hory	-	-	-	-	67520	5,6
Jizerské hory	-	-	-	-	41400	7,6
Krkonoše	-	-	-	-	120135	8,0
Orlické hory	-	-	-	-	40000	neuvedeno
Jeseníky	-	-	-	-	75800	neuvedeno
Beskydy	-	-	-	-	44200	neuvedeno
Celkem	322000	-	356000	-	436405	27,1

* údaje nejsou k dispozici

Tabulka č. 7: Kapacita sjezdovek a návštěvnost lyžařských areálů

Údaje o návštěvnosti a přepravní kapacitě lanovek a vleků se sleduje poměrně krátkou dobu. Z tabulky je patrná vzrůstající návštěvnost na našich horách. V průběhu deseti let se výrazně zvýšila přepravní kapacita lanovek a vleků a to téměř o 115 000 osob za hodinu. Také počty nehod na sjezdovkách se díky vzrůstající kapacitě lanovek zvyšuje.

9. 6 Počet zásahů a struktura úrazů

rok	počet zásahů	pátrací akce	úmrť
1970	3844	47	4
1975	3866	87	5
1980	2981	89	12
1985	3382	67	6
1990	1898	43	7
1995	3930	84	17
2000	5252	62	9

Tabulka č. 8: Počet zásahů v letech 1970 až 2000 (zdroj: HS ČR, 80. výročí založení HS)

oblast / rok	zásahy celkem					
	2005	2007	2009	2011	2013	2015
Šumava	639	591	1100	1096	1152	1210
Krušné hory	861	605	828	484	846	622
Jizerské hory	987	571	786	903	978	1120
Krkonoše	2749	2193	2740	2662	2490	2920
Orlické hory	712	525	678	761	899	723
Jeseníky	1093	842	978	968	1059	875
Beskydy	754	543	658	695	723	600
Celkem	7795	5870	7768	7769	8147	8070

Tabulka č. 9: Počet zásahů v letech 2005 až 2015

rok	hlava	HK	DK	záda	hrudník	břicho, pánev	úmrť
2006	1587	2454	3241	386	574	216	19
2007	940	1715	2230	249	362	195	23
2008	1370	2647	3175	379	516	242	15
2009	1314	2541	3597	379	560	278	28
2010	1030	2524	3315	366	489	281	30
2011	1455	2689	3313	481	606	283	31
2012	1287	2276	3486	381	515	266	20
2013	1433	2760	3704	431	632	310	30

Tabulka č. 10: Přehled úrazů dle lokalizace poranění

Počet zásahů ve sledovaném období postupně roste. Smrtelných nehod narůstá. V osmdesátých a devadesátých letech minulého století jich bylo výrazně méně než v posledních deseti letech.

Údaje o přepravní kapacitě a počtech úrazů jasně naznačuje souvislost mezi množstvím lidí, kteří se pohybují po sjezdovkách a počtem zranění. Není zde sice specifikováno, zda se jedná o úrazy v zimním nebo letním období. Ze statistik, které HS vede, však vyplývá, že v zimním období je úrazovost výrazně vyšší.

10 Technické vybavení Horské služby

Od roku 1934 používali členové HZS své vlastní vybavení. Po skončení II. světové války se situace opakovala. Jen pomalu získávala Horská služba záchranný materiál a potřebné vybavení. S finančními prostředky a technikou byl vždy problém. Technika a materiální vybavení záchranných týmů jsou důležité pro zvládnutí záchranné akce. Situace se změnila po začlenění Horské služby pod Československý svaz tělesné výchovy v roce 1957. Zvyšovala se úroveň záchranné práce i úroveň materiálního vybavení záchranných týmů.

Lavinové pomůcky

Od padesátých let minulého století se začalo s používáním pátracích lavinových sond, které byly nejprve kovové, pak hliníkové a nyní se používají karbonové. Vybavení pro lyžaře se také změnilo. Původní pomůckou byla v minulosti pouze lavinová šňůra, později lavinové vyhledávače, vzduchové vesty a ABS batohy. Nejdůležitější, pro rychlou tzv. kamarádkou pomoc, je však stále lopata a lavinová sonda.

Komunikační prostředky

Již od počátku existence byly na horách označovány tzv. ohlašovací stanice, kde byl telefon a odkud se dala zavolat pomoc. Stanice Horské služby byly postupně vybavovány SOS telefony od roku 1952 i radiostanicemi v záchranné i hlídkové činnosti. Od roku 1990 bylo možno propojit pevnou telefonní linku s rádiovou sítí Horské služby. Do roku 1990 používala Horská služba spojení i pomocí polních telefonů, které byly později nahrazovány mobilními telefony. Od roku 2012 používá Horská služba jednotné telefonní číslo pro celou ČR. Spojení je podle místa, odkud turista volá, automaticky směrováno na dispečinky HS v příslušné oblasti. Dalšími komunikačními technologiemi, které Horská služba využívá, jsou samozřejmě internet, e-mail, a také nové aplikace pro operační systémy mobilních telefonů pro snadné a rychlé přivolání pomoci v případě nouze.

Dopravní prostředky

Původními dopravními prostředky využívanými Horskou službou byly většinou jízdní kola, motocykly, později automobily. K nehodám se většinou chodilo pěšky nebo, v zimním období, jezdilo na lyžích. Od roku 1967 záchranníci začali používat sněhové skútry. Nejprve to byly skútry Snow Trick, později Ski doo Alpin a nyní se používají

skútry Lynx Yeti. V současné době jsou skútry postupně nahrazovány terénními čtyřkolkami, na které se pro zimní sezónu montují pásy. Pro rychlou přepravu po komunikacích nebo v terénu mají záchranáři k dispozici terénní vozidla a dodávky VW, které slouží i pro přepravu zraněných na nosítkách. V Krkonoších a Jizerských horách mají záchranáři k dispozici ještě pásová sněžná vozidla.

Od roku 1957 byl využíván ve Vysokých Tatrách vrtulník Mi-4 k zásobování a výstavbě nových vysokohorských chat a lanovek. V roce 1963 využila vrtulník HS při pátrání po ztracených turistech.

Svozné prostředky

Od počátku se pro transport zraněných používaly tzv. Kanadské saně, které si zpočátku záchranáři vyráběli sami. První saně byly dřevěné, později laminátové a hliníkové. Využíval se i tzv. Akia člun, který je ovládaný dvěma záchranáři. Nověji se používají saně Fjellpulken svozný prostředek určený rovněž pro dva záchranáře.^{52,53}

Pomůcky a vybavení pro záchranu z výšek

Záchranáři používají kompletní horolezecké vybavení a vybavení pro práci ve výškách. I v této oblasti došlo k postupnému vývoji pomůcek a vybavení. Horská služba sleduje vývoj a používá nevhodnější vybavení. Jednotlivých pomůcek je mnoho a není cílem je zde všechny vyjmenovávat.

11 Horská služba a spolupráce s leteckou záchrannou službou

Spolupráce mezi Horskou službou a leteckými záchranáři trvá již řadu let. První zásah, kde bylo využito vrtulníku, se datuje do roku 1963, kdy slovenští horští záchranáři hledali zbloudilé turisty v oblasti Javorovej a Bielovodskej doliny. V roce 1965, rovněž na Slovensku, zachraňovali vážně zraněnou horolezkyni z hřebene Popradského ľadového štítu.

V současné době funguje u Horské služby ČR 55 leteckých záchranářů, z toho je 10 instruktorů letecké záchrany a tři letečtí examinátoři. Letečtí záchranáři pravidelně cvičí se všemi leteckými záchranářskými skupinami (s Policií ČR, Armádou ČR, společností DSA a společností ALFA). Pravidelná cvičení se konají přímo v horském

⁵² Novák, T. V., Proti rozbouřeným živlům, 70. výročí Horské služby Krkonoše 2004. ISBN 80-900803-4-0

⁵³ 80. výročí založení Horské služby, propagační a informační materiál vydaný k 80. výročí vzniku HS, Špindlerův Mlýn, HS ČR, o.p.s., 2014

terénu i na vodních plochách. S leteckou záchrankou cvičí i psovodi HS spolu se svými služebními psy. Největší spolupráce je se společností DSA, která zabezpečuje leteckou záchrannou službu v lokacích, které pokrývají nejvíce pohoří. Profesionální pracovníci Horské služby konají pravidelně přísluhu v jednotlivých oblastech přímo na letecké záchranné službě.

Vzhledem k tomu, že letečtí záchranáři HS pravidelně absolvují výcvik u většiny provozovatelů letecké záchranné služby, patří k nejuniverzálnějším leteckým záchranářům v ČR.

Obrázek č. 5: 60 let HS Krušné hory – ukázka letecké záchranné akce

Foto: Jan Kostík

12 Záchranné horské organizace v zahraničí

IKAR – Internationale Kommission für alpines Rettungswesen

IKAR-CISA⁵⁴ – Mezinárodní komise pro Alpskou záchranu je celosvětová otevřená organizace sdružující zájemce o problematiku záchrany v horském terénu. Členy této mezinárodní organizace jsou většinou národní záchranářské spolky. Zakládajícími členy byly v roce 1948 tyto země: SAC – Švýcarský alpský klub, FFM – Francouzská horská federace, CAI – Italský alpský klub, ÖAV – Rakouský alpský svaz, ÖBRD – Rakouská horská záchranná služba, DAV – Německý alpinistický svaz, BRV – Bavorská horská služba. Jednalo se o alpské země, ostatní země byly přijímány postupně. Společně

⁵⁴ IKAR-CISA[online] Dostupné na <<http://www.ikar-org>>

s Československem v roce 1968 byl umožněn vstup ještě Polsku a Španělsku. V současné době jsou členy organizace asi 30 záchranných spolků nejen z Evropy, ale i Severní Ameriky. Horská služba ČR, o.p.s., Horská záchranná služba, o.s. a Horská služba na Slovensku jsou i po rozdělení republiky platnými členy. Organizace se zabývá tvorbou standardů k záchranným akcím a vytvářením záchranných postupů.

Rakousko

Rakouský klub turistiky (ÖTK – Österreichischer Touristenklub) zpracoval v roce 1895 projekt a pravidla pro horolezecký záchranný spolek. Tentýž rok byla založena organizace s názvem Alpines Wiener Rettungskomitee, která začala se záchrannou činností v horách. V roce 1897 změnila název na Alpiner Rettungsausschuss Wien – ARAW. V roce 1946 vznikla Bergrettungsdienst (BRD) a od roku 1950 je Österreichischer BRD svazem horských záchranných služeb.

Každý provozovatel sjezdového areálu (či lanové dráhy) je odpovědný za bezpečnost a ochranu zdraví. Poskytnutí pomoci je bezplatné, placen je až případný zásah lékaře či nucený převoz k lékařskému ošetření. U každé nehody musí být přítomen policista, který sepiše protokol.

Francie

Záchranná služba a spolek zachránců Sauveteurs Volontaires du Saleve vznikla v roce 1897 se sídlem v Collognes. Podobná organizace se sídlem v Chamonix – Comité de Secours en Montage Chamonix vznikla roku 1919. Postupně s rozvojem turistického ruchu vznikaly další záchranné spolky. Státní horská federace (FFM – Fédération Française de la Montage), která spadá pod odbor civilní ochrany ministerstva vnitra, vznikla v roce 1945. V centrálních horských oblastech organizuje záchranné aktivity útvar policie (CRS – Compagnies Républicaines de Sécurité).

Ve Francii patří horská služba mezi služby veřejné. Je vykonávána sborem hasičů, četnictvem pro hory a velehory, horskými jednotkami republikánské bezpečnostní roty a vlekaři – záchranníci.

Itálie

V roce 1953 byla vytvořena jednotná státní organizace horské záchrany Corpo Nazionale di Soccorso Alpino del CAI – CSA CAI (sjednotila do té doby roztržštěné metody záchrany i spolky záchrany tvořené vesměs z průvodců). CSA velmi úzce spolupracuje s vojenskou leteckou záchrannou službou. V Itálii jsou horští záchranníci

podpoření zákonem o bezpečnostních předpisech pro provozování sjezdových a běžeckých zimních sportů a předpisem pro chování uživatelů lyžařských areálů.

Spolková republika Německo

V Německu byla v roce 1920 vytvořena Bavorská horská stráž (Bayerische Bergwacht), organizace zaměřená na ochranu přírody, bezpečnost turistů a na záchranu v horském terénu. Po druhé světové válce se organizace začlenila do Bavorského červeného kříže a přijala název Bergwacht des Bayerischen Roten Kreuzes určený jak pro záchranu v nízkých horách, tak i ve vysokohorském terénu.

Horská služba v Německu je tedy součástí Červeného kříže. Činnost horské služby upravena zákony na úrovni spolkových zemí.

Švýcarsko

Švýcarský alpský klub (SAC – Schweizer Alpen Club) vytvořil v roce 1902 komisi horské záchrany, která má na starosti stanice pomoci v horách v hlavních alpských dolinách. V největších horských střediscích existují nezávisle na SAC ještě jiné záchranné organizace, z nichž největší je SOS Parsen-Rettungsdienst v Davosu. Tyto organizace jsou financovány sdružením lanovek a vleků nebo jednotlivými obcemi. V roce 1960 přibyla mezi záchranné organizace ještě švýcarská letecká stráž záchrany (Schweizerische Rettungs Flugwacht – SRFW).

Polsko

Na území Polska byla v roce 1909 Tatranská dobrovolná první pomoc (TOPR – Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe). V roce 1927 se TOPR stal sekcí Polské záchranné společnosti. V roce 1952 byl přijat nový řád a struktura Horské dobrovolné záchranné pomoci (GOPR – Górskiego ochotniczego pogotowia ratunkowego). Počátkem roku 1978 se GOPR stal samostatnou organizací podléhající hlavnímu sdružení turistiky.⁵⁵

V sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století se Horská služba ČSSR stala jednou z nejlépe vybavených horských záchranných organizací ve střední Evropě. Také účastníci mezinárodních kursů v zahraničí oceňovali vysokou odbornou úroveň členů Horské služby ČR.

⁵⁵ Novák, T. V., Proti rozbouřeným živlům, 70. výročí Horské služby Krkonoše 2004. ISBN 80-900803-4-

I v současné době je spolupráce se zahraničními organizacemi horských záchranářů na velmi vysoké úrovni. Naši členové v Krkonoších a Beskydech spolupracují se záchranáři z polského GOPR. Účastní se nejen společných cvičení a zásahů, ale setkávají se i na letních a zimních soutěžích HS a na vzpomínkových akcích. Nedávnou společnou akcí bylo cvičení záchranářů z Čech, Polska a Slovenska ve dnech 26. – 28. února 2016 v Jizerských horách. V Krkonoších čeští i polští záchranáři spolupracují při lavinových nehodách. Velmi dobrá je i spolupráce beskydských záchranářů s Horskou službou na Slovensku. Probíhají společná cvičení a soustředění.

Na území Šumavy členové HS ČR spolupracují s Horskou službou Bavorsko. V Krušných horách se spolupráce realizuje s Horskou službou Sasko. Díky tomu, že státní hranice s Německou spolkovou republikou probíhá přímo v nejvyšších partiích hor, spolupracují záchranné služby nejenom na úrovni výcviku a společných cvičení, ale i přímo na záchranných akcích. Ty mnohdy přesahují státní hranici. Do českých příhraničních lyžařských areálů přijíždějí pro německé návštěvníky sanitky z nemocnic v Německu nebo si pacienty předává Horská služba se záchrannou službou z Německa nebo Čech. Tato praxe je výhodná hlavně pro pacienty, kteří se dostanou do zdravotnických zařízení své země. Obě organizace spolupracují i při pátracích akcích podél státní hranice.

13 Diskuse

Snad každý člověk po vykonané práci odpočívá. Každý z nás preferuje jiný způsob, jak znovu nabýt sil, zregenerovat práci unavený mozek či tělo. Řada z nás odpočívá aktivně. Provozuje nějakou zálibu, sportuje nebo cestuje. Všechny tyto činnosti se dají spojit do aktivit provozovaných v horském prostředí. Tyto aktivity by měly člověku přinášet radost a uspokojení. Ať už se v horách rozhodneme pro turistiku, lyžování, cyklistiku, horolezectví nebo třeba moderní paragliding, může se nám stát nehoda a budeme potřebovat pomoc.

S největší pravděpodobností se obrátíme o pomoc na Horskou službu. Horská služba ČR, jako organizace působící v horských oblastech, je k této práci vybavena a vycvičena. Máme tedy celkem velkou jistotu, že se nám pomoci dostane a někdo se o nás postará.

Horská služba „spravuje“ území o rozloze zhruba 6000 km² v sedmi pohořích. Svou záchrannářskou, preventivní a terénní práci zvládnou hoši v červenomodrých uniformách pouze v 68 profesionálních pracovnících, kterým během víkendů a volných dní pomáhá ještě asi 400 dobrovolných členů. Ty svou práci dělají ve svém volném čase bez nároku na odměnu. Při tom stihnou odpracovat ještě mnoho brigádnických hodin na zvelebování stanic Horské služby, značení horských cest či zajišťování jejich bezpečnosti. Jen v loňském roce navštívilo naše hory zhruba 27 miliónů návštěvníků. Pomoc Horské služby potřebovalo 8070 z nich.

Získávání materiálu k zpracování tématu bylo poměrně problematické. Oficiálních tištěných zdrojů je málo a jsou velmi roztříštěné. Komplexní zpracování historie vzniku a působení HS není k dispozici. Jako zdroj informací byly použity i webové stránky HS, kde jsou zveřejněny například výroční zprávy. Problematické bylo i získávání statistických dat. HS své statistiky systematicky třídí a digitalizuje od roku 2003. Každá oblast si zpracovává různé propagační a informační materiály sama. Nejvíce jich vznikalo při příležitosti výročí založení HS v jednotlivých oblastech. Některé informace byly použity ze zápisků a poznámek členů HS. K dispozici jsem měla tři ručně psané kroniky, které vedli Jaroslav Břach, Josef Jindra (ti už bohužel nejsou mezi živými) a Petr Kollarik. První dva autoři ve svých kronikách popsali prvopočátky Horské služby v Krušných horách. Poslední Kronika psaná Petrem Kollarikem se týká okrsku Pernink, jeho vzniku a fungování. Vzpomínky a postřehy z kronik byly zajímavé a nastínily atmosféru doby kdy se HS v Krušných horách

formovala. V kronikách jsou fakta, články z tisku, fotografie a popis událostí tak, jak je viděli jejich pisatelé.

Při shromažďování informací o historii HS jsem se setkala s některými, dnes již většinou čestnými členy. Vždy jsem byla velmi hezky přijata, nikdo mou prosbu o spolupráci neodmítnul. Bylo to příjemné popovídání. Zpracování takto získaného materiálu bylo ale někdy dost problematické. Mezi pamětníky jsou pánové, kteří už mají vysoký věk. Ti vzpomínali na zakládání a počátky fungování HS. Jejich informace si někdy protirečily a byly zmatené. Některé rozhovory jsem tedy v práci nepoužila.

Během psaní se mi nabízela další témata týkající se HS. Například systém vzdělávání členů HS. V této oblasti by chtěli profesionální záchranáři nastolit některé změny. Dalším tématem je rozvíjející se spolupráce mezi nemocnicí v německém Elabrunnu, českou záchrannou službou a Horskou službou v západním cípu Krušných hor.

Další oblastí by mohla být šetření přímo mezi návštěvníky našich hor. Získání informací o tom, jak běžní turisté, lyžaři nebo horolezci vnímají HS a jaké mají o jejím fungování povědomí či jakou mají se záchranáři HS zkušenost.

V současné době nemá Horská služba jako složka IZS na vyžádání téměř žádnou právní podporu v našem zákonodárství. Diskutuje se o potřebnosti této složky, jejím financování i organizaci. Toto je velmi citlivé téma a je velmi rozdílně chápáno profesionálními pracovníky a dobrovolnou členskou základnou. O této problematice se sice v práci zmiňuji, ale nepodařilo se mi získat informace v širších souvislostech. Členové, se kterými jsem o tomto problému mluvila, se k tématu vyjadřovali poměrně zdrženlivě. Více informací mi poskytl bývalý náčelník HS ČR Rudolf Chlad, který dlouhá léta o zákonné úpravě fungování HS usiluje (viz rozhovor s Rudolfem Chladem).

Horská služba je tu již od roku 1934. Je to jedna z mála organizací postavená na ochotě lidí věnovat své práci čas, energii a nasazovat své zdraví pro záchranu lidí v nouzi. Členové Horské služby, ať už profesionálové či dobrovolníci, mnohdy na horách žijí, vychovávají děti, pečují o horskou přírodu a pomáhají návštěvníkům i stálým obyvatelům, když je potřeba. Dojedou k dítěti s vysokou horečkou, než přijede záchranná služba, pomůžou vyprostit zapadlé auto, postarají se o zraněné při automobilové nehodě či prořežou cestu zatarasenou spadlým stromem. Kdykoliv někdo zavolá, jedou. Prostě na naše hory patří. Mají své hory rádi a jsou s nimi mnohdy spjati na celý život.

14 Závěry

Cílem práce bylo shromáždit a utřídit historické údaje a dostupná statistická data. Uskutečnit rozhovory s pamětníky a současnými členy HS. Stručně nastínit vývoj úrazovosti v horském prostředí.

Myslím, že se mi podařilo, přehledně a uceleně zmapovat vznik Horské služby v souvislosti s rozvojem různých aktivit, provozovaných v horském prostředí (kapitola šestá). Aktivitu, kterými se člověk na horách může zabývat, stručně popisují v páté kapitole. A to hlavně proto, že úrazy a nehody, které se na horách dějí, souvisí ve většině případů právě se sportovními aktivitami. Proto jsem tyto informace zařadila před kapitolu zabývající se přímo historií HS.

Horská služba působí v sedmi oblastech. V úvodu sedmé kapitoly jsou uvedeny souhrnné informace o jednotlivých oblastech, které poskytly náčelníci oblastí. V dalších částech kapitoly se podrobněji zabývám právě jednotlivými oblastmi, historií i současností. Neboť žiji a pracuji v Krušných horách, věnovala jsem této oblasti větší pozornost. Setkala jsem se s místními záchranáři a získala jsem od nich zajímavé informace, které mi pomohly poznat souvislosti a atmosféru provázející vznik HS v této oblasti.

Neodmyslitelnou součástí práce horských záchranářů je i preventivní činnost. Protože prevence je velmi důležitá, věnovala jsem této činnosti HS zmínku v kapitole osmé. Dle mého zjištění, horští záchranáři věnují stále této činnosti velkou pozornost. Zapojují se i do školicích a lektorských aktivit. Realizují kurzy pro budoucí záchranáře vyšších odborných škol. Spolupracují se školami v regionech, kde seznamují děti a mládež se zásadami bezpečného pobytu na horách, s první pomocí nebo topografií.

Devátá kapitola sumarizuje některé statistické údaje vedené HS. V tabulkách jsou údaje ukazující na stoupající návštěvnost a s tím související zvyšování počtu úrazů na našich horách. Vysoký je i počet tragických nehod. V posledních deseti letech je patrný nárůst úmrtí ve spojitosti s aktivitami provozovanými na horách. Při rozhovorech se záchranáři, jsem došla k závěru, že zvyšující se počty úrazů souvisí i s kvalitou a možnostmi sportovního vybavení. Návštěvníci hor často přeceňují své síly a podceňují riziko, které s sebou sportovní aktivity nesou. Počet členů HS se od roku 1990 výrazně snížil a to o tisíc členů v celé ČR. Důvodem je nabídka jiných možností využití volného času mladých lidí, jejich pracovní vytížení, ale i neochota k dobrovolnické službě.

Naproti tomu, počty profesionálních pracovníků se v posledních deseti letech nezměnily.

Pro efektivní práci záchranářů je nezbytné dobré a kvalitní vybavení. Nová technika, zdravotnické vybavení i kvalitnější možnosti komunikace se projevují na práci dnešních členů Horské služby. K dispozici mají skútry, moderní čtyřkolky, terénní auta, do kterých lze naložit zraněného i s nosítky. Těžké případy ohrožující život zraněného jsou dopravovány přímo na specializovaná lékařská pracoviště pomocí vrtulníku. Pro záchranu návštěvníků, které v horách potká srdeční slabost, náhlá zástava srdečního oběhu či jiné problémy, jsou profesionální záchranáři proškoleni k používání moderních resuscitačních prostředků (Automatizovaný externí defibrilátor), které významně zvyšují šance na přežití postižených osob. Zraněné končetiny se šetrněji fixují pomocí vakuových dlah. Komunikace jednotlivých členů či celých družstev zasahujících v terénu je díky propojení vysílačkami a mobilními telefony efektivnější a poměrně rychlá. Podrobněji jsem se tímto tématem zabývala v kapitole deset a jedenáct.

Ve dvanácté kapitole je přehledně uvedeno, jakými organizacemi je záchrana na horách realizována v některých evropských zemích. Důležitá je také spolupráce HS ČR s těmito organizacemi v pohraničních horských oblastech.

Ucelené a uspořádané informace a historické údaje o vzniku a fungování HS na našem území, které jsou v diplomové práci zpracované, budou nabídnuty pro další využití Horskou službou.

Hory a horské oblasti již neodmyslitelně patří k místům, kam lidé směřují za odpočinkem, krásou přírody nebo sportovním vyžitím. V dnešní uspěchané době nám hory ještě stále umožňují prožít chvíle v klidném a malebném prostředí, kde můžeme čerpat sílu a energii, vyčistit si hlavu od starostí a tělu poskytnout tolik potřebný pohyb. Při návštěvě hor můžeme potkat horské záchranáře, tedy chlapy, kteří musí být fyzicky i psychicky zdatní, vyrovnaní a připravení kdykoliv pomoci lidem v nouzi. Musí být dobří lyžaři, znát dokonale terén a prostředí hor a hlavně musí to vše vykonávat s láskou k horám i lidem. Svou obětavostí, spolehlivostí a nasazením si členové Horské služby získali mezi veřejností obdiv a úctu. Přeji tedy „chlapům v červenomodrých bundách“, aby jejich zásahy měly pouze dobrý konec.

15 Seznam literatury a pramenů

1. BÁRTA, J., *Čas letí jako bláznivý, já nechytím ho ani ty*
2. BÍCA, M., *Kronika – Padesátiny Horské služby v Jizerských horách*, propagační materiál HS
3. BŘACH, J. *Kronika Horské služby - Krušné hory*, nepublikováno
4. BŘACH, J. a kolektiv, *Dobrý vítr do druhé padesátky*. Tiskárna R&K servis, spol. s r.o., Děčín, 2005
5. CARDA, D., *Okrsek Kramolín*, nepublikováno
6. ČIHAŘ, M., *Naše hory*. 1. vydání Praha: Ottovo nakladatelství – Cesty, 2012, ISBN 80-7181-760-0
7. DAVID, P. a kolektiv, *110 let našeho lyžování*. Praha: Nakladatelství a vydavatelství S & D, s.r.o., 2013 ISBN 978-80-86899-68-8
8. DOSTÁL, L., *Kubova Huť*, nepublikováno
9. JANOŠEC, F. a kolektiv, *50 let Horské služby v Beskydech*, Litografie: Infiniti art, s.r.o., Český Těšín, 2003
10. JANOŠEC, F. a kolektiv, *Průkopníci Horské služby v Beskydech*, klub seniorů Horské služby, 2009
11. JANOŠEC, F., TOMEČEK, Z., WOJCÍK, Č., *55 let Horské služby v Beskydech*, Litografie: Infiniti art, s.r.o., Český Těšín, 2006
12. JINDRA, J., *Kronika Horské služby – Boží Dar*, nepublikováno
13. KELE, F., *Tatry*, Nakladatelství Euromedia Group k.s. – Knižní klub 2001, ISBN 80-242-0705-2
14. KOLLARIK, P. *Kronika Horské služby – Pernink*, nepublikováno
15. LUKÁŠEK, J., *Rampušák vypravuje*, OFTIS Ústí nad Labem, 2009, ISBN 978-80-7405-052-7
16. NOVÁK, T. V., *Proti rozbouřeným živlům*, 70. výročí Horské služby Krkonoše 2004. ISBN 80-900803-4-0
17. SUCHL, J., *Akce HS vteřiny mezi životem a smrtí*, Olympia Praha, 1970
18. ŠMÍD, F., *Okrsek Hojsova Stráž*, nepublikováno
19. VALTEROVÁ, H., *Zdroje financování Horské služby ČR*, Bakalářská práce, Západočeská univerzita v Plzni, Cheb 2008

20. *Učebnice Horské služby*, Horská služba ČR, o.p.s., 2013
21. *80. výročí založení Horské služby*, propagační a informační materiál vydaný k 80. výročí vzniku HS, Špindlerův Mlýn, HS ČR, o.p.s., 2014
22. *60 let Horské služby Jeseníky*, propagační a informační materiál vydaný k 60. výročí vzniku HS Jeseníky
23. *60 let Horské služby oblast Krušné hory*, Horská služba ČR
24. *DVD 80 let Horské služby*, vyrobilo Studio plus – Valtr Kominik, 2014
25. Kolektiv dobrovolných členů HS Šumava, *Podklady pro Almanach HS Šumava*, nepublikováno

Periodika

1. *České hory – léto 2015*, Vydala HS ČR o.p.s. Špindlerův Mlýn, 2015
2. *Krušnohorský Luft – Měsíčník Krušné hory – západ*, Vydavatel Krušnohorský Luft, o.p.s., 2015, roč. 4, číslo 4

Internetové odkazy

1. Výroční zprávy HS, Dostupné <<http://www.horskasluzba.cz/cz/horska-sluzba/horska-sluzba-cr-o-p-s/vyrocní-zpravy>>
2. Horská služba ČR, o.p.s. Dostupné na <<http://www.horskasluzba.cz/cz/horska-sluzba/horska-sluzba-cr-o-p-s>>
3. Horská služba ČR, o.s. Dostupné na <<http://www.horskasluzba.cz/cz/horska-sluzba/horska-sluzba-cr-o-s>>
4. Horská záchranná služba Slovensko, Dostupné na <<http://www.hzs.sk>>
5. IKAR-CISA, Dostupné na <<http://www.ikar-org>>
6. Počátky cyklistiky, Dostupné na <<http://www.kolemkola.cz/historie-cyklistiky>>
7. Počátky horolezectví u nás, Dostupné na <<http://www.horosvaz.cz>>
8. Počátky turistiky u nás, Dostupné na <<http://www.kct.cz/cms/historie-kct>>
9. Tatranská horská služba, Dostupné na <<http://ww.ths-dz.sk>>
10. Zákon č 159/1999 Sb, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Dostupné na <[http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch/Pravo Legislativa/Prehled-platnych-pravnich-predpisu/Novela-zakona-c-159-99-Sb-o-obsahu-cinnosti-a-vy](http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Cestovni-ruch/Pravo-Legislativa/Prehled-platnych-pravnich-predpisu/Novela-zakona-c-159-99-Sb-o-obsahu-cinnosti-a-vy)>

16 Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Jeden z prvních členů Horské služby Boží Dar Miroslav Kabeš	8
Obrázek č. 2: Zimní oblastní doškolení Jizerské hory – 2016.....	35
Obrázek č. 3: Kronika HS Boží Dar vedená Josefem Jindrou.....	49
Obrázek č. 4: Členové okrsku Pernink – zleva: Miroslav Kabeš, Josef Jindra a Jan Jensen.....	51
Obrázek č. 5: 60 let HS Krušné hory – ukázka letecké záchranné akce.....	79

17 Seznam tabulek a grafů

Tabulka č. 1: Orientační počty členů v jednotlivých okrscích	33
Tabulka č. 2: Okrsky oblasti Jeseníky a rok jejich vzniku	36
Tabulka č. 3: Rozloha a členitost terénu (stav k 1. 2. 2015).....	71
Tabulka č. 4: Počet stanic a techniky (stav k 1. 2. 2015 a vývoj od roku 2005)	72
Tabulka č. 5: Stavy zaměstnanců.....	73
Tabulka č. 6: Počty členů Horské služby.....	74
Tabulka č. 7: Kapacita sjezdovek a návštěvnost lyžařských areálů	75
Tabulka č. 8: Počet zásahů v letech 1970 až 2000	75
Tabulka č. 9: Počet zásahů v letech 2005 až 2015.....	76
Tabulka č. 10: Přehled úrazů dle lokalizace poranění	76

Graf č. 1: Rozloha a členitost terénu

Graf č. 2: Stavy zaměstnanců jednotlivých oblastí

18 Seznam použitých zkratek

HS – Horská služba

HZS – Horská záchranná služba

HS TANAP – Horská služba Tatranského národního parku

ČSSR – Československá socialistická republika

SSR – Slovenská socialistická republika

ČÚV – Členský ústřední výbor

KV – Krajský výbor

MNV – Městský národní výbor

SNB – Sbor národní bezpečnosti

ČR – Česká republika

SK – Slovenská republika

RČS – Republiky Československé

ČSTV – Československý svaz tělesné výchovy

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy

HK – Horní končetina

DK – Dolní končetina

IKAR - Mezinárodní federace záchranných služeb při UIAA

UIAA - Union Internationale des Associations d' Alpinisme

KČT – Klub českých turistů

SAC – Švýcarský alpský klub

FFM – Francouzská horská federace

CAI – Italský alpský klub

ÖAV – Rakouský alpský svaz

ÖBRD – Rakouská horská záchranná služba

DAV – Německý alpinistický svaz

BRV – Bavorská horská služba

ÖTK – Österreichischer Touristenklub, Rakouský klub turistiky

ARAW - Alpiner Rettungsausschuss Wien

BRD - Bergrettungsdienst

FFM – Fédération Française de la Montagne

CRS – Compagnies Républicaines de Sécurité

CAI – CSA CAI - Corpo Nazionale di Soccorso Alpino del

SAC – Schweizer Alpen Club

SRFW - Schweizerische Rettungs Flugwacht

TOPR – Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe

GOPR – Górskiego ochotniczego pogotowia ratunkowego

IZS – Integrovaný záchranný systém

19 Seznam příloh

Příloha č. 1: Průběh hlídky v Krušných horách – Kronika Horské služby Boží Dar

Příloha č. 2: Článek z denního tisku – Kronika Horské služby Boží Dar

Příloha č. 3: Zápis z ustanovující schůze záchranného sboru ve Vrchlabí, 1935

Příloha č. 4: Letní soutěž HS – Bublava, 2014